

Jaroslav Malina a kolektiv

KRUH PRSTENU

SVĚTOVÉ DĚJINY SEXUALITY, EROTIKY A LÁSKY
OD POČÁTKŮ DO SOUČASNOSTI

V REÁLNÉM ŽIVOTĚ,
KRÁSNÉ LITERATUŘE,
VÝTVARNÉM UMĚNÍ A DÍLECH ČESKÝCH MALÍŘŮ A SOCHAŘŮ
INSPIROVANÝCH OBSAHEM TĚTO KNIHY

1

„Celý svět“ kromě euroamerické civilizace

AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM
NAKLADATELSTVÍ A VYDAVATELSTVÍ NAUMA
BRNO

Adolf Born, *Kruh prstenu*, 1999, tuš na papíře, 14,5x10 cm; grafický emblém projektu *Kruh prstenu* (uvnitř knihy a na zadní desce).

Ilustrace na přebalu: Jiří Kolář, *Vyhánění z ráje*, 1985, koláž z reprodukcí slavného obrazu italského malíře Masaccia (1401–asi 1428), zakladatele rané renesance v Toskánsku a tvůrce lidské postavy jako individualizované bytosti, 26,5x33,5 cm.

Ilustrace na přední předsádce: Anonym, *Čtvrti zábavy a prodejné lásky v Kjótu*, 17. století, tuš, barvy a zlato na papíře, poslední tři pole šestidílného paravánu, 140,3x358,2 cm (celý obraz).

Ilustrace na zadní předsádce: Isoda Korjúsai, „*Milování pána a kmána*“, asi 1770, barevný dřevořez, 19x25 cm.

Ilustrace na straně 4: Lefteris Joanidis, *Kruh prstenu I*, 2003, náramek a prsten, kovaná a tepaná měď, postříbřeno, průměr náramku 7 cm, průměr prstenu 2,5 cm.

Text © Jan Filipický, Helena Honcoopová, Blahoslav Hruška, Josef Kandert, Oldřich Kašpar, Josef Kolmaš, Miroslav Králík, Adéla Křikavová, Olga Lomová, Miriam Löwensteinová, Klára Macúchová, Giuseppe Maiello, Jaroslav Malina, Jakub Maršálek, Jaroslav Oliverius, Lucie Olivová, Jaroslav Skupnik, Jiří A. Svoboda, Hana Třísková, Břetislav Vachala, Václav Vančata, Marina Vančatová, František Vrhel, Jaroslav Zvěřina, 2007.

Editor © Jaroslav Malina, 2007.

Obálka, vazba a grafická úprava © Jan Jordán, 2007.

Sazba Martin Čuta – Tomáš Mořkovský, 2007.

Ilustrace © Jiří Anderle, Nikos Armutidis, Tomáš Bím, Adolf Born, František Burant, Tomáš Císařovský, Olga Čechová, Karel Demel, Vladimír Drápal, Oldřich Eichler, Jaromír Gargulák, Kurt Gebauer, Stanislav Hanzík, Jiří Hlušička, Helena Hlušičková, Ladislav Hodný, Zdena Höhmová, Miroslav Hudeček, Petr Jedlička, Josef Jíra, Boris Jirků, Lefteris Joanidis, Jiří Kašpar, Igor Kitzberger, Daniel Klose, Milan Knížák, Jiří Kolář, Vladimír Komárek, Valér Kováč, Jaroslav Krátký, Oldřich Kulhánek, Sylva Lacinová, Josef Liesler, Zdeněk Lindovský, Zdeněk Macháček, Zdeněk Makovský, Jaroslav Malina, Miroslav Malina, Jiří Marek, Dana Marková, Zdeněk Mézl, Alois Mikulka, Jiří Netík, Miroslav Netík, Ladislav Novák, Hana Novotná, Peter Orišek, Petra Orišková, Eduard Ověčáček, Jan Antonín Pacák, Arnošt Paderlík, Josef Paleček, Veronika Palečková, Jaroslava Pešicová, Vladimír Preclík, Vladimír Renčín, Michael Rittstein, Ludmila Seefried-Matějková, Jaromír Skřivánek, Jiří Slíva, Vladimír Suchánek, Jiří Suchý, Jan Svoboda, Jaroslav Svoboda, Vladimír Svoboda, Jiří Šalamoun, Jaroslav Šerých, Jan Šimek, František Štorek, Libuše Šuleřová, Marta Tabery, Marta Taberyová, Josef Vajce, Aleš Vašíček, Jindra Viková, Antonín Vojtek, Roman Wenzel, Vlastimil Zábranský, Olbram Zoubek, 2007.

Fotografie © Irena Armutidisová, Pavel Baňka, Michal Bartoš, Miloslav Bouška, British Library, Jan Filipický, Jitka Havlová, Olga Hudečková, Eva Krásenská, Kyoto National Museum, Jiří Marek, Mita Arts Gallery, Tomáš Mořkovský, Museum of Fine Arts, Nadace Universitas, Národní galerie v Praze, Karel Neubert, Radek Plíhal, Martin Polák, Kamil Voděra, Miroslav Vojtěchovský, Milan Zemina a archiv autorů, 2007.

Translation © Nora Obrtelová (francouzština), Alena Opletalová (němčina), Ivo Pospíšil (angličtina), 2007.

Vydaly © Akademické nakladatelství CERM v Brně, Nakladatelství a vydavatelství NAUMA v Brně, 2007; 1. vydání.

Tisk Tiskárna Expodata-Didot, spol. s r. o., Výstaviště 1, 648 75 Brno.

Tato kniha ani jakákoli její část nesmí být přetiskována, kopírována či jiným způsobem rozšiřována bez výslovného povolení vydavatele.

ISBN 978-80-7204-494-8

ISBN 978-80-7204-493-1 (soubor) (Akademické nakladatelství CERM)

ISBN 978-80-86258-71-3

ISBN 978-80-86258-70-6 (soubor) (Nakladatelství a vydavatelství NAUMA)

KOREA

Miriam Löwensteinová

OBSAH

Historie a kulturní tradice	892
Sexualita, erotika a láska v reálném životě	898
Sexualita, erotika a láska ve výtvarném umění	911
Sexualita, erotika a láska v krásné literatuře	914
Literatura	953

Historie a kulturní tradice

Korea bývá často považována za přívěsek velké Číny, což je z mnoha hledisek oprávněné, i když je třeba připomenout, že země od počátku svých dějin až po rok 1910, kdy byla anektována Japonskem, nikdy neztratila politickou samostatnost a její kulturu lze i přes nepochybně silný čínský vliv považovat za autonomní.

Poloha Koreje na samém konci severovýchodní Asie byla v minulosti její velkou výhodou i nevýhodou. Díky mořím, jež Korejský poloostrov obklopují, nebylo snadné Koreu dobýt, ale ze stejných důvodů byla také téměř nedostupná pronikání informací z jiných než čínských zdrojů. Právě tento jediný kulturně-politický vliv zapříčinil i postupný úpadek země v pozdním středověku a neprodyšnou izolaci Koreje před západními mocnostmi i cizím myšlením.

Četná pohoří i řeky tvoří spolu s přímořskými oblastmi pestrou a malebnou krajinu. Hory, řeky, jezera, moře – příroda vůbec hrála odedávna velmi důležitou roli v náboženském i estetickém vnímání Korejců. Stejně podstatné pro imaginaci bylo podnebí s výraznými ročními dobami, z nichž nejkrásnější a také v literatuře nejopěvanější bývají jaro a podzim, období vzniku a zániku života.

První lidé Koreu osídlili již ve starší a střední době kamenné (paleolitu a mezolitu) a živili se lovem a sběračstvím. V mladších prehistorických obdobích byli asimilováni novými neolitickými přistěhovalci z pevniny, znalými zemědělství, hrnčířství, textilnictví a stavitelství. Tyto inovace se staly základem dalšího vývoje ve 4. a 3. tisíciletí př. n. l. v rámci kultury tongsamdongské a poněkud mladší hřebenové kultury, nazvané tak

1 Anonym, „Tři božstva“, bez data, malba na hedvábí, svatyně šamanky U Okču, uloženo: soukromá sbírka, Korejská republika.

Tři božstva (Samsin) jsou jedním z nejstarších projevů původního korejského náboženství: nejprve symbolizovala trojici Hwanin, Hwanung a Tangun, tedy Nebeského vládce, jeho syna a bájněho zakladatele mytického korejského státu Ko Čoson (údajně roku 2333 př. n. l.), později byla Samsin v lidových představách poženštěna a její funkcí se mimo jiné stalo ochraňování rodičky a novorozence v době sedmi týdnů po porodu. Vedle Samsin s původní, z legendy odvozenou funkcí a Samsin v roli ženského božstva existuje ve stejném významu také Samsin každého domu.

2 Anonym, „Tři krásy“, 5.–6. století, detail fresky na východní stěně vnitřního koridoru hrobky, naleziště: hrobka Ssangjondzon v Jonggangu, provincie Jižní Pchjongan, Korejská lidově demokratická republika.

Obraz patří mezi nejcennější nástěnné malby z období starověkého korejského státu Kogurjo.

archeology podle typické výzdoby nádob. Následovaly další migrace a kulturní vlivy, které formovaly korejské etnikum, jež se v některých rysech od svých sousedů liší jak antropologicky, tak i jazykem.

Nejstarší korejské dějiny jsou opředeny legendami, z nichž pak starověcí historikové a po nich i oficiální historiografové odvozují vznik prvních států. Počátek dějin bývá nejčastěji spojován s rokem 2333 př. n. l., kdy se podle pověsti narodil Tangun, zakladatel bájného království Čoson – „Země jitřní svěžesti“. Syn nebeského vládce Hwanung sestupuje na zem, aby zde nastolil řád. Při svém poslání se setkává se dvěma zvířaty – tygrem a medvědicí –, která touží stát se lidmi. Hwanung je podrobuje zkoušce: musejí zůstat po nějaký čas v jeskyni a žít si jen pelyňkem a česnekem. Tygr ve zkoušce neobstojí, zatímco medvědice vytrvá, a tak se stane ženou. Ve své nové podobě zatouží po dítěti. Hwanung ji tedy oplodní a z tohoto svazku se narodí Tangun, mytický prapředek

korejského národa. Tangun jako potomek syna nebeského vládce Hwanunga a ženy-medvědice dokládá jak silný vliv původních náboženství – animismu, šamanismu a totemismu (právě i kultu medvědice) –, tak i snahu „shora“ posvětit počátky korejské státnosti. I když mýtus zůstává mýtem, přidržují se ho korejské oficiální dějiny od svých počátků a historizace všech zakladatelských mýtů v raném středověku má i dnes své zastánce (obr. 1). Na druhé straně archeologické nálezy z doby legendárního Tanguna potvrzují existenci četných kmenových společenství, která se zde vyvíjela od neolitických zemědělských kultur a mohla představovat zárodky státních útvarů.

Považuje se za prokázané, že první státy (v širším smyslu slova) na Korejském poloostrově vznikaly v průběhu 1. století př. n. l. V následujících staletích „Tři království“ (*Samguk*) – *Silla*, *Päkče* a *Kogurjo* – dále expandovala: na severu obsadila i území, která musela později postoupit Číně (obr. 2). Zatímco nejseverněji položený stát Ko-

3 Anonym, „Sillská koruna“, 5.–6. století, zlatý plech a nefrit, výška 32,5 cm, naleziště: hrobka „Nebeského koně“, Kjongdžu, uloženo: Národní muzeum, Kjongdžu, Korejská republika.

Nejstarší nalezená korejská koruna náleží do období království Silla (1. století př. n. l.–10. století n. l.), kdy se v starověké Koreji v uměleckém řemesle hojně užívalo zlata a nefritu; nefrit byl na Dálném východě obecně považován za posvátný kámen nadaný magickými schopnostmi.

gurjo byl vystaven neustálému čínskému tlaku, obě další království, zvláště Silla, se rozvíjela poklidněji. Také památky ze Sily i Päkče dokazují

velký rozvoj umění a řemesel (obr. 3), stát Päkče navíc sloužil jako spojovací článek mezi kontinentem a Japonskem a jeho prostřednictvím se tak

4 Anonym, *Hrobka Kim Ju-sina, vojevůdce a politika státu Silla*, 70. léta 7. století, naleziště: Kjongdžu, Korejská republika.

Slavný vojevůdce a státník Kim Ju-sin (595–673) byl mimo jiné strůjcem sjednocení Korejského poloostrova. Hrobky ve tvaru pahorků v tehdejší sillské metropoli Kjongdžu lemuji i současné město. Z pietních důvodů nebyly až na jednu dosud otevřeny, a tak mnohé archeologické a antropologické nálezy stále spočívají uvnitř.

na ostrovní půdu dostala jak čínská, tak i korejská kultura. K sjednocení Korejského poloostrova došlo roku 668, kdy si království Silla podrobilo ostatní dva státy; až do roku 918 pak vládlo jako *Tchongil Silla* („Sjednocená Silla“); o sjednocení země se zasloužil znamenitý vojevůdce a pružný politik Kim Ju-sin (595–673) (obr. 4). Sjednocená Silla navazovala na tradici království Silla; velký rozmach zaznamenala řemesla, stavitelství, umění a věda (obr. 5–6). Od té doby si Korea i přes časté nájezdy (Kitanové, Mongolové, Japonci, Mandžurové) uchovala politickou i etnickou jednotu až do roku 1910. Království Sjednocené Silla vystřídala v roce 918 dynastie *Wang (Korjo)*, známá svým jedinečným vynálezem tisku pohyblivými kovovými typy (1234), celadonovým porcelánem, rozmachem buddhismu a také obdivem k čínské kultuře a literatuře. Od roku 1392 vládla v Koreji dynastie *I (Čoson)*, jejíž konec se stal i koncem korejské ne-

závislosti: po otevření země v roce 1876 si neotřetitelnou pozici v Koreji postupně vybuodovalo Japonsko a v klíčových momentech dokázalo, že mezi koloniálními mocnostmi jsou jeho zájmy o Koreu nejsilnější. Přes odpor celé země a částečně i zahraničních velmocí potvrdilo Japonsko své dominantní postavení, když ve dvou velkých válkách s Čínou (1894–1895) a s Ruskem (1904–1905) zápas o Koreu vyhrálo. Protektorát v roce 1905 a následná anexie v roce 1910 už byly pouze logickým důsledkem předchozích událostí. Do roku 1945 byla Korea součástí japonského císařství a svobodu získala až s koncem druhé světové války a porážkou Japonska. Třicátá osmá rovnoběžka, původně vojenská demarkační linie stanovená velmocemi v průběhu druhé světové války, se po osvobození země postupně stávala dělicí čarou mezi severem a jihem Korejského poloostrova a od korejské války (1950–1953) až do dneš-

5 Anonym, *Observatoř Čhomsongdä*, postavena mezi léty 632–647, kámen, výška 900 cm, naleziště: Kjongdžu, Korejská republika.

Čhomsongdä je jednou z nejranějších kamenných observatoří na Dálném východě a její architektura zřejmě odráží astronomická a kalendářní data: dvanáct základních kamenů představuje počet měsíců v roce, třicet kamenů dny v měsíci a celkový počet 366 kamenných kvádrů stavby znamená dny v roce.

ní doby je hranicí dvou korejských států: Korejské republiky na jihu a Korejské lidové demokratické republiky na severu.

Přibližně na počátku naší éry se do Koreje dostalo čínské písmo společně s klasickými konfucianskými spisy. Zatímco konfucianismus začal plnit svou státotvornou i společenskou úlohu o mnoho staletí později, čínské znaky byly přijaty pro zápis korejského jazyka. Přes určité úpravy, které měly sloužit k zachycení gramatického systému korejštiny (například úřednické písmo *idu*), platily jak znaky, tak i klasická čínština oficiálně pro zápis takzvané „vysoké literatury“ až do konce 19. století. V polovině 15. století sice král Sedžong inicioval vytvoření korejského hláskového písma *Hunmindžongum* („Systém správných hlásek pro vzdělání lidu“), které mělo pomoci odstranit ne-

6 Anonym, „*Chrámový zvon*“, 770 nebo 771 (z doby panování sillského krále Sondoka), bronz, výška 770 cm, největší průměr 240 cm, tloušťka stěny 26 cm, naleziště: chrám Pongdoka, Kjongdžu, Korejská republika.

Tato památka představuje nejproslulejší a největší dochovaný korejský chrámový zvon; je bohatě zdobený lotosy, květinami, plameny a nebeskými vílami, obsahuje i text o 1400 znacích. Jeho vznik provází pověst. Při sbírce na odlití zvonu jedna žena zapřela mnichovi svého syna a dokončený zvon pak neznel. Příčinou byla ženina lež; proto byl chlapec matce odebrán a vhozen do slitiny. Zvon prý od té doby vydává zvuk podobný dětskému pláči (proto také název „zvon Emille“, znamenající volání matky).

gramotnost, ale tento pozitivní a z lingvistického hlediska ojedinělý počin zůstal mezi vzdělanou vrstvou bez odezvy (obr. 7–8). Hláskové písmo bylo považováno za nízké, ženské a v žádném případě nedokázalo odstranit znaky; ty z psaného textu a literatury nevyvymizely dodnes. Čínské písmo, v mnohém nevyhovující odlišné struktuře korejského jazyka, prošlo pokusy o reformu. Literáti si však i v dobách po vzniku hláskového písma zakládali na čistém stylu a psali výhradně v „klasické čínštině“ (korejsky *hanmun*). Až koncem 17. století se pomalu (a spíše výjimečně) začala prosazovat korejská abeceda pro zápis literárních děl, i když v mnoha případech není dnes možné určit,

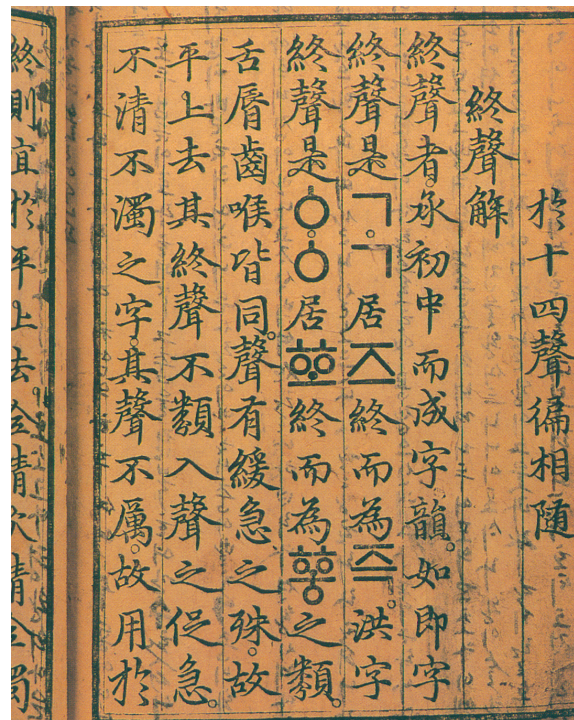
7 Anonym, *Písně dračích křídél*, kolem poloviny 15. století, úvodní stránky knihy *Písně dračích křídél letících k nebi* (*Jongbiočchonga*), uloženo: Národní muzeum, Soul, Korejská republika.

Toto dílo patří mezi hymnické básně oslavující nově nastoupivší dynastii I (Čoson); bylo sepsáno na příkaz krále Sedžonga a mělo sloužit jako vzor pro užívání nově utvořeného korejského hláskového písma *Hunmindžongum* („Systém správných hlásek pro vzdělání lidu“).

8 Anonym, *Hunmindžongum*, 40. léta 15. století, text ediktu vyhlášujícího originální korejské hláskové písmo, uloženo: Národní muzeum, Soul, Korejská republika.

V roce 1443 vyhlásil „nejosvícenější“ korejský král Sedžong, vládnoucí v letech 1418–1450, vznik originálního hláskového písma, jež bylo uvedeno do života v roce 1446. Písmo později zvané *hangul* se však příliš neužívalo, bylo mimo jiné označováno za „ženské“, „nízké“ a vzdělanci (až na výjimky) dávali do konce 19. století přednost klasické čínštině.

kteřá z dochovaných verzí (korejská nebo čínská) vznikla jako první. Oficiálního uznání se korejská abeceda dočkala až koncem 19. století v rámci rozsáhlého reformního hnutí, které souviselo i se vzedmutím nacionalismu.

Sexualita, erotika a láska v reálném životě

Nejstarší životní filozofie a náboženské představy obyvatel Koreje – *animismus* a *totemismus* – měly svůj původ v uctívání živých bytostí i neživých věcí, ve víře v duchy, ve vztahu k přírodě a vesmíru. Tato prehistorická náboženství (společně se šamanismem) nevymizela ze života lidí ani po příchodu *konfucianismu*, *taoismu* a *buddhismu*, jež měly, alespoň ve vyšších vrstvách korejské společnosti, podstatnější vliv. Šamanismus, i když je dnes spíše chápán jen jako součást kulturního dědictví, zanechal přesto v korejském vnímání světa podstatné stopy, projevující se především úctou k světu živých i mrtvých (obr. 1).

Z nábožensko-filozofických systémů, které se do Koreje dostaly přes Čínu v době Tří království, měl po mnoho staletí největší vliv *buddhismus*, uplatňovaný pod královskou patronací až do 14. století jako státní náboženství. Buddhismus se pro svou tolerantnost nestavěl proti původním náboženstvím, jeho laická podoba dokonce absorbovala různé prvky lidových představ. Pronikl do všech oblastí kultury a jeho vliv na literaturu se projevuje v různé míře v celých dějinách korejského písemnictví (obr. 9–11). Reálný život korejské společnosti nakonec nejvýrazněji ovlivnil a dosud ovlivňuje *konfucianismus*, respektive *neokonfucianismus*.

O nejstarších korejských společenstvích máme poměrně málo informací, což je způsobeno jednak tím, že tehdejší Korea existovala v širších hranicích a její území bylo daleko větší než dnes, jednak proto, že stará historiografie byla ztracena nebo přepsána v pozdější době v souladu s importovanou ideologií. Legendární datace prvního státu – rok 2333 př. n. l. – sice není skutečným

9 Anonym, „Sedící buddha Maitréja“, 6.–7. století, období státu Silla, plastika (detail), zlacený bronz, výška celé plastiky 87,45 cm, uloženo: Národní muzeum, Soul, Korejská republika.

Tato plastika představuje jedno z nejproslulejších korejských zpodobení buddhy Maitréji. Vyznačuje se, podobně jako jiná sochařská ztvárnění buddhů z tohoto období, jemností rysů obličeje a subtilností postavy, což má zdůrazňovat odtrženost od pozemských starostí a strastí. Robustnost se u buddhistických soch a plastik objevuje až později, a to spíše u soch z kamenných.

Buddhismus, který se v Koreji objevil v druhé polovině 4. století, ovlivnil jak myšlení a životní filozofii, tak i uměleckou tvorbu – od výtvarného umění po hudbu a literaturu.

10 Hjeho, „Bódhisattva Kwanum s větvkou vrby“, kolem roku 1300, království Korjo, malba na hedvábí (detail), 144x62,6 cm, uloženo: Akusa-dera, Tokio, Japonsko.

Jeden z mála zachovaných obrazů z období Korjo, během něhož kvetlo jak žánrové, tak i buddhistické malířství. Za následných válek však byly obrazy spolu s většinou dalších uměleckých předmětů zničeny nebo odvezeny do Japonska. Výjev zachycuje nejpůvodnější korejské buddhistické božstvo – bódhisattvu Kwanum, ochránkyni matek a dětí, v jedné z jejích podob – s větvčkou vrby jako symbolem jara. Na obrazu byly užity později netypické syté barvy a vzdušné linie postav.

datem založení jednotného korejského království, nicméně v uvedené době již na Korejském poloostrově a v Mandžusku existovaly nejrůznější menší útvary, které se postupem času spojovaly a vytvářely první státy.

Zhruba do počátku naší éry byla jednotlivá korejská království značně odlišná. Sever vstřebával kultury kočovných mandžuských kmenů, později vlivy čínské. Jih byl podstatně svébytnější, přesto zaostalejší. Postupem času, přibližně od přijetí buddhismu, se začínají prosazovat jednotící prvky a formuje se specifická korejská kultura.

V pramenech a literárních památkách je zachycen spolehlivěji až korejský starověk (zhruba 1. století př. n. l.–10. století n. l.). První dochova-

11 Anonym, „Buddha vysvětlující Avatansaka sútru“, kolem poloviny 14. století, zlato a stříbro na indigovém papíře, 20x36,5 cm, uloženo: Umělecké muzeum, Ho-am, Korejská republika.

Na obrazu je kromě Buddhy Šákjamuniho (vpravo) zachycena bódhisattva – žena Kwanum (čínsky Kuan-jin, japonsky Kannon, původně Avalókitéšvara), ochránkyně matek a dětí.

né kroniky však pocházejí až z 12., respektive 13. století a přizpůsobily dějiny svému vidění světa, založenému již na konfuciánských vztazích. To znamenalo potlačení, či přímo vypuštění mnoha historických faktů, kromě jiného i nežádoucího ženského elementu.

V poslední době se často operuje s tím, že v Koreji byl původně matriarchát, ale důkazy pro toto módní tvrzení neexistují. Důležitost matky a matrilinearity (také matrilokality) doložit můžeme, a to zejména v sociálním uspořádání společnosti a také v náboženských představách. Jisté je, že všem sociálním jednotkám od neolitu vládli muži a pouze některé náznaky, většinou archeologické, svědčí pro statutární rovnost pohlaví. Různé jsou však úrovně této rovnosti v jednotlivých státech, které se projevují mimo jiné v rovině zvyků kolem separace pohlaví.

Ve státě Kogurjo neexistovaly zvláštní možnosti pro ženy a pohlaví se mohla volně stýkat. Ve všech Třech královstvích lze předpokládat a také do zhruba 8. století potvrdit předmanželský styk a svobodnou volbu partnera. Sňatky v Kogurjo byly, oproti pozdější naprosté nesvéprávnosti dětí, možné pouze po souhlasu ženicha i nevěsty. Zároveň je už v neolitu prokázána polygamie, kterou však chápeme jako prostředek pro zachování rodové linie.

Samostatnou kapitolou je politika dvorských sňatků: v Kogurju bývají exogamní (i když rodiny královských nevěst jsou dané), v Sille výhradně endogamní (v rámci jednoho rodu se snahou o co nejbližší příbuznost). Sillské svazky jsou popsány v nově nalezeném díle z 8. století *Životopisy hwarangů* (*Hwarang segi*), z nichž vyčteme mnoho ze starověkých společenských zvyklostí. Co se sňatků týče, kromě běžných si lze všimnout i některých dalších možností, kdy se v podstatě jedná o funkční manželský trojúhelník. Čamä honin byl sňatek, kdy si muž vzal dvě sestry; existoval i obráceně pojatý *hjongsigui honin*, při němž si dívka bere za podobných okolností dva bratry. Zcela ojedinělým případem, i když jeho důvodem bylo zachování královské linie, je případ *samsodže*, jenž se uskutečnil v případě první korejské královny Sondžok. Otec ji nejprve nabídl synovci Jong-čchunovi, posléze jeho bratru Jong-suovi, a když neotěhotněla, nahradila je Rada starších další bratrskou dvojicí z královské krve. Rozvody popisují *Životopisy hwarangů* spíše jako rozchody, právní aspekt však není explicitně zmíněn, běžné jsou sňatky po smrti manžela nebo manželky, královny měly děti před uzavřením sňatku s panovníkem i po jeho případné smrti, mimomanželský styk nebyl výhradně mužskou záležitostí. Doložen je případ dvorní dámy Mi-sil, která „obstarávala“ téměř současně osm mužů, včetně tří po sobě jdoucích králů. Její osud dokumentuje souběžnost funkce manželky a královské konkubíny: král si vybral ženu bez ohledu na její stav, odvedl ji do ložnice a ona se ve volných chvílích vracela domů; její případné potomky zařadil do své široké rodiny. Ostatní nemanželské děti byly ve většině případů přijímány stejným způsobem.

Z knihy *Životopisy hwarangů* lze vyčíst i jistou podřízenost mužů ženám, zejména v případech, kdy se oženili z důvodů kariéry; pokud byly

ženy nespokojené, opustily je, respektive si našly jiného. To však platí spíše pro rozvětvenou královskou rodinu, v níž měly princezny daleko menší omezení než princové, kteří ztratili nárok na trůn, pokud si vybrali manželku mimo vymezené možnosti v rámci čistoty linie. Takzvaná svatá kost *songgol* s nárokem na trůn se odvozovala z otcovy i matčiny linie, ale matčina byla pro nástup a zařazení mezi kandidáty rozhodující. Mezi starověké zvyklosti patří i levirát a sororát, rozšířené zejména v Kogurjo, které bývají vysvětlovány vlivy nomádů.

Tato téměř rovnost pohlaví se projevuje po jistou dobu i v rituální oblasti. Obětiny jsou sice v oficiálních kronikách vylíčeny stručně, nicméně z určitých poznámek můžeme vytušit jednak hierarchii a gender božstev, ale také osoby, které rituály směly provádět. Vládce v širším smyslu slova měl v nejstarším období zřetelně rituální-šamanskou funkci, kterou směl přenášet na specialisty, jež určitými úkony pověřil. Většinu obřadů, spojených s velkými obětinami, řídily podle všeho původně vznešené ženy. Kromě nich sloužily zemi šamanky ve speciálních státních rituálech. Pravidla ohledně obětí se ustálila až v 6. století, ale v té době už byl patrný vliv buddhismu, tudíž šlo o obřady kuriózní, kdy šamanská božstva, nejčastěji zemi, hory a vodu, vzývali buddhističtí mniši. Z textů není jasné, zda šlo výhradně o muže nebo i o ženy. Jisté je, že obětovat mohly ženy z královské rodiny a panující královny.

Královny jsou specifikem sillským a v korejských dějinách najdeme pouze tři. Zřejmě se zpětně nedozvíme, zda byly jejich pravomoci, role atd. nějak omezeny, jisté je, že už v době vlády první z nich se objevily „protiženské“ nálady, které vedly i k povstání.

S rituály a jejich přenesením na „specialisty“ souvisí i dvě skupiny mladých dívek a chlapců v Sille, které vznikly nedlouho po sobě, dívčí *wonhwa* a chlapecká *hwarang*. Všechny prameny uvádějí jako časově první *wonhwa*, podle oficiální kroniky však brzy zanikla vzhledem k soupeření dvou jejích vůdkyň. Oficiální kronika událost komentuje a odsuzuje žárlivost, jednu z konfuciány kanonizovaných „sedmi neřestí“ (*čchilčchul*, sedm důvodů pro propuštění ženy).

O příčinách vzniku *wonhwa* lze jen spekulovat, v každém případě byly dívky vychovávány v hud-

bě a tanci, ve speciálních rituálech, což mohlo znamenat potřebu jakési elity, zodpovídající za vedení obřadů ve prospěch státu. Wonhwa však *Životopisy hwarangů* zmiňují i jako osobu, která má dohled nad chlapeckou organizací hwarang. Podle záznamů šlo vždy o ženu z králova okolí, královu manželku, královnu matku či královnu vdovu, nejčastěji královu milostnici, která vrchní hwarangy jmenovala, odvolávala, potvrzovala jejich pravomoci, soudila atp.

Chlapecká skupina hwarang je zdokumentována lépe, už proto, že se našly zmiňované „Životopisy“. Dětila se na *musa* (válečníky), *aksa* (hudebníky) a *česa* (svého druhu kněze). Všichni konali poutě k posvátným horám a řekám, kde se modlili za blaho státu. Záhadou zůstávají hwarangské rituály v tzv. *Singung* (Chrám božstev), předpokládající podle korejských vědců i tajné sexuální praktiky. V posledních několika letech je ovšem *Singung* vykládán jako chrám s kněžkami, které pocházely z nejvyšších vrstev a které zde obětovaly.

Náboženství je v době po přijetí buddhismu, tj. od 4., respektive 6. století, spojením původního a importovaného. Do 4.–5. století se přepokládá i kult plodnosti, potvrzený nejrůznějšími hrobovými nálezy. Podle sporadických záznamů se nejvýrazněji projevoval o podzimních svátcích, při nichž se rituální rozměr údajně realizoval v sexuální nevázanosti. Dobou starověku ovšem končí i pouhé náznaky kultu plodnosti, které ještě přetrvávaly na venkově, zejména v nejsevernějších a nejižnějších oblastech, tedy v lokalitách s největším výskytem šamanek, herců a zpěváků.

Určitá změna v pojmání postavení ženy nastává až s novou dynastií Wang (918–1392), která kromě čínské správy přijala ideu podřízeného postavení vůči Číně, a tím i některé čínské normy. Ovšem zásadní přelom přišel s neokonfucianismem jako ideologií státu Čoson. Vznikl nový společenský model založený na hierarchickém rozvrstvení obyvatelstva s jasným vymezením funkce každé složky, ideál panovníka, ideál literáta-úředníka, specifikovány byly povinnosti dalších vrstev a jen takto rozčleněná společnost s vládou založenou na morálních zásadách mohla souznít s Nebesy. Ideál panovníka se odvíjel od dávných čínských vládců Jaoa, Šuna a Čou-kunga; za ideálního poddaného byl považován morální, multifunkč-

ní a vzdělaný byrokrat (v opozici k nevzdělaným vrstvám; vznešený – *tün-c'* [korejsky: *kundža*], je protikladem nízkého člověka *siao-žen* [korejsky: *soin*]). Pro všechny vrstvy byla postupně vytvářena pravidla, vymezující a specifikující jejich úlohu a povinnosti, jež se později objevily jako poučky v nejrůznějších příručkách. Pravidla byla odstupňovaná a zjednodušovaná do základních: tzv. tři pilíře *samgang*, které představovaly ideál člověka, a pět základních vztahů *orjun*, vedených „přirozenými rozdíly“ mezi lidmi. Obrovskou roli přitom sehrála i kodifikace rituálů (korejsky: *je*) a norem, tudíž zákoníků. Nejvýznamnějším z hlediska působnosti zůstává *Velký zákoník pro správu státu* (*Kjongguk tädžon*) z konce 15. století, který v prvé řadě reflektoval změny v rodinném právu. Právě v rodině jako základní jednotce společnosti došlo k zásadním legislativním úpravám, které definitivně vyloučily ženu z veřejného života.

Rodina se nově odvozuje od jediného mužského předka, bylo zavedeno přímé následnictví a primogenitura. V důsledcích toto opatření vedlo k dělení rodů na hlavní a vedlejší větve a striktnímu rozlišování potomků na zákonné a nezákonné (od hlavní a vedlejší ženy), prvorozené a ostatní. Primogenitura souvisela se zákonem o rozlišení žen na hlavní a vedlejší z roku 1413. Tato úprava měla zamezit mnohoženství, druhým a dalším sňatkům, ale v praxi znamenala diskriminaci žen a dívek, jejich postupnou izolaci, také krácení v právech ekonomických a rituálních. Velmi se zpřísnila pravidla pro uzavírání sňatků a napříště nebylo možné spojit se s rodem i velmi vzdáleně příbuzným, později se zákaz sňatků týkal všech lidí se stejným příjmením. Tyto právní úpravy byly silně selektivní, měly zpřehlednit a hierarchizovat rodinu. Zmiňované dělení manželek z roku 1413 znamenalo nové pojetí jejich funkce, větší závislost na rodině manžela a podřízenost muži. V nesvéprávném postavení se ocitly ženy, které zemřely bezdětné, vdovy, druhé manželky (*kjemo*) a vedlejší ženy (obr. 12–16).

V prvním období dynastie mohly dcery dědit stejně jako synové, nebo dokonce zdědit celý majetek. S tím, jak se začal prosazovat nárok rodiny manžela na snachu, docházelo k úbytku majetku rodů s více dcerami, protože věno nevěsty už zůstávalo v rodině manžela. V 17. století ženy prakticky ztratily ekonomickou nezávislost a začlenily

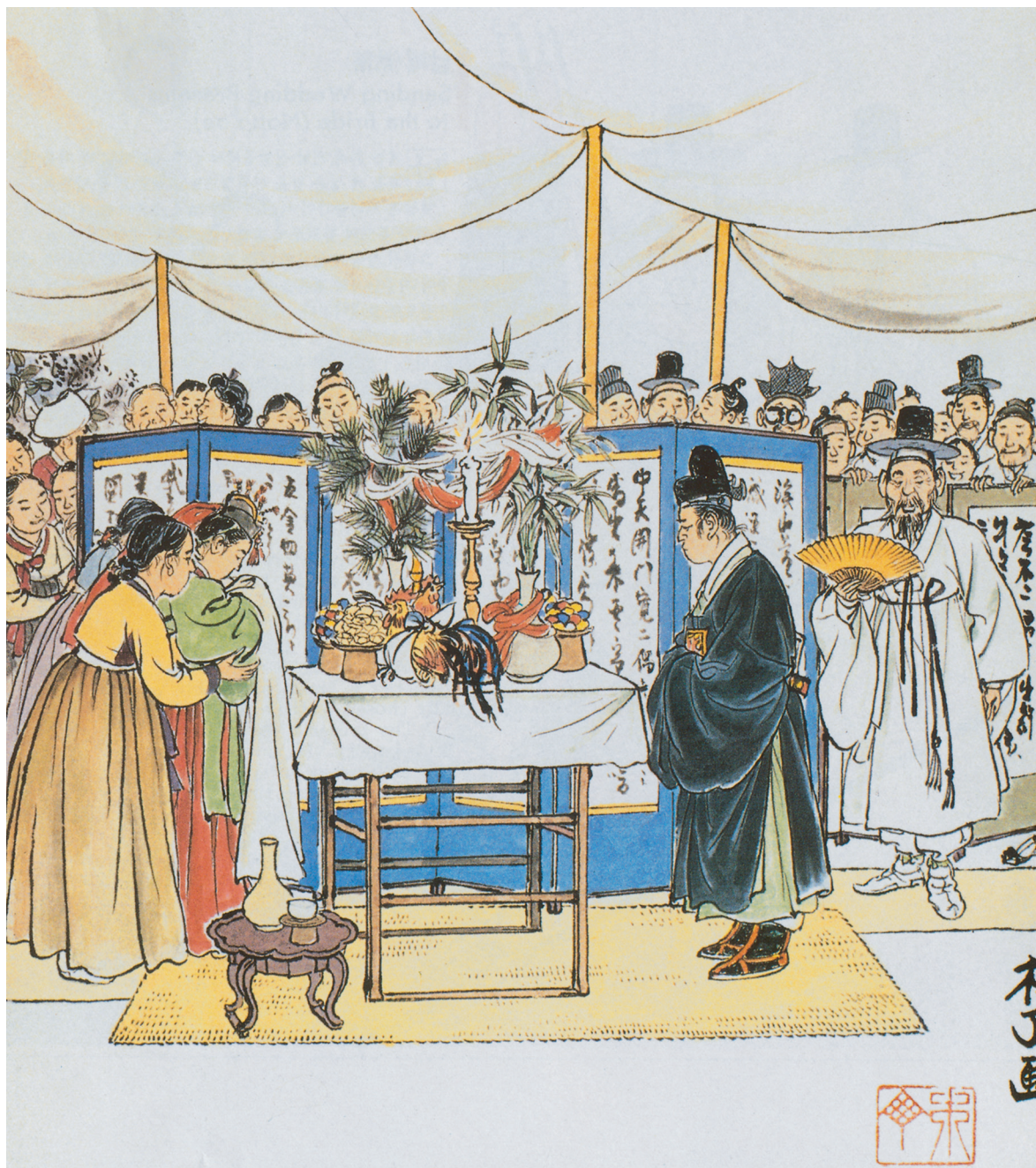

12 Kim Jong-hwan, „Svatební průvod s nevěstou“, 2. polovina 20. století, stylizovaná žánrová malba, tuš na papíře.

Průvod vezoucí nevěstu do domu manžela vedl většinou dívčin otec či jiný starší mužský příslušník její rodiny, doprovázeli ho sluhové a služky z rodného domu či vesnice.

se do rodiny muže, s čímž souvisel i konec jejich rituální funkce v rámci původního rodu. Byly povinny konat obřady za svého tchána a tchyni a doba smutku za vlastní rodiče se výrazně zkrátila. Tento posun v praxi se později odrazil i v chová-

ní rodin vůči dívkám, což bylo ideologicky podpořeno zdůrazňováním rozdílů mezi pohlavími (*namnjo čibjol*) a konečnou definicí postavení ženy, které příroda podle neokonfuciánské doktríny přidělila vedlejší, podřízenou roli. Podřízenost

13 Kim Jong-hwan, „Ženich a nevěsta před svatebním stolem“, 2. polovina 20. století, stylizovaná žánrová malba, tuš na papíře.

Svatba v Koreji byla záležitostí celého rozvětveného příbuzenstva a zahrnovala takzvaných „šestero obradů“. Scéna představuje mladý pár u stolu s vybranými pokrmů, jichž se však nesměl ani dotknout. Podle bohatosti pokrmů se usuzovalo na vážnost a úctu, s jakou byla nevěsta přijata v novém domově – proto byla jídla po rituálních úklonách novomanželů uložena do košů, jež byly odeslány nevěstině rodině.

ženě přisuzovala závislost na třech mužích jejího života (otec, manžel, syn) a její funkce se omezovala na domácí rituály, respektive na vedení domu. Úpravy však nemohly být uvedeny do praxe náraz, neboť na počátku dynastie měla koncepce ro-

dinných vztahů poněkud jiný charakter; nicméně pokusy o zamezení mnohoženství se až do reform roku 1894 neujaly. Pouze se podařilo rozlišit postavení hlavních a vedlejších žen a určit, kolik hlavních, vedlejších žen a konkubín smí mít pa-

14 Kim Jong-hwan, „Ženy hrající karty“, 2. polovina 20. století, stylizovaná žánrová malba, tuš na papíře.

Obrázkové karty *hwatchu* patřily zhruba od 14.–15. století až do konce království Čoson na počátku 20. století k nejoblíbenějším ženským zábavám. Jak je patrné i z této scény, byly karetní a deskové hry určeny ženám všech generací, zatímco houpání na houpačkách, skákání na prkně a přebírání provozovaly jen mladé dívky.

novník, vysoký a nižší úředník. Právně mohla být pouze jedna žena zapsána do rodových genealogií *čokpo*. Tam například neměla být uvedena hlavní žena, jež přišla do domu po smrti předchozí, což zabraňovalo jejím případným ekonomickým nárokům, popřípadě nárokům jejích dětí. Zákony nebyly namířeny jen proti mnohoženství, ale také proti množství a nepřehlednosti potomstva, které bylo v dřívějších dobách nerozlišené, a nástupcem se stával také syn podle otcovy poslední vůle. Za předchozích dynastií byl běžný druhý i třetí sňatek obou pohlaví: tento zvyk byl postup-

ně omezován, zejména u žen. Vdovy měly zachovávat čistotu a zůstat v domě prvního muže (tzn. „neodnášet“ majetek). Přesto se druhé a třetí sňatky vdov v prvním století dynastie konaly dále, i když ty, které se provdaly potřeť, byly zapisovány do análů jako výstražné případy. V 15. století proto začalo platit nové pravidlo; potomkům takovýchto „nemravných“ žen byl zamezen přístup do úřadů a až tímto opatřením dosáhli konfuciáni svého.

Snaha prosadit totéž u mužů se nezdařila, i když se sňatky vdovců nedoporučovaly; také děti

15 Anonym, „*Průvod kisäng*“, 2. polovina 20. století, stylizovaná žánrová malba, tuš na papíře.

Kisäng byly ženy, jež bavily svým zpěvem a tancem aristokraty, přičemž některé z nich poskytovaly i „sexuální služby“; jejich povolání bylo registrováno na místních úřadech. Na společenském žebříčku stály na nejnižších stupních hierarchie a jejich případní potomci tento status dědili. Kisäng se však dělily na několik kategorií, z nichž první dvě znamenaly jak určitou kvalitu z jejich strany, tak i privilegium významných společnic a jisté společenské uznání. Některé kisäng prosluly jako znamenité básníčky, skvělé hudebnice, malířky nebo filozofky; například Hwang Čin-i (16. století) byla dokonce žačkou slavného filozofa So Hwadama, na jehož přednášky docházela společně s mladými muži. Některé kisäng se později vdávaly, většinou však za zchudlé literáty, a mohly se stát i vedlejšími ženami.

z druhého manželství byly podle zákonů omezo-
vány a kráceny ve svých právech.

Protože ženské ctnosti nebyly podle konfuciánských ideologů dané, bylo zapotřebí se jim učit. Indoktrinace se odvíjela ve dvou směrech, praktickém (dovednosti) a teoretickém (zásady). V 15. století už také vzniká naučná literatura pro ženy. Původně šlo pouze o jednoduché příručky, které se týkaly norem jejich chování. V roce 1431 bylo na příkaz krále Sedžonga vydáno v čínštině a s ilustracemi dílo *Obrazy správného chování při zachovávaní tří základních morálních povinnos-*

tí (Samgang hängsildo) v mnoha variantách, také *Obrazy správného chování při zachovávaní pěti základních vztahů (Orjun hängsil)*. Obě díla obsahovala následováníhodné příklady chování vzorových mužů a žen (oddaných synů a dcer, vladaři věrných vazalů a úředníků, ctnostných žen, zvláště *jolljo*, „vdov“). Ženskými vzory z korejské historie se staly věrné snoubenky a manželky. Jejich postoj vůči nepřízni osudu má v příbězích šťastný konec, který je nejen konvencí korejské literatury, ale z hlediska výchovného inspiruje k následování. Co se týče tzv. ctnostných vdov, společnost k nim měla ideologicky jednoznačně kladný vztah. Stavěly se jim stěly, zvláště těm, které spáchaly sebevraždu, která se požadovala od bezdětných. V praxi však konkrétní lidé sebevraždy zavrhovali a středověká literatura nižších žánrů je plná příběhů „ctnostných“ žen, za nimiž v noci chodívají nejrůznější muži, zejména mniši.

Pro výchovu žen byly vydávány zvláštní spisky *nähun*. Stejně jako v Číně, sepisovaly někdy podobné traktáty dokonce manželky panovníků. V Koreji byla nejznámější kniha *Poučení pro ženy (Nähun)*, kterou sepsala matka krále Songdžonga královna Sohje z rodu Han (1437–1504). Dílo bylo poprvé vydáno v roce 1475 v korejštině. Jde převážně jen o výtahy z čínských a korejských knih o chování příkladných žen. Tyto se však stávaly povinnou četbou všech žen z lepších rodin a podle jejich pravzorů byly sepisovány další a další. Oblíbená poučení matek a otců dcerám pak pokračovala až do poloviny 19. století. Některé spisy byly psány prózou, jiné básnickou formou *kasa* a vyskytují se v čínštině i v korejštině. Druhá větší vlna indoktrinace a výskytu těchto spisků nastala v 18. století, kdy byly přeloženy i slavné čínské *Čtyři klasické knihy pro ženy (Josaso)*.

Vzhledem k jasně definovaným rolím, které ženě konfucianismus přinesl, vzrostla potřeba uchylovat se do fiktivních světů. Zde zřejmě leží počátky zábavné prózy *kodä sosol*, která je psána zejména pro rozptýlení. První prózy pro ženy bývají opředeny nejrůznějšími mýty o známých učencích, kteří sepsali cosi pro „dlouhou chvíli“ své matce. Ať byla geneze příběhů jakákoli, ženy „své“ knihy vášnivě četly. Dochovalo se dokonce několik traktátů významných konfuciánských učenců požadujících, aby se šíření knih zakázalo. Obrovská popularita zábavné prózy vyvolala

učeneckou diskusi, zda nemůže mít literatura na ženské chování výrazně špatný vliv. Ženy ctnostné sice beletrii odmítaly, ale potají se četla a v královském paláci zvláště. Prózy pro ženy byly pochopitelně oblíbenější než studium nudných příruček o povinnostech nebo domácích rituálech, splňovaly totiž romantickou touhu po opravdové lásce či vztahu. Ženy se mohly ztotožnit s románovou hrdinkou, prožít s ní peripetie jejího putování za milým a spolu s ní se shledat s vyvoleným. Příběhy jsou stereotypní, se šťastným koncem, samozřejmě se vzorovou hrdinkou, která sice trpí, nicméně se dočká odměny, kterou je společenské postavení manželky či uznání okolí. Romány nejsou v žádném případě protestem proti ženské podřízenosti. Korejské ženy neměly ani v moderní době, až na výjimky, ambice vyrovnat se mužům a svou jinakost i role přijaly. Prózy jsou pouhým dočasným naplněním jejich možností a snění. Ani hrdinky si nestěžují, neprotestují, pouze jednájí, což platí nejen pro klasická díla, ale i pro moderní, do velké míry i pro dnešní společnost. S nadsázkou lze prohlásit, že podobnou úlohu plní literatura a nově i braková filmová tvorba v dnešní Koreji.

Struktura rodiny: sňatek a rozvod

Rodina je v Koreji od neolitu patriarchální a funkce v ní bývají zhruba od 15.–16. století poměrně jasně dané. Rozdělení rolí na ženské a mužské, kdy žena je strážkyní domu, má na starosti potomstvo a muž plní funkci živitele, ochránitele, popřípadě učence, je však aplikovatelné na většinu světových společností. V Koreji bylo až do 20. století zvykem stavět rodinu nejen na společných předcích, ale i na společném domě. Ať šlo o jakoukoli sociální vrstvu, žádané bylo soužití tří generací pod jednou střechou. Stejně tak bylo žádoucí oddělení mužské a ženské části domu.

Bydlení pod jednou střechou a oddělení mužské a ženské části bylo poměrně funkční. Mužskou část domu – s povinností komunikovat s úřady, platit daně, projít vojenskou službou a starat se o rodinné finance – spravoval nejstarší muž; role dalších závisely na jejich postavení a věku. Od 15. století nesl tedy jeden člověk tíhu vedení rodiny, včetně zodpovědnosti za široké příbuzenstvo a jeho případnou podporu v době nouze. Provinění

mužského potomka znamenalo trest pro celý rod, v případě zločinu kvalifikovaného jako zrada bylo vyhlazeno potomstvo v linii děd-otec-syn, včetně nenarozených dětí. Stejně tíživé mohlo být i spravování rodinného majetku: jestliže marnotratný příbuzný nadělal dluhy, platil je jeho otec, starší bratr nebo i synovec. Patriarcha rodiny s členy své domácnosti komunikoval, kontroloval je a měl na starosti rituální záležitosti, které byly úřady přísně sledovány, zejména svatby a pohřby.

Stejně strukturovaná byla i ženská část domu, v níž vládla nejstarší žena rodiny, jí byly podřízeny ženy a dívky, do věku sedmi let i všechny děti. Hierarchie byla jasně stanovená a žena mohla ihned po svatbě odhadnout své budoucí postavení. Byla-li nejstarší snachou, znamenalo to převzít práci a kompetence tchyně. Pokud byla manželkou nejmladšího syna, věděla, že bude celý život podřízená. Ženin status však závisel na narození dítěte. V těhotenství se stala objektem péče celé ženské části domu, po narození chlapce i určité úcty. Ta se projevovala i v rovině verbální a žena opět dostala jméno, přestože pouze jako matka konkrétního dítěte, což platí i v dnešní společnosti. Pokud žena potomky neměla nebo mít nemohla, stala se nežádoucí. V bohatších rodinách se toto „provinění“ řešilo přijetím konkubíny, která byla ještě nesvéprávnější než bezdětná žena. Její úloha skončila porozením potomstva, které pak patřilo hlavní ženě. Statutárně nízko stály i druhé ženy, které byly trpěny po dobu života jejich manžela; poté mohly být vyhnány nebo vráceny původní rodině. Obě části domu si nezasahovaly do svých kompetencí a scházely se pouze za souhlasu nejstarších v domě, tedy i k společné noci. O té rozchodovali manželovi rodiče až do své smrti. Z této separace vznikly i specificky mužské a ženské typy zábav, neboť se týkala nejen noci, ale i práce, hygieny, jídla apod.

K potomstvu se stavěli rodiče od narození rozdílně, z čehož vyplývají i atributy prenatalních snů. Měl-li se narodit chlapec, ve snech se objevoval zvláště drak či tygr, pokud dívka, signalizovaly ji květiny. Po dívce se žádalo, aby byla pilná, poslušná a mírná. Výchova probíhala od sedmi let odděleně, dívka se učila pouze domácím pracím, a pokud mohla číst, měla i předepsanou literaturu. Vzhledem k časným sňatkům si ji původní rodina příliš neužíla, dívka měla svou první „svatbu“

kolem 10. roku, druhou, kdy už vstupovala i do manželovy ložnice, mezi 14–15 lety. Záleželo samozřejmě i na věku manžela. Existovaly také věkově nerovné sňatky, kdy relativně dospělé dívky rodina manžela využívala jako chůvy, nebo, v případě prodeje dívek chudých rodičů, dostala ještě nedospělá dívčinka staršího muže, který s ní zacházel jako s otrokyní. Většinou byly zasňobovány děti přibližně stejného věku. Na roli manželky byly dívky připravovány, nový byl pouze styk s manželem a částečně péče o vlastní děti. Tu si ovšem většinou osvojily ve své původní rodině, kde přebíraly částečné povinnosti svých matek, starších švagrových a žen z příbuzenstva.

V Koreji je klíčová role matky, která je ovšem společensky prestižnější v době synovy dospělosti. Úcta Korejců k matkám je příkladná, nejde o předstírání ani o mravoučné historiky. Spočívá v systému rodiny a přesunutí veškeré rodičovské péče na ženu, muž se vzhledem ke svým „vnějším“ rolím omezuje na nepopulární rady, příkazy či opatření. Ctění matek je viditelné v literatuře i v realitě, ilustrativní jsou v tomto směru historiky o známých literátech. Závislost synů na matkách je obrovská, pochopitelná a pradávna. Hluboký vztah k matkám demonstrují slavní muži, kromě jiných i velký vojevůdce Kim Ju-sin (595–673), jemuž matka svým pláčem vymluvila životní lásku. Zřejmě nejznámější je vztah filozofa I Julgoka (1536–1584) a jeho matky Sin Saimdang. Když paní Sin zemřela, syn dokonce odešel do kláštera, jakkoli k buddhismu neinklinoval. Svého syna ovlivnila a ke zkouškám připravila paní Jun, matka významného literáta Kim Man-džunga (1637–1692). Ten, ačkoli nebyl prvorozený, velmi těžce nesl její smrt. V té době byl totiž ve vyhnanství a nemohl se zúčastnit pohřebních obřadů. Jeho truchlení se vtělilo do oslavného životopisu, který vzápětí napsal. Matky jsou fenoménem nejen v historii, na mateřskou úlohu jsou připravovány i dnešní dívky. Všeobecná představa vzdělaných budoucích matek, tj. vnímání vzdělanosti žen jako investice do budoucích generací, není produkt myšlenkových pochodů starší generace, ale i dnešních studentů. Zdá se, že i v moderní době se žena socializuje až sňatkem.

Dalším ženským typem je starší žena, jedno, je-li příbuzná či pouze sousedka, pokaždé jde o rádkyni. Takto je pojímána i dohazovačka (*mäpcha*), nejen vzdělaná, ale zejména moudrá osoba. Být

dohazovačkou nebylo vysloveně povolání, spíš poslání. Ve velkorodině hrála nezastupitelnou roli babička z otcovy strany, která se významně podílela na výchově dětí a mnohdy rozhodovala o jejich osudech. Mezi nežádoucí ženy byly postupem času včleněny šamanky a hadačky, v literatuře se vyprofilovaly tři záporné typy: konkubína, macecha a tchyně. Ze tří předepsaných ženských rolí – dcera, manželka a matka – je tedy nejpodstatnější a nejprestižnější role matky.

Manželství nebylo nikdy v Koreji chápáno jako svazek dvou lidí, ale rodů. Proto bylo velmi pečlivě váženo, s kým se může rodina spojit. Před svatbou studovali muži i nejstarší ženy genealogické knihy potenciálních nevěst, maximální pozornost byla věnována významným předkům. Nemyslitelné bylo spojit se s rodinou, v níž se vyskytl zrádce, která pocházela z nežádoucích provincií a která nesla stejné příjmení. V úvahu nepřicházel ani sňatek dvou statutárně odlišných lidí: v případě zchudnutí rodina raději dceru provdala jako konkubínu, ale do relativně slušné rodiny. Ani nesmírné bohatství však muži nestačilo na prestižní sňatek, i když si postavení třeba i koupil, což bylo v dobách prázdné státní pokladny časté. Zatímco dívka musela přinést dobré jméno své rodiny a věno, muž mohl mít někdy jen patriční původ a slibné vyhlídky na budoucí postavení. Tento fenomén je platný dodnes. Pokud stojí budoucí manžel statutárně níže, může nedostatek nahradit prestižním vzděláním a perspektivní prací.

Sňatek byl jedním z ostře sledovaných rituálů, proto byl také vedle pohřbu nejnákladnější. Z toho důvodu na venkově od 16. století vznikaly „svatební“ a „pohřební“ spolky. Lidé podle svých možností platili příspěvky a spolky se pak postaraly o náležitý průběh obřadu a jeho financování. V nynější Koreji je svatba natolik nákladnou záležitostí, že za ni utratí rodiny i výdělek deseti let. Nejde jen o svatební hostinu, šaty a doplňky, organizace obřadu je drahá i proto, že jde o rodinnou prestiž. Pokusy o regulaci tohoto trendu shora poukazy na nerozumnost nákladů se nezdařily a svatba je stále tradičně obrovský svátek, jehož se účastní co největší množství lidí.

Rozvod byl od středověku možný pouze z mužovy iniciativy a rozhodoval o něm patriarcha rodu, mnohdy i bez souhlasu dotyčného. Protože rodiny sepisovaly svatební smlouvy, nebylo mož-

né vrátit ženu do původní rodiny bezdůvodně. Důvodů pro rozvod bylo sedm (*čchilčchul*) a jejich interpretace dávala muži poměrně volný prostor. Žena mohla být propuštěna, pokud byla neplodná, nevěrná, žárlivá, upovídaná, kradla, byla vážně nemocná, nectila manželovy rodiče. Proti zneužití těchto bodů sloužily tzv. *sampugo*, tři překážky: pokud rodina příchozem ženy zbohatla, pokud se žena neměla kam vrátit, pokud držela smutek za jedny z rodičů, své či manželovy.

V žádném případě nemůžeme sňatek v Koreji chápat jako výsledek předchozího vztahu, jako lásku. Ženy byly dokonce vychovávány v tom, že láska vzniká až s manželstvím, čemuž, zdá se, i věřily. Romantiku si, jak už bylo řečeno, kompenzovaly milostnými příběhy jiných, hovory s ostatními ženami v domě, a pokud pocházely z vyšších vrstev, pak i vycházkami do přírody, někdy skromným naplněním vlastních ambic. Vzdělání se přitom velice lišilo podle postavení rodiny a také osvícenosti otců. Proto slavné ženy pocházejí většinou z rodin, kde existovala učenecká tradice, výjimečně byly vzdělávány společně s bratry, jindy naplňovaly touhy otců, kteří neměli mužského potomka. Z veřejného i soukromého školského systému byly ale vyloučeny až do konce 19. století.

Slavných žen, které byly rovné mužským protějškům, není v Koreji konfuciánské doby mnoho. Zřejmě neznámější je Hwang Čin-i (1511–1541), středověká básnířka. Údajně pocházela z dobré rodiny, ale vzhledem ke smrti snoubence se dobrovolně stala kisäng. Byla dokonce žačkou filozofa So Kjong-doka a prý o sobě prohlašovala, že je jednou ze tří pozoruhodností města Käsongu. Ovládala kaligrafii, básnění v čínském stylu, ale nejvíce ceněné jsou její básně formy *sidžo*. Její poezie je většinou milostná, formálně dokonalá. Hwang je slavná nejen pro své básně, ale zejména pro svůj nekonformní život, který je námětem několika románů, v poslední době i televizního seriálu. Její smutný protějšek představuje Ho Nansorhon (1563–1589), vzdělaná, ale osobně nešťastná žena. Pocházela z aristokratické a vysoce intelektuální rodiny a vynikla především v čínsky psané poezii *hansi*, která měla ohlas i v Číně a v Japonsku. Její poezie reflektuje neradostné postavení v domě manžela, který ji zanedbával, šikanu tchyň a ztrátu jediného dítěte. Jde o nářky nad nenaplněnou láskou a sny, osamocněním, strachem ze

stárnutí. Prototypem nadané ženy, ale i vzorové matky se stala Sin Saimdang (1504–1551), malířka, básnířka, matka známého filozofa I Julgoka. Stejně jako obě uvedené ženy, také ji ve studiu podporoval otec, neboť neměl mužské potomky. Vynikla jako malířka stylizovaných krajin, ale zejména svými kresbami ptáků a hmyzu. Další ženy jsou slavné zejména pro svou oddanost synům, jako například paní Jun, matka slavného spisovatele Kim Man-džunga, korunní princezna paní Hong Hjegjong (1735–1815), která sepsala memoáry *Vyprávění z dlouhé chvíle* (*Handžungnok*), popisující její život v paláci, násilnou smrt manžela a posléze postavení matky následníka trůnu a krále.

Gender a sexualita

Otevřenost společnosti vůči sexu (podle nejruznějších sporých dokladů) existovala v Koreji před příchodem buddhismu. Teprve poté se prosadila segregace pohlaví a požadavek čistoty, které byly ještě umocněny konfuciánskými normami. Pruderní tendence jsou ovšem patrné až od 16. století, i když na druhé straně byly poměrně populární erotické knížky pro nejvyšší vrstvu, běžně se používaly také sexuální příručky pro novomanžele. Erotické motivy tedy nejsou posvěcené oficiálně, v literatuře a výtvarném umění zůstaly tabu. Ovšem v lidové tradici, zejména v maskovém divadle, je patrná až přemíra erotických scén a motivů. Střední literární proud bývá náznakově téměř do moderní doby. Poezie, vzhledem ke své povaze a možnosti obrazného vyjádření, má pro sex mnoho metafor a lze je dohledat či dešifrovat ve většině milostných veršů. Ty se ovšem málokdy týkají konkrétního intimního styku.

V moderní době je úředně povolen pouze manželský sex, nevěra je stále trestná, což je zbraň pro zhrzené manželky, kterým stačí dokázat mužovu nevěru a mají šanci uspět u rozvodu, popřípadě získat velké odškodné. Nicméně se rozšiřuje síť prosperujících podniků „jen pro pány“ a v posledních letech i „jen pro dámy“, nabízejících služby v určitých úrovních odstupňované (ne)počestnosti. Realitou je intimní styk až po svatbě, tento jev je však do jisté míry zapříčiněn i vlivem křesťanství. Cudnost zachovávají v každém případě dívky (i když v posledních letech se rozmohla prostituce středoškolaček, která ovšem pramenila více

z nevědomosti), chlapci mívají sexuální zkušenosti poměrně pozdě, přestože mají možnost využít jiných služeb. V každém případě modernizace v tomto směru zdá se příliš nepokročila. Střední generace se pohoršuje, jen když spatří dvojici pohromadě, ale všechny schůzky jsou v mezích počestnosti. Kontrast modernizace a prudernosti je do očí bijící.

Zajímavá je však určitá těžko pojmenovatelná důvěrnost a znalost procesů se sexualitou souvisejících. Jelikož chlapci vyrůstají s matkami a sestrami, mají velké pochopení pro tzv. ženské problémy, jako je menstruace či těhotenství, dokonce nechápou evropskou drsnost a otužilost, s níž se ženy snaží svou pohlavní slabost zakrýt. V manželství je pak tato intimita absolutní. Příkladem jinakosti v chápání intimity jsou například sterilizace. V Koreji se provádějí bezplatně a podstupují je nikoliv ženy, ale muži. Údajně je to proto, aby „neznečistili vlastní půdu“, čímž chtějí vyjádřit svou úctu k ženskému tělu.

Protikladem této nečekané intimity je společenská tabuizace „veřejně projeveného“ intimního styku, tedy sexu zobrazeného. Do konfliktu se společností se dostal profesor prestižní soukromé univerzity Ma Kwang-su, autor knihy *Štátná Sára* (Čulgoun Sara, 1992). Román chtěl šokovat, což se podařilo, ovšem Ma byl obviněn z nemravnosti, zatčen, souzen a odsouzen. Román se stal nejčtenějším prohibitem počátku 90. let 20. století i přesto, že neobsahoval jediný popis intimního styku, vše se odehrávalo v rovině orálního sexu. Problematická z hlediska společnosti byla hlavní hrdinka, znučená studentka, která ve svém volném čase hledá povyražení, tj. nenaplnuje tradiční ženský ideál. Nutno říci, že v tomto směru se Korea poučila. Zmiňované tendence sice pokračují, nicméně v souvislosti s pokusem o světovost se ve filmech určených na vývoz objevují samoučelné sexuální scény bez jakékoli návaznosti na děj. Na druhé straně Korejci uspěli v celé Asii a v Latinské Americe sentimentálními televizními seriály, které akcentují čistý vztah a kde se neobjeví ani polibek. Podle našich měřítek je sexualita potlačovaná a běžný Korejec vnímá také sex v literatuře a umění jako pornografii.

Od sexu nečistého je odděleno plození dětí, tj. oficiálně posvěcený sex, odehrávající se v sobotu večer. Velký přelom ve vztahu k tabu téma-

tům znamenala vládní kontrola porodnosti, která v roce 1960 odstartovala kampaň, šokující miliony Korejců. Na přetřesu byla slova jako antikoncepce (povolena 1962), potrat (povolen 1973), sterilizace (povolena 1976). Tyto vymoženosti však učinily z Korejců jednu z nejohroženějších populací na světě: Korejky nejenže vstupují do manželství později (průměrný věk se pohybuje kolem 25 let u žen, u mužů se blíží 30 letům), ale představa rodiny se jim vtěluje do jedináčka-chlapce. Jen zhruba polovina jich otěhotní v prvním roce manželství, přes zákaz a přísné sankce lékařů sdělit ženě pohlaví plodu jsou chlapci nadále žádanějším artiklem. Proto také vznikla lehká nerovnováha v současné generaci potenciálních rodičů, kterou nyní vyvažují Vietnamky a Thajky, módní nevěsty posledních let.

Zpochybnění genderových stereotypů v období moderním a postmoderním

Moderní korejská společnost se formuje v dlouhém období: od otevření Koreje zhruba do 60. let 20. století. V mnoha aspektech ji ovšem lze stále považovat za tradiční. V každém případě došlo na počátku 20. století k rozbití tradiční trojgenerační rodiny a k zpřístupnění vzdělání pro ženy. Tato tendence nebyla přijímána kladně, už vzhledem k tomu, že „osvobození“ žen přišlo s japonskou anexí Koreje v roce 1910. Literární reflexe jsou v tomto směru více než ilustrativní pro posun hodnot od relativně progresivních k regresivním. Žena jako svéprávná bytost je představena ve výchovném období korejské přechodové literatury, v tzv. novém románu *sin sosol*, vrcholem – dosud nepřekonaným – je postava feministky a emancipované umělkyně v prvním moderním díle, I Kwang-suově *Bezcitnosti* (*Mudžong*, 1917).

V reakci na tato osvícenská a výchovná díla a také na zažitě nekonfuciánské vidění ženy vytvářejí 20. léta postavu převrácenou a pokřivenou tak, aby poukázaly na negativní důsledky modernizace a japonské okupace, ale také na osobní estetické koncepce, pocity a zkušenosti. Zvláštní pozornosti autorů se těší právě padlé dívky a ženy. Přes všechny diskuse o nové lásce, jichž ve 20. le-

tech proběhlo nepočítaně, promiskuitu a nevěru u ženy hodnotí jako abnormalitu. Hrdinka odporuje tradičnímu postoji *než být zneuctěna, raději zemřít* a vyznává krédo *raději být zneuctěna, ale přežít*. V dílech je patrná i vymezenost postav vůči tradici, která je zvýrazněná jemně naznačenými detaily s hodnotící funkcí: žena staré doby s cizím mužem nemluví, nepracuje a je oblečena v korejském tradičním *hanboku*, moderní mluví, pracuje a nosí západní oblečení, někdy i šperky. Padlé ženy sice nejsou zcela fiktivní, ale jsou vybírány úmyslně s poukazem na jejich morální pád, objektivně zapříčiněný změnami ve společnosti a jejich důsledky, také změnou hodnot, zvláště posunem od sice pokryteckého idealismu staré doby k materialismu a požitkům. Prostitutky a ženy mravně zkažené se ve své amorálnosti vyžívají, to znamená, že je úpadek těší a že ho považují ve svém životě za *jedinou skutečně podstatnou věc*, jež je nejen naplňuje, ale dodává jim sebevědomí. Nesouhlas s „novými ženami“ autoři vyjádřili i tím, že je nechali zemřít.

Kromě tohoto extrémního typu ilustruje literatura 20. a 30. let situaci v tradiční rodině, kde ženy bývají obětmi svých moderních manželů či doby obecně. Jde o postavy později velmi oblíbené, patetické, ale přestože trpí, nemohou být odměněny. Kromě nich se objevují i první kladně pojaté ženy-bojovnice za sociální spravedlnost, schematické a pod evidentním vlivem ruské a sovětské literatury. Dvacátá léta zformovala generaci sice extrémní, ale schopnou ovlivňovat další vývoj v moderní době. Proto jsou úvahy nad vztahem muž-žena a láskou, z níž vyplývají opozice mezi tradiční láskou a *robu* (love), mezi platonickou láskou a sexem, mezi manželstvím a láskou, platné i v poválečném období.

Hierarchizace společnosti a oddělení mužského a ženského světa existují do jisté míry v Koreji

dodnes. Tradičně je stále kladen důraz na konfuciánský vztah rodiče-děti; děti mají povinnost podporovat rodiče ve stáří a cítí to jako samozřejmost, čímž se zvýrazňuje uctívání a preference matek před manželkami. Živá je i konfuciánská úcta k vzdělání, nutného pro získání jakéhokoli slušného zaměstnání a sňatku obou pohlaví.

Stále však není příliš znatelný posun v sociálním vnímání ženy, společnost nemá zájem na uspokojování jejích potřeb. Ženy se tedy mohou realizovat ve svém světě – nejprve jako matky, posléze v rámci komunity stejně starých žen. Nejčastější jsou náboženské spolky, také lze pozorovat tendenci k socializaci za účelem společného sportování, cestování a dalších zálib. Samozřejmě tato situace může nastat až poté, co jim odrostou děti. Ženy ovšem také pracují, pokud to rodinná situace vyžaduje (nebo dovolí), nejčastěji ve sféře služeb. Uplatňují se jako asistentky, průvodkyně, tlumočnice, učitelky na základních a středních školách.

Vysoké školství jich má nepoměrně nižší procento. Přes rovnocennost vzdělání jsou šikana a diskriminace platová i kariérní natolik běžnou záležitostí, že se nad ní málokdo pozastavuje. Jistěže se najdou rebelky, ale vzpoury většinou vycházejí ze skutečné osobní krize a velkého zklamání. Aféry, korunující křiklavé případy diskriminace, však záhy odeznějí a společnost, a to její ženská část, je nechápe jako příležitost k širší diskusi. Vzhledem k zažitému údělu stát se manželkou je i nejmladší generace potenciálních rebelek spíše nakloněna vést klasický nudný život svých předchůdkyň. Jediná změna – a to nepříliš pozitivní vzhledem k budoucí populaci – se týká přání mít jedno nebo maximálně dvě děti. Tento trend však nepramení z přání realizovat se, nýbrž z představy o blahobytu západního typu.

Sexualita, erotika a láska ve výtvarném umění

Korejské výtvarné umění i literatura se při zobrazování sexuality, erotiky a lásky vyznačují značnou zdrženlivostí, což vyplývá z konfuciánských představ o vztahu mezi mužem a ženou a z ideje ryzí, platonicky chápané lásky. Daný oficiální trend proto překračovaly pouze některé projevy původních korejských šamanských kultů. Podobně jako v beletrii, kde toto pojetí platí v podstatě dodnes (sebemenší zmínky o sexu v literárním zpracování vyvolávají soudní skandály), jsou i výtvarné projevy velmi decentní: sexualita a erotika jsou představovány spíše v náznacích a symbolech než otevřeně.

Uvedená charakteristika neplatí pro pravěk a starověk, tedy pro období před přijetím importovaných náboženství, kdy intimní styky nebyly ještě tabuizovány, a mravy byly tudíž volnější. Z této doby, kdy existoval kult plodnosti a obřady s ním spojené (především v praxi šamanských rituálů), pocházejí i hrobové nálezy – především keramické nádoby s pokličkami, jejichž povrch je zdoben nahými postavami v erotických pozicích; zobrazeny jsou i těhotné ženy, sexuální styk nebo erekce. Mezi nálezy z hrobů se vyskytují i drobné plastiky žen, jež zřejmě symbolizovaly, stejně jako předchozí artefakty, kult plodnosti (obr. 17–21). Nejde o ojedinělé projevy výtvarného umění, erotické motivy bývaly v období před přijetím buddhismu častým tématem. Vzhledem k tomu, že v Koreji bylo dosud otevřeno a prozkoumáno pouze několik z mnohých pohřebišť a hrobek, lze očekávat, že podobné (i jiné) předměty, jež by mohly potvrdit výrazné rozšíření rituálů plodnosti, existují i v ostatních potenciálních nalezištích. Avšak s ohledem na fakt, že „erotické“ nádoby,

plastiky a další předměty až na výjimky (obr. 22) nepřekračují 6. století, můžeme soudit, že zřejmě zde se nachází hranice (alespoň pokud se oficiálního pojetí týče) mezi otevřeným a symbolickým zobrazováním sexuality a erotiky.

Kromě uvedených hrobových předmětů, jež jsou z hlediska vztahu k sexualitě a erotice evidentní, se v mnohých korejských lokalitách vyskytují dvojice kamenných sloupů s hlavicemi (tzv. mangdžusok), které svým tvarem připomínají mužský pohlavní úd; bývaly vztyčovány u hrobů a hrobek (zejména panovnických) ještě ve středověku (obr. 23). Někteří badatelé se domnívají, že tyto artefakty jsou spjaty se sexualitou a erotikou; jejich hypotéza je však velmi spekulativní a neprokázaná.

Sexuální a erotická tematika takřka nepoznamenala monumentální sochařství, neboť to se začalo rozvíjet až po přijetí buddhismu – ve druhé polovině 1. tisíciletí. Nejvýraznějším sochařským ztvárněním s jistými náznaky sexuality, erotiky či plodnosti zůstává proto jen bódhisattva Kwanum (čínsky Kuan-jin), ve zlidovělé podobě chápaná jako ženské božstvo, ochránkyně matek a dětí, k níž se chodily bezdětné ženy modlit (obr. 11–12).

Zhruba od konce 6. století se tedy korejské výtvarné umění vyjadřuje takřka jen v symbolech: ty bývají velmi časté zejména na lidových obrázcích a nelze říci, že by zobrazovaly samotný intimní styk. Jde pouze o vyjádření přání plodnosti či zobrazení dvojice ve smyslu manželské shody, tedy spojení elementů jang a jin. Takovými mužskými (jangovými) i ženskými (jinovými) symboly bývají čísla, barvy, zvířata a květiny, a pokud víme, jak

16 Kim Jong-hwan, „Ženská část domu“, 2. polovina 20. století, stylizovaná žánrová malba, tuš na papíře.

Tradiční korejský dům se dělil na mužskou a ženskou (vnitřní) část. Pokud to jeho rozměry neumožňovaly, byla obě pohlaví oddělena alespoň zástěnou. Ženy však zodpovídaly za dům a jeho ochranu: udržovaly oheň, obětovaly nejruznějším domácím duchům, božstvům plodnosti, popřípadě povolávaly šamanky, aby příslušné obřady provedly. Pro ženy byla mužská část domu tabu, zatímco muži směli do vnitřní části kdykoli vstoupit.

a v jaké funkci sloužily, můžeme výjevy také dešifrovat. Jednoznačně jangovými znameními jsou například drak, tygr, jinovými zase fénix či želva (obr. 22). Symbolem manželské shody i lásky bývají vyobrazení draka a fénixe (dvojic draků, dvojic fénixů), divokých hus, mandarínských kachen či ryb, což vidáme často na keramických předmětech, rozmanitých ozdobách, obrazech nebo při výzdobě architektury po celé období království Čoson (14.–19. století) (obr. 24–25).

V malířství, které bylo v literátském i v dvorském stylu silně ovlivněno čínskými předlohami, se až do 18. století dokonce téměř neobjevo-

valy ani mužské či ženské postavy. Teprve v dílech profesionálních malířů Kim Hong-doa (1745–asi 1818) (obr. 26–27) nebo Sin Jun-boka (1758–?) (obr. 28–31) a v lidovém malířství (obr. 13–17) nacházíme více či méně umělecky ztvárněné výjevy z každodenního života, mezi nimi i scény nevázaných literátských večírků, které pouze ve výjimečných případech zachycují lehce poobnažené postavy, stále však nepřekračující hranici neokonfuciánského vkusu.

Asexualitu korejského výtvarného umění v obdobích následujících po pravěku a starověku alespoň zčásti popírá nedávno vydaná jihokorejská

17 Anonym, „Rituální nádoby“, 3.–4. století, období státu Silla nebo Kaja, šedá kamenina, výška 43,5 cm, respektive 38 cm, šířka 35 cm, respektive 41 cm, uloženo: Umělecké muzeum Horim, Soul, Korejská republika.

Tato dvojice hrobových předmětů z předbuddhistického období zřejmě sloužila k rituálním úkonům. Zobrazený pár ptáků, který patrně symbolizuje protikladnou jednotu ženského a mužského principu – jin a jang (ona a on), bývá častým námětem jak starověké, tak i pozdější keramiky; ptáci hrají významnou roli také v mýtech a legendách starých korejských států.

kniha *Čchunhwa (Jarní obrázky)*, jež obsahuje soubor tří alb žánrových obrázků s naturalistickými sexuálními a erotickými výjevy (obr. 26–29). Vytvořili je již uvedení slavní malíři Kim Hong-do a Sin Jun-bok a v dějinách korejského umění téměř neznámý Čchö U-sok na objednávku dvora a aristokracie; alba byla součástí soukromých sbírek 18. a 19. století. Podle všeho vykazují tematický i stylový vliv mingské Číny a jen stěží mohla být oficiální. Navzdory tomuto nově se otvírajícímu pohledu na zobrazení sexuality, erotiky a lásky je proto třeba konstatovat, že ve výtvarném umění se Korea, kromě období pravěku a starověku, poměrně přísně přidržovala kultu čistoty. Nicméně citovaná kniha nemusí zůstat ojedinělá a v průběhu doby, pokud budou oficiální místa zveřejňování soukromých sbírek nakloněna, se můžeme dočkat i dalších, dosud neznámých výtvarných erotik.

Moderní korejské umění od počátku 20. století

18 Anonym, „Bohyně plodnosti“, kolem 5. století, období království Silla, kamenina, výška 6,8 cm, naleziště: Songdžu, Hwangnamdong, Korejská republika, uloženo: Státní muzeum, Soul, Korejská republika.

Tato drobná plastika se zvýrazněnými ňadry a genitáliemi je jedním z mála dokladů kultu plodnosti.

zavrhlo staré styly a za svůj přijalo (jak v malířství, tak i v sochařství) styl podobný „socialistickému realismu“ (obr. 32). V posledních desetiletích se objevuje i abstraktní pojetí, jež však naturelu Korejců příliš nevyhovuje.

Sexualita, erotika a láska v krásné literatuře

Korea je právem považována za zemi, v níž byl sex po staletí v podstatě tabuizován. Náznakovost a zdrženlivost zobrazení lásky vyplývaly z neokonfuciánských představ o muži a ženě, z nichž se pak vyvinula idea osudově a platonicky pojímaného vztahu. V literatuře se „ideál“ změnil v estetickou kvalitu a uplatňuje se v málo modifikované podobě do dnešní doby. Poslední desetiletí sice zažitý náhled poněkud uvolnilo, ale literární díla s erotickou tematikou jsou stále spíše ojedinělá a pokrytecky pruderní jihokorejská společnost je nepřijímá právě s nadšením.

To však neplatí pro starověk, především pro epochu před příchodem importovaných náboženství a několik následujících staletí, v nichž ještě nebyly mravy svázány přísnými pravidly. Z této doby se také dochovaly písemné doklady svědčící o daleko volněji pojímaném svazku mezi mužem a ženou.

Kim Tä-mun

Životopisy hwarangů

(*Hwarang segi*, období Sjednocené Sily, 8. století)

Převrat v chápání starověku a jeho sexuální etiky učinil nedávný nález Kim Tä-munova díla *Hwarang segi* (*Životopisy hwarangů*, 8. století). V některých příbězích, lokalizovaných do jednoho ze Tří království – Sily, se dovídáme o praxi sexuálního zasvěcování mladíků na dvoře (zejména následníků trůnu) či speciální funkci vznešených a žádoucích žen, jež svůj život „obětovaly“ ve jménu zachování královského rodu nebo „posloužení“ (sloveso „posloužit“ vyjadřuje i pouhé následování, provázení) králům – tedy sdílení lože. V díle

koncipovaném jako životopisy jednotlivých slavných mužů, vůdců organizace sillských mladíků – hwarangů –, nás může zaujmout dvorní dáma Mi-sil (asi 2. polovina 6. století – životopisná data jsou odvoditelná jen druhotně a její postava se v dalších kronikách z evidentních důvodů neobjevuje). Zřejmě neobyčejně krásná dívka je zmíněna nejprve jako femme fatale v příběhu hwaranga Sadahama, jemuž se oddala a zaslíbila. Než se však vyvolený vrátil z bitevního pole, provdali ji za jiného a Sadaham se přes domluvy rodičů i přátel usoužil. Po sňatku ji ovšem vybrala královna matka, aby „posloužila“ následníkovi, s čímž, řečeno slovy knihy, radostně souhlasila, a také mu porodila syna. Zároveň ale oblažovala i krále a tajně uspokojovala další muže, včetně svého bratra. Manžel musel její funkci v královské ložnici tolerovat a v době manželčiny povinnosti se věnoval bitvám. Zajímavé je i to, že potřeby královského rodu, a tím i poptávku sledovala a řešila buď panující královna nebo ještě častěji královna matka. Mi-sil dosáhla nejen vysokého postavení jako královská favoritka, ale zároveň se dočkala i vděku ze strany ženské části královské rodiny, což mělo vliv na úřady jejího muže, bratra, milenců i synů. Zůstala však v korejské historii ojedinělá: tato osudová žena tří králů, následníka trůnu, tří vznešených mužů (alespoň tolik se jich vyskytuje v *Životopisech hwarangů*) a mladšího bratra dokonce ovlivnila své syny: zvláště druhý Po-džong nebyl schopný navázat intimní styk se ženou, nedokázal si život bez matky představit a zemřel záhy po ní steskem. O možnosti, že se mohlo podobných žen vyskytnout více, se můžeme pouze dohadovat – z pozdější doby samozřejmě známe mnoho

19 Anonym, „Džbán s erotickými motivy“, 5.–6. století, období království Silla, kamenina, výška 34,2cm, naleziště: Kjongdžu, uloženo: Národní muzeum, Kjongdžu, Korejská republika.

V jedné z hrobek prozkoumaných v roce 1973 byly objeveny i další podobné nádoby s postavami v erotických pozicích. V této scéně vystupuje celkem sedmáct postav v nejrůznějších situacích; erotický kontext celého výjevu symbolicky podtrhují i had a žába. Výjev má zřejmě zakotvení v šamanském kultu plodnosti. Tyto nádoby jsou dnes velmi vzácné, neboť s postupujícím buddhismem a konfucianismem právě kolem 5.–6. století vymizely.

dvorních dam, které sloužily panovníkům, ale nikdy nepocházely z vládnoucího rodu, ani jejich „klientela“ nebyla tak rozsáhlá.

Životopisy hwarangů

(...) Jednoho dne nechala královna matka Čiso na dvoře shromáždit půvabné dcery vysokých hodnostářů. A tak se Se-džong setkal s dvorní dámou Mi-sil, která se mu z nich nejvíce zalíbila a s ním se sblížila. Když to královna matka viděla, velmi se zaradovala a povolala Mi-sil ke dvoru, aby sloužila Se-džongovi.

Předtím, než se tak stalo, se Mi-sil rozloučila se svou láskou Sadahamem, kterému, když odcházel do boje, zazpívala na rozloučenou *hjangga Pchungnanga*, již sama složila.

*I když vane vítr, v přítomnosti mé lásky ustane.
I když vlny bijí, v přítomnosti mé lásky ustanou.
Prosím, prosím, vrať se mi!
Ať se opět setkáme a obejmeme.
Ach, můj milý!
Kdybych tak nemusela po zbytek života pustit tvou ruku.*

Když se Sadaham vrátil z bojiště, Mi-sil již žila v paláci jako Se-džongova žena.

Sadaham byl z toho smutný; složil a zazpíval *Píseň o modrém ptáčku*. (...)

Té noci vstoupil Mi-sil ve snu do hrudi a pravil: „Přál jsem si, abychom se stali manželi. Jsi těhotná a porodíš syna.“ Po nějaké době se Mi-sil narodil syn Ha-džong.

(...) Královna matka Čiso se tajně domlouvala s Mi-sil: „Můj syn Se-džong je skvělý, ale pokud se sblížíš s korunním princem a poviješ mu

20 Anonym, „Pokličky s erotickými motivy“, 5.–6. století, období království Silla, kamenina, průměr 14,6cm a 14,5cm, naleziště: Kjongdžu, uloženo: Muzeum univerzity Ewha, Soul, Korejská republika.

Pokličky na džbány s erotickými motivy jsou rituální pohyby a souvisí s šamanskými kulty; sexuální výjevy i doprovodné motivy sloužily patrně k vyjádření přání plodnosti.

21 Anonym, „Černá želva s drakem“, 6.–7. století, období státu Kogurjo, freska na kameni z hrobky v Kangso, provincie Jižní Pchjongan, Korejská lidově demokratická republika.

Jedna z nejstarších a nejzachovalejších nástěnných maleb ze státu Kogurjo symbolizuje spojení mužského a ženského principu: želva je ve starých mýtech Koreje považována za pramatku, drak-had je většinou její manžel; obě zvířata jsou nejstarší rodičovskou dvojicí.

syna, staneš se jeho ženou.“ Mi-sil se velice zradovala a s korunním princem záhy otěhotněla. Velký král, který o té záležitosti nevěděl, dal Mi-sil přivést do svého paláce a stala se jeho vedlejší ženou. Se-džonga to ranilo a dobrovolně odešel do boje.

Mi-sil si byla jistá královou přízní a začala vést marnotratný život, měla důvěrný vztah nejen s hwarangem Sol Wonem, ale i se svým mladším bratrem Mi-sängem. Ale král si toho nevšiml, udělil Mi-sil titul wonhwa a předal jí velení nad hwarangy. (...) Mi-sil měla krásný obličej a byla stále nádherná. Lidé říkali, že Sadahamův duch vstoupil do jejího těla a dodal mu náležitou kouzlo.

(...)

Sol Won si na doporučení Mi-sil vzal za ženu Čun-hwa, která byla vdovou po Mo-rangovi. V té

době jí bylo již třicet sedm let, po osmnácti letech se opět stala ženou vrchního hwaranga a porodila mu syna Sol Unga. „Je to vnuk hwaranga Ů a nenajde se člověk, který by se mu nepodřídil,“ říkal Sol, ale přesto mu mnozí z družiny neblahopřáli. Protože měli Sol Won a Mi-sil milostný vztah, takové nenávistné útoky se neopakovaly; Čun-hwa o jejich vztahu věděla, ale nemohla nic dělat. Také Čun-mo, její dcera, se díky tomu, že ji Mi-sil představila u dvora, milovala s korunním princem Tongnjunem, jindy s korunním princem Kumnjunem.

Sol Won se zastavil u manželky a řekl: „Když posluhovala korunnímu princovi Tongnjunovi, král o tom věděl. Teď zase posluhuje Kumnjunovi. Až se o tom panovník dozví, určitě nás dva nebude mít v lásce.“ Čun-hwa si pomyslela, že má pravdu, a přikázala dceři Čun-mo, aby se sta-

22 Anonym, „Plodnost“, období dynastie I (Čoson), bílý porcelán, výška 9,5 cm, uloženo: Muzeum Univerzity Ewha, Soul, Korejská republika.

Tato plastika a podobné artefakty patrně sloužily v kultu plodnosti a souvisejí s tehdy již neoficiálními šamanskými rituály; v období království Čoson se projevovaly pouze zřídka, nicméně se částečně zachovaly v pohřebních zvyklostech.

la mniškou. Čun-mo však nesouhlasila a zapletla se přímo se Sol Wonem.

Neuplynul ani rok a Čun-mo byla těhotná. Když se o tom Čun-hwa dozvěděla, pravila: „Vztah s korunním princem jste jí zakázal a sám jste s ní navázal milostný poměr. Co to má znamenat?“

Sol Won navštívil Mi-sil a prosil za odpuštění. Mi-sil přesvědčila Mi-sänga, aby si Čun-mo vzal za ženu, čímž celou aféru v tichosti urovnala. Čun-mo si vzala Mi-sänga a porodila mu Sol Wonovu dceru Mi-mo. Nikdo z hwarangů o tom ale nevěděl.

(...)

Po-džong byl synem Mi-sil. V osmém roce éry hungdže (579), kdy se královna matka starala sama o státní záležitosti, se Mi-sil stala strážkyní pečeti a studovala svaté knihy. Poté, co se jí jednou za bílého dne zdál sen, že do její hrudi vstoupila bílá ovce, což byl sen šťastný, pospíšila za králem a vstoupila do jeho ložnice. V té době byl král ještě mladý, a tak nebyl schopen lásky.

Mi-sil tehdy opět jmenovala do funkce Sol Wona a vstoupila do jeho ložnice, aby mu posloužila. A tak porodila Po-džonga. (...)

Po-džong měl rád literaturu. Smával se i plakal, od přirozenosti byl laskavý a pozorný jako žena. Když spatřil nemocného, litoval jej a byl nešťastný, jako by byl nemocný on sám. Když viděl zvířata rvát se mezi sebou, bylo to stejné; odjakživa by neublížil ani hmyzu ani travičce. Nepil alkohol a neměl rád ženy. Osedlával si oslíka, pískal na píšťalu, jezdil na trh, kde si na něj lidé ukazovali a volali na něj. Obličej měl jako z nefritu, ruce bělostné a byl skvělým malířem, zvláště portrétů a krajiny.

Ale nebyla žena, k níž by Po-džong cítil lásku, ani taková, která by se stala jeho manželkou. Jednou se ho Mi-sil zeptala: „Znamená něco tvoje chování?“

„Přeji si zemřít s matkou,“ odpověděl Po-džong.

Mi-sil se usmála a řekla: „Ty nemáš rád ženskou krásu a přeješ si zemřít se mnou. Jaký to má smysl?“

„Není lásky, která by byla stejná jako mateřská. Až zemřete, ani já nebudu moci dále žít.“

Mi-sil mu na to řekla: „Je to proto, že není žena, kterou bys miloval, a tak dáváš lásku pouze matce. Vyber si krásnou dívku a žij s ní. Jak jinak se dočkám tvých potomků?“

„Kdo je vlastně krásný?“ zeptal se Po-džong.

„Lidé jako ty jsou krásní. Kdyby ta dívka měla obličej jako zralý nefrit, rudé rty, třpytivé oči a upřímné city, ani taková by se ti nezalíbila?“

Nato Po-džong odvětil:

„City jsou různé. Třpyt může být prostou hrubostí, červené rty a tělo jako zralý nefrit nemusí znamenat poklad.“

Poté Mi-sil přiměla Hjon-gang, aby Po-džongovi posloužila. Ale ten se s ní nesblížil, čas trávil pouze s Ho-rimem. Tak se stalo, že se do sebe zamilovali Ho-rim a Hjon-gang a narodila se jim dcera Kje-rim. Po-džong Ho-rimovi Hjon-gang přenechal a sám se neoženil.

Mi-sil to dělalo velké starosti, a tak nechala svolat dcery královské rodiny a pravila: „Ta, která se sblíží s mým synem, dostane odměnu.“

Královské dcery se mezi sebou pohádaly, která poskytne Po-džongovi své tělo, ale žádná neuspěla. Po-mjong a princezna Jangmjong se

domluvily a Po-džonga svedly. Teprve tehdy poznal ženskou krásu.

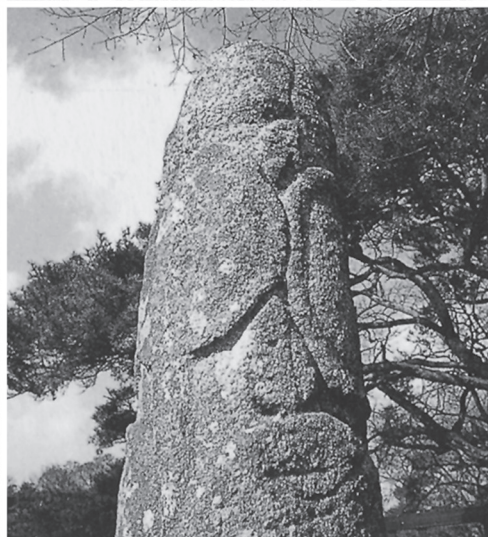
Mi-sil tím byla velmi potěšena a štědrě se jim odvděčila. Nato porodila princezna Jangmjong Po-džongovi dvě dcery, ale Po-džong sám se s ní nikdy nesblížil.

(...) Když potom Mi-sil zemřela, bylo jisté, že ji Po-džong nemůže okamžitě následovat. Cítil to jako provinění, pevně uzavřel vrata a trávil čas o samotě. Mi-sil napsala na sedm set svazků pamětí, Po-džong je přenesl do svého domu a uchoval je tam. Také nakreslil Mi-silin portrét v životní velikosti, pověsil jej na zeď a ráno i večer neopomněl matku pozdravit a poklonit se

jí. V té době měl na shromáždění cesty svatých nízké postavení, chybělo mu nejen jídlo. Přestože byla jeho situace obtížná, pozoroval životní principy, vesmírnou energii, ryby, ptáky, květiny, stromy a nebyla věc, již by dopodrobna neprobádal.

Kim Tä-mun (1997): *Hwarang segi (Životopisy hwarangů)*. Ukázky přeložila Miriam Löwensteinová. Soul: Čangnak toso čhulpchan, s. 46–48, 50–52, 96–101.

Ze *Životopisů hwarangů* se dozvídáme i o královských choutkách a zálusku na mladé muže – homosexualita ovšem ani ve starověku nebyla považována za žádoucí, o čemž svědčí zaznamenaný

23 Anonym, „Hrobové sloupy mangdžusok“, kámen, výška: kolem 1,5 m, různé lokality v Koreji.

Tyto sloupy, jež bývaly v Koreji vztyčovány ve dvojicích u hrobů (zejména panovnických) v průběhu mnoha staletí až do pozdního středověku, symbolizují možná mužský pohlavní úd.

24 Anonym, „Střešnice a výzdoba střechy paláce Čchangdok“, 18. století, palác Čchangdokkung, Soul, Korejská republika.

Střechy domů a paláců byly, zejména v období království Čoson, bohatě zdobeny nejrůznějšími figurálními výjevy, a to jak lidskými postavami, tak i stylizovanými zvířaty – obojí mělo napomoci ochraně obydlí před zlými duchy. Uspořádání střešnic po krajích, kde se střídají konkávní a konvexní tvary, symbolizuje jednotu mužského a ženského principu (jang a jin).

rozhovor: syn se svěřuje otci s královým „podivným chováním“. Náznakovost a nejasnost panuje v dalších příbězích, kde bychom si královi „lásku“ mohli vysvětlovat i jiným způsobem, než jako platonické ocenění kvalit mladých mužů. Stejně nedořešené je chování hwarangů mezi sebou, předpokládá se rozšířená homosexualita v důsledku dlouhých pobytů na odlehlých místech, což byla součást jejich výchovy, nebo při vojenských taženích. Tato otázka i názory na ni se stále velmi různí a pokud nebudou objeveny další ztracené spisy nebo jiné důkazy, vztahy mezi sillskými mladými muži objasnit jen z náznaků není možné. Stejně nejasné jsou zasvěcovací rituály v chrámech božstev, jež bývají spojovány s tajnými sexuálními praktikami.

Kim Pu-sik

Dějiny Tří království

(*Samguk sagi*, 12. století)

Irjon

Odkazy Tří království

(*Samguk jusa*, 13. století)

Další příběhy, ilustrující vztahy mezi pohlavími, nacházíme až v upravené (a zkrácené) podobě v nejstarších dochovaných kronikách – oficiálních *Dějínách Tří království* (*Samguk sagi*) a neoficiálních *Odkazech Tří království* (*Samguk jusa*), které vznikly ve 12. a 13. století. Co se mužů týče, kromě králů se věnují slavným válečníkům, rádcům a věrným poddaným; v jejich historkách se ovšem erotické motivy téměř neobjevují a zápletky se soustřeďují na službu vlasti. Tímto způsobem je například potlačena chlapecká organizace *hwarang*, jejíž vůdcové byli protagonisty díla *Hwarang segi*, a výběr se omezuje pouze na hrdiny a válečníky v historickém kontextu. Téměř úplně je také vymazán jejich protějšek, dívčí skupina *wonhwa*, jejíž původní, patrně rituální smysl, nám zřejmě zůstane utajen. Kronika *Samguk sagi* ji uvádí pouze v zápise k roku 576 jako výstražný příklad ženského soupeření a žárlivosti, tedy ve smyslu normativu pozdější doby.

Dějiny Tří království / Odkazy Tří království

Na jaře začali podporovat *wonhwa*. Už dříve král a jeho poddaní postrádali znalost o mladých lidech, a bylo rozhodnuto shromáždit je za účelem společných radovánek, aby bylo možné sledovat jejich chování a poté je využít ke službě. Proto byly vybrány dvě krásné dívky, první jménem *Nam-mo*, druhá *Čun-džong*, a kolem nich se shromáždilo na tři sta dalších. Mezi oběma dívkami však došlo k soupeření a jednoho dne dovedla *Čun-džong* *Nam-mo* do svého domu, násilím ji opila, odvěkla k řece a tam ji pohřbila pod velkým kamenem. *Čun-džong* byla potrestána a *wonhwa* rozpuštěna. Poté začal stát vybírat chlapce pěkného zevnějšku, oblékat je a organizovat pod názvem *hwarang*.

Samguk sagi (*sagi*) (1958). Ukázku přeložila Miriam Löwensteinová. Pchjongjang: Kwahagwon čchulpchansa, s. 92–94.

25 Anonym, „*Letící fénixové*“, asi 18. století, malba na dřevě, strop trůnního sálu, královský palác Čchangdokkung, Soul, Korejská republika.

Fénix býval na Dálném východě emblémem císařovny nebo královny, znamenal i úspěch, štěstí a dlouhověkost. Vyobrazení fénixe s drakem (dvojic fénixů, dvojic draků) symbolicky vyjadřovala manželskou shodu a lásku.

Ženy v době starověkých států měly – oproti pozdější absolutní podřízenosti mužům – daleko více svobody. Ta se zřejmě netýkala pouze elity, ale i nižších vrstev obyvatelstva. Vztah mezi mužem a ženou se zdá být volnější, zaznamenáváme případy předmanželského styku, žena může usednout na trůn, vést rituály, rozhodovat o nástupci na trůně, vládnout jako regentka, i když Kim Pusik v *Samguk sagi* tento zvyk komentuje nekompromisně konfuciánsky:

Jak je možné připustit, aby nějaká bába opus-tila vnitřní komnaty a řešila závažné politické otázky, týkající se státu? V Sille dosazovali ženy na královský trůn. Vrhali tím zemi do zmatků a bylo štěstí, že Silla nezahynula. Jako by se nepoučili ze slov Š'-ťingu o slepici, oznamující východ slunce, nebo ze slov I-ťingu o prasnici, podupávající na jednom místě.

Samguk sagi (sang) (1958). Ukázkou přeložila Miriam Löwensteinová. Pchjongjang: Kwahagwon čchulpchansa, s. 118–119.

Vzhledem k tomu, že kroniky byly sestavovány až v době konfuciánské, můžeme o funkcích ženy a vztazích mezi pohlavími ve starých dobách pouze spekulovat: příběhy, jež najdeme v análech i folkloru, bývají většinou didaktické a v souladu s představami o věrné manželce či oddané dceři. Samozřejmě jsou mravoličná vyprávění, existují ovšem i historky vybočující z konfuciánských představ a demonstrující odlišné postavení žen ve starověku.

Zvláštnost starověké společnosti – levirát – dokumentuje příběh o paní U, jež sama rozhodla o nástupnictví na trůně a zůstala královnou. Stalo se tak v roce 196, kdy zemřel kogurjoský král Kogukčchon, její manžel. Královna se nejprve vypravila do domu jeho mladšího bratra, ten ji však podezřívá z nekalých úmyslů a nepustil dovnitř.

Zostuzená královna se ihned vydala k domu králova nejmladšího bratra Jon-ua. Ten vstal, oblékl se a uvítal ji u vrat. Pak ji pozval dovnitř, pohostil jí jídlem a pitím. Královna pravila: „Velký král zemřel bez mužského potomka, proto má na trůn nastoupit jeho mladší bratr Pal-gi. Ten se však domníval, že mám nějaké tajné úmysly, a hluboce mne urazil. Proto se obracím na vás, druhého bratra.“

Samguk sagi (sang) (1958). Ukázkou přeložila Miriam Löwensteinová. Pchjongjang: Kwahagwon čchulpchansa, s. 410–411.

Královnina slova se u Jon-ua setkala s pochopením, dokonce ji doprovodil do paláce. Druhý den ráno paní U prohlásila, že král ustavil následníkem mladšího bratra. Jon-u se ujal vlády s tím, že manželka zesnulého, jež mu na trůn pomohla, se stane jeho ženou.

Příběh královny U pokračuje v několika dalších epizodách, týkajících se její neschopnosti porodit králi potomka a žárlivosti na vedlejší ženu, jíž se snaží zbavit. Tento problém – ovšem opačný – je námětem příběhu o nehodné Kwanna, ženě s dlouhými vlasy, která intrigovala proti královně, a kterou král proto dal utopit.

Dvě následující historky – o matce a sestře Kim Ju-sina – Man-mjong a Mun-hui – jsou svědectvím o možnosti předmanželského styku mladých ještě v 6. a 7. století. O Man-mjong životopis říká:

Začali spolu žít bez řádného sňatku. So-hjon dostal úřad v Manno a rozhodl se tam Man-mjong vzít ... Sukhuldžong zjistil, že jeho dcera má styky se So-hjonem, a rozzlobil se. Dal ji hlídat na odlehlém místě. Ale v noci náhle přišla bouřka a do hlavní brány domu udeřil blesk. Strážce se polekal a Man-mjong našla otvor, jímž vyšla ven. Společně se So-hjonem pak utekla do Manno.

Samguk sagi (ha) (1958). Ukázkou přeložila Miriam Löwensteinová. Pchjongjang: Kwahagwon čchulpchansa, s. 298.

Druhá, velmi populární historka, vypráví o milostné aféře ženatého Kim Čchun-čchua (budoucího krále Mujola) s Kim Ju-sinovou sestrou Mun-hui, která posléze otěhotněla. Protože nechtěla bratrovi prozradit, kdo je otcem dítěte, rozhodl se uspořádat obřad upálení. Kim Čchun-čchu, který měl Mun-hui na svědomí, se samozřejmě při pohledu na otrěsnou scénu přiznal, posléze se s dívkou i oženil. Příběh je zaznamenán v pozdějších kronikách a tuto aféru ospravedlňuje osudovostí: starší sestra má podivný sen, který od ní Mun-hui odkoupí. Sen – jde o zaplavení města dívčinou močí – je v závěru vysvětlován jako předzvěst toho, že její potomstvo ovládne tehdejší sídelní město Kjongdžu.

26 Kim Hong-do, „Milostná předehra“, 2. polovina 18. století, období království Čoson, tuš na papíře, 28x38,5 cm, uloženo: soukromá sbírka.

Kresba zachycuje předeheru k intimnímu styku mezi starým mužem a ženou; podle krajiny a oblečení náleží dvojice do nižší společenské vrstvy.

Kim Hong-do (1745–asi 1818) patří k nejvýznamnějším korejským malířům; podobně jako jeho slavný současník Sin Jun-bok vytvořil na objednávku aristokracie i cyklus kreseb s naturalistickými sexuálními a erotickými motivy. Tematicky i stylově byly tyto kresby inspirovány mingskou Čínou, ale na rozdíl od Číny se v Koreji nerozšířily masově, nýbrž byly součástí soukromých sbírek 18. a 19. století. Zůstávaly oficiálně tabuizovány a teprve před několika lety vydaná jihokorejská kniha Čchunhwa (Jarní obrázky) je zpřístupnila veřejnosti.

Jedné noci se Mun-huiina sestra Po-hui probudila ze sna. Zdálo se jí, že stojí na vrcholku hory Soak a močí. Nebyla s to ovládnout své tělo a její výměšky zaplavily celé město. Ráno vyprávěla sen sestře.

„To je zajímavé,“ pravila Mun-hui. „Ten sen od tebe koupím.“

„A co mi za něj dáš?“ zeptala se Po-hui.

„Dám ti svou sukni s brokátovou výšivkou.“

„Dobře, souhlasím.“

Mun-hui vzala sukni a pronesla: „Jsem připravena vzít si tvůj sen.“

„Dávám ti svůj včerejší sen,“ doplnila ji Po-hui.

Dva dny nato hráli Kim Ju-sin a Kim Čchun-čchu pólo a Ju-sin náhodou přišlápl Čchun-

-čchuovi lem kabátu. „Je mi to líto,“ omlouval se. „Pojďme do mého domu a kabát zašijeme.“ „Nic se neděje,“ řekl Čchun-čchu a vešli do Ju-sinova domu. Ju-sin zavolal Po-hui, ale ta se styděla a odmítla setkat se s mužem. Pak zavolal Mun-hui, která přišla a lem přišla. Čchun-čchu se do ní zamiloval a od té chvíle ji ve dne i v noci navštěvoval.

O něco později Ju-sin zjistil, že je sestra těhotná. Byl vzteky bez sebe a neprodleně začal konat přípravy k sestřině upálení – jako výstraže pro nemorální ženy.

Toho dne se královna Sondok vypravila na horu Soak a spatřila plameny a dým proudící až k nebi. Pověřila poddané, aby zjistili, o co se jedná, a dozvěděla se, že Ju-sin chce upálit svou

sestru kvůli milostné aféře, jež vedla k jejímu těhotenství. Královna se rozhlédla kolem sebe a zaznamenala, že Čchun-čchu je bledý jako smrt. „To jste byl vy!“ pravila. „Rychle běžte a zachraňte ji!“ Čchun-čchu nasedl na koně a hnal se tryskem k Ju-sinovu domu. „Královnin rozkaz! Královnin rozkaz!“ volal. A Mun-hui byla zachráněna. Několik dní poté se Čchun-čchu a Mun-hui vzali.

Samguk jusa (1960). Ukázku přeložila Miriam Löwensteinová. Pchjongjang: Kwahagwon čchulpchansa, s. 136–138.

V 7. století se už předpokládají určité korektivy a závaznost svazku, přestože právě o dvou sillských královnách Sondok a Čindok (vládly 632–654) se ví, že jim byli přidělováni manželé v zájmu zachování panovnického rodu. Mluvíme však stále o těžké době, o které píše *Životopisy hwarangů*: jenže oficiální kroniky nemohly podobné, z konfuciánského hlediska nemravné historiky předkládat budoucím generacím. Nová Mi-sil se v dějinách již neobjevuje a ženské chování je napříště ovlivněno konfuciánskou představou o čistotě a věrnosti, jež předmanželský a mimomanželský styk vylučuje.

Příběhy panujících královen, královských manželů, princezen, milostnic i oddaných dcer jsou tedy ve svých zápletkách nestabilní: vzhledem k tomu, že v době sestavování kronik měla žena již jiné funkce než v dřívější, je jisté, že kompilátoři určité postavy vyloučili, jiné upravili alespoň do přijatelné podoby, popřípadě jim věnují obsáhlejší komentář. Zřejmě nejméně byly případy negativní, které, jak se domníváme, kráceny nejsou, a také příběhy o oddaných dcerách, věrných snoubenkách či manželkách.

Uvedme ještě folklorní historku o zvláštním způsobu „namlouvání“; týká se nejmladší sestry královny Sondok Sonhwa a obsahuje i jednu z nejstarších básnických forem *hjangga*. Patří mezi nejslavnější milostné příběhy a dvojice Sonhwa – Sodong je v Koreji řazena mezi kanonické.

Třicátý král Päkče Mu se jmenoval Čang. Jeho matka ovdověla a postavila si dům v hlavním městě u jezera Namdži. Sblížila se s drakem z jezera a z onoho spojení se narodil chlapec. Jeho výjimečné schopnosti a vlastnosti nelze vyčísřit. Na malém políčku pěstoval sladké brambory a prodával je. Lidé mu proto říkali Sodong-Bramboráček.

Sodong se doslechl, že třetí dcera sillského krále Činpchjonga, princezna Sonhwa, je velmi krásná. Ostříhal si tedy vlasy a odešel do hlavního města Silly. Na předměstí se spřátelil s chlapci a rozdával jim sladké brambory. Sodong složil píseň a přemluvil děti, aby ji s ním zpívaly:

*Princezna Sonhwa
tajného má milence
Sodonga
v noci objímá.*

Písnička se rozletěla po hlavním městě a brzy se dostala do královského paláce. Všichni dvorští úředníci se shodli na princeznu vypovězení do dalekých krajů, jen královna jí dala na cestu nějaké zlato.

Princezna se vydala do vyhnanství. Na cestě potkala Sodonga. Ten se poklonil a nabídl jí doprovod. Dívka sice nevěděla, kdo je, ale zalíbil se jí, a proto souhlasila. Tajně se vzali a až potom jí Sodong prozradil své jméno. Svěřil jí, že složil onu posměšnou písničku. Společně došli až do Päkče.

Samguk jusa (1960). Ukázku přeložila Miriam Löwensteinová. Pchjongjang: Kwahagwon čchulpchansa, s. 234–237.

Poměrně standardním motivem v kronikách jsou královské vztahy k ženám, většinou nikoli k právoplatným manželkám, ale kráskám nevhovujícího původu. Jedná se tedy o milostná dobrodružství, která mají různá vyústění; další zápletkou bývá vyhnání nehodné královny či konkubíny, jež se k prvním v mnoha případech bezprostředně vztahuje.

Prvním z kategorie milostných je příběh o sillském Sodžim (vládl 479–500) a darované dívce Pjok-hwa, pocházející z oficiálních *Samguk sagi*; je datován posledním rokem panování Sodžiho a má moralistní vyznění.

Na podzim, v devátém měsíci, když král putoval újezdem Nalsa, jakýsi člověk jménem Pcharo, jenž měl šestnáctiletou dceru Pjok-hwa, opravdovou krásku, ji oblékl do barevného hedvábí. Posadil ji do nosítek, zakryl látkou a předal jako dar králi. Ten se domníval, že jde o vzácný pokrm, a látku sňal: spatřil dívku, velmi se podívil a dar nepřijal. Když se však vrátil do paláce, nepřestával na ni myslet a nejednou se v přestrojení tajně objevil v jejím domě.

Jednou se zastavil na noc v domě jakési stařeny v újezdu Kotcha. Na otázku, jak se lidé dívají na současného panovníka, odpověděla: „Všichni ho mají za moudrého člověka, ale já o tom pochybuji, protože jsem se doslechla, že král často v přestrojení navštěvuje nalsaskou dívku. Je jako drak, který na sebe vzal podobu ryby, a tak se dostane snadno do rukou rybářů.“ (...) Panovník se zastyděl, dívku přivezl tajně do paláce, kde se jí narodil syn. Toho roku také Sodži zemřel.

Samguk sagi (sang) (1958). Ukázku přeložila Miriam Löwensteinová. Pchjongjang: Kwahagwon čchulpchansa, s. 76.

Touhu vyjadřuje vyprávění o sillském Čindžim (vládl 576–579), který se však vůči To-hwa zachoval poměrně morálně, to znamená, že neporušil etická pravidla a nenutil ji násilím opustit manžela. Zvláštností příběhu je i fakt, že jeho vášeň byla naplněna až posmrtně a (stejně jako v předešlém případě) měla následky.

Čindži se trápil touhou po To-hwa, která byla ovšem vdaná a odmítala ho s poukazem na věrnost manželovi. Král věděl, že ji násilím ani vyhružkami nezíská, a proto se jí ještě zeptal: „Kdyby tvůj manžel nežil, poslechla bys mne?“

To-hwa po chvíli váhání přikývla.

Král si povzdychl: „Jdi klidně domů, ale nezapomeň na mne. Zachovám si tvůj obraz v srdci.“ (...)

To-hwa se vrátila domů, žila šťastně s mužem a poté, co Čindži zemřel, zdálo se, že je už nemůže nic rozdělit. Následujícího roku jí však odešel manžel.

Uběhla nějaká doba a To-hwa lehávala v noci sama. Jednou se však pokoj naplnil zvláštní vůní a vstoupil král Čindži.

„Nezapomněl jsem na tvůj slib. Nadešel čas, abys mu dostála,“ řekl jí.

To-hwa nebyla schopná jediného slova. Nevěděla, zda je to sen či skutečnost, nicméně král vypadal stejně, jako když se s ním setkala v paláci. Zhasl lampu a vstoupil k ní na lůžko. Celý další týden se jí Čindži zjevoval ve snu a pak náhle zmizel.

Uběhlo deset lunárních měsíců a To-hwa porodila chlapce. Zpráva o tom se dostala až k uším krále Činpchjonga, synovce předešlého panovníka. Povolal matku se synem do paláce, kde pak také žili.

Samguk jusa (1960). Ukázku přeložila Miriam Löwensteinová. Pchjongjang: Kwahagwon čchulpchansa, s. 120–121.

Manželské věrnosti a královské krutosti se věnuje příběh o pākčeském Károovi a To-miho ženě, která se odmítla panovníkovi oddat. Ten se pomstil jejímu muži a žena se zachránila jen díky lsti.

To-mi byl znám jako spravedlivý člověk, ale více než o něm se šeptalo o neuvěřitelné kráse jeho ženy a její oddanosti. Proto si král Káro To-miho povolal a řekl:

„Sice se mluví o věrnosti jako o nejdůležitější ctnosti, ale pokud se žena dostane lstí na temné místo bez lidí, neexistuje taková, která by nezradila. Nemám pravdu?“

To-mi odpověděl bez zachvění:

„Kdo se vyzná v lidských citech? Ale co se týče mé ženy, nepodlehne, ani kdybych zahynul já.“

Panovník se rozhodl, že věrnost manželky vyzkouší. Uvěznil To-miho v paláci, přestrojil jednoho ze svých úředníků za krále a poslal do To-miho domu. Náhlý vládcův příchod To-miho ženu zmátl. Falešný král pravil:

„Slyšel jsem o tobě mnoho zvěstí a jsem plný obdivu. Včera večer jsem o tebe hrál s manželem a vyhrál. Budeš dvorní dámou: teď zapomeň na To-miho a žij se mnou.“

To-miho žena zavedla krále uctivě do pokoje.

„Proč by panovník lhal? A jak bych mu já mohla nebýt po vůli? Ať vstoupí jako první: převléknu se a hned přijdu.“

Žena však falešnému králi nastrčila svou služebnou. Když její lest vyšla najevo, Káro se rozhněval. Bez ohledu na předešlá slova označil To-miho za zrádce, dal ho oslepit a poslat po vodě na malé loďce. Pak si povolal To-miho ženu, která se znovu pokusila o lest:

„Králi, nyní jsem vdova. Jak přežiji na světě sama? Bylo by pro mne štěstím, kdybych mohla sloužit panovníkovi. V těchto dnech jsem však nečistá: ihned poté, co mé období skončí, vám budu po vůli.“

Král jí uvěřil a propustil ji. Žena se ani nevrátila domů: běžela k řece a hledala loďku. Žádnou nenašla, naříkala a vzývala Nebesa. Ta jí dokonce loď seslala. Doplnila k ostrůvku, kde žil oslepený To-mi. Živili se travou a kořínky a posléze opustili ostrov. Doplnili až do Kogurja, kde jejich

příběh lidé znali a poskytli jim šaty, jídlo a vše potřebné.

Samguk sagi (ha) (1958). Ukázkou přeložila Miriam Löwensteinová. Pchjongjang: Kwahagwon čchulpchansa, s. 462–464.

V oficiálních i folklorních vyprávěních najdeme také příběhy o dívkách a ženách, které nejsou historickými postavami, pouze demonstrují pozdější ženské ctnosti. Některé se tradují do dnešní doby, nicméně jsou velmi schematické a bez větší fantazie. Mohou se týkat věrných žen, jak už jsme viděli v příběhu o Károovi a To-miho ženě, další jsou o nevěstách, lpících na svém vyvoleném (nejznámější jsou dvojice Päk-un a Tchä-hu, Ka-sil a Sol-lang), ale nejraději se věnují oddaným dcerám – ať již slouží matce či otcí. Opakem ctnostných žen jsou žárlivé, soupeřivé a ctižádostivé, jejichž prototypem je Kwanna, reprezentující konkubíny, jež chtějí upoutat královu (či manželovu) pozornost a zbavit se soupeřky.

K roku 251 zápisky z království Kogurjo v *Samguk sagi* poznamenávají:

V létě ve čtvrtém měsíci přikázal král zavázat do koženého pytle a hodit do Západního moře ženu z rodu Kwanna. Byla neuvěřitelně krásná a její vlasy byly dlouhé devět stop. Panovník ji velice miloval a chtěl ji učinit vedlejší ženou, ale královna z rodu Jon v obavách, aby neovládla krále, pravila: „Slyšela jsem, že v západní zemi Wej hledají dlouhé vlasy a zaplatili by za ně i tisíc zlatých. Naši předkové nepřinášeli Číně tribut a země pak strádala jejími nájezdy. Kdybyste teď vypravil poselstvo a s ním krasavici s dlouhými vlasy, určitě by byla Čína spokojena a neohrožovala nás.“

Panovník pochopil její úmysly, ale neodpověděl. Když se o tom dozvěděla Kwanna, polekala se, že ji chce královna zabít, a rozhodla se pomluvit ji u krále. „Královna mne stále hubuje, říká, že ta holka z vesnice chce být paní a jestli sama neodejdu, budu litovat. Určitě mne chce v panovníkově nepřítomnosti připravit o život. Co mám dělat?“

Několik dní poté se král vracel z lovu. Kwanna mu vyšla vstříc s koženým pytlem v ruce a naříkala: „Královna mě chtěla strčit do pytle a hodit do moře. Prosim vládcu, aby mi daroval život a dovolil vrátit se domů.“ Král pochopil, že lže,

a rozhněval se. Zavolal si tu ženu a zeptal se jí: „Chceš do moře?“ a vydal rozkaz, aby ji utopili.

Samguk sagi (sang) (1958). Ukázkou přeložila Miriam Löwensteinová. Pchjongjang: Kwahagwon čchulpchansa, s. 425–426.

Anonym

Píseň o Čchojongovi

(*Čchojongga*, první polovina 9. století, období Sjedenocené Silly)

Intimní styky ve starověku byly oproti dobám pozdějším daleko přirozenější a některé příběhy z historických děl (zvláště *Životopisů hwarangů*) nám dokazují, že předmanželský sex a jeho případné následky nebyly posuzovány tak tragicky jako v době konfuciánské. Úpravy původních vyprávění však pohled na lásku ve starých dobách zploštily a pouze několik naznačuje poměrnou volnost pojmání vztahu mezi mužem a ženou. Jedním z dochovaných příkladů, který reaguje na manželskou nevěru, je příběh o Čchojongovi, synovi Dračího krále.

Báseň *Čchojongga* představuje slavnou skladbu *hjangga*, což byla korejská básnická forma užívaná od 6. do 10. století, zapisovaná *hjangčchalem*, kombinujícím významovou a fonetickou složku čínských znaků. Dochovaných *hjangga* je pětadvacet a nejznámější jsou obsaženy v neoficiálních *Odkazech Tří království – Samguk jusa*. *Hjangga* se vyskytují jako prosté čtyřverší, dvojí čtyřverší nebo v kombinaci se závěrečným dvojverším nesoucím ideu básně. K básni *Čchojongga* je připojen příběh rozverného mladíka Čchojongga, který zanedbává svou ženu. Zlý duch bere na sebe jeho podobu a spává mu s manželkou. Když na to Čchojong přijde, místo očekávaného rozhořčení pouze vykoná exorcistní obřad – zažene ducha písní.

Čchojongga

Ve městě jsem při měsíci
pozdě do noci se toulal, bavil.
Domů vstupuji a na lůžku. Co vidím?
Čtyři nohy.
Dvě jsou moje,
ty dvě cí?

27 Kim Hong-do, „Milování kisäng s jangbanem“, 2. polovina 18. století, období království Čoson, tuš na papíře, 28x38,5 cm, uloženo: soukromá sbírka.

Na pozadí tradiční krajiny je zobrazen sexuální styk mezi kisäng, kouřící opium, a mladým jangbanem.

Původně mi patřily, asi mi je někdo ukradl.

Löwensteinová, Miriam (1999): Starověké básně hjangga. In: *Literatura: Sborník literatur Dálného východu*, č. 1 (Wen/Mun/Bun). Praha: Brody, s. 86.

Láska v klasické korejské literatuře je obvykle líčena v řadě nepravděpodobných scén a inscenovaných setkání, náznakových, zašifrovaných vyznání, vyjádřených písní nebo básní. Důraz na čistotu, vážnost a předurčenost vztahu je však už spíše důsledkem konfuciánských představ. V raném středověku, za království Korjo (918–1392), byla korejská literatura, zvláště próza, zcela pod vlivem literatury čínské. Ve vysoké literatuře dominují „vážné“ žánry a jen okrajově se objevují příběhy lásky smrtelníka k ženě buď ztracené, mrtvé, nebo k ženě-duchu, které se v lidové literatuře mění v hrůzostrašné příběhy zhoubné lásky. Poblouzněný muž se tu ocitá v ohrožení života při milování se s ženou-démonem. Ve vysoké

literatuře však bývá tento vztah, jenž nerozlišuje svět živých a mrtvých, líčen pozitivně. Zamilovaní si nechtějí škodit, naopak si uvědomují nedostatek času, který jim byl vyměřen osudem. Duše zemřelé se vrací, aby ještě jednou spatřila svého milého a došla pokoje. Tato milostná setkání, čerpající z tchangské novely a silně ovlivněná konfucianismem, buddhismem a lidovými náboženskými představami, jsou nejvýrazněji zobrazena v pozdější Kim Si-supově sbírce povídek *Kumo sinhwa* (*Vyprávění z hory Kumo*) z 15. století.

Kim Si-sup *Vyprávění z hory Kumo*

(*Kumo sinhwa*, 2. polovina 15. století)

Kim Si-sup (1435–1493), známý pod pseudonymem Mäwoltang, byl jedním ze vzdělanců, jimž měla být vzhledem k jejich původu i schopnostem zaručena skvělá kariéra. Jeho vzestup však přeru-

šily politické události na korejském trůně, jehož se nezákonně chopil princ ze Sujangu, budoucí král Sedžo, který dal v roce 1456 odstranit mladého krále Tandžonga. Část úředníků protestujících proti této svévoli dal Sedžo popravit (jde o tzv. *sajuksin* – „šest věrných mrtvých vazalů“), další, včetně Kim Si-supy, se uchýlili do ústraní a nikdy se do státní služby nevrátili (*sängjuksin* – „šest věrných živých vazalů“). Kim Si-sup od svých jedenadvaceti let putoval po Koreji a často pobýval v buddhistických kláštěrech; v jednom z nich také v roce 1493 zemřel.

Kim Si-sup bezesporu náleží k předním vzdělancům své doby, už za života byl ceněn jako básník. Jeho *Vyprávění z hory Kumo* (*Kumo sinhwa*) představují zřejmě torzo díla většího rozsahu, navíc vykazují silný vliv čínského prozaika Čchü Joua a jeho *Nových vyprávění pod lampou* (*Tien-teng sin-chua*). Kim Si-sup však přes nepochybné shody v syžetu obohatil své povídky o dlouhé básnické vstupy, mnohdy nahrazující celé pasáže děje. V tom je určitě novátorem v korejské próze, a přestože byla *Kumo sinhwa* psána v klasické čínštině, v mnohém předjímají pozdější delší zábavnou prózu *sosol*. Vznikla během pobytu Kim Si-supy v blízkosti Kjongdžu, starého sídelního města státu Silla, kde autor žil v klášteře na hoře Kumo („Zlaté želvy“, odtud i název sbírky). Tři z povídek jsou věnovány sepětí lásky a smrti v buddhistickém, taoistickém a konfuciánském pojetí, kde milenci či manželé žijí spolu i přesto, že jeden z nich přichází ze světa mrtvých. Vědomí konečnosti prožitku činí vzájemný vztah intenzivnějším a čistým, jak vypráví následující povídka *Nahlédl přes zídku* o setkání manželů po násilné smrti ženy. Ta po nějakém čase muži oznámí, že její pozemský čas vypršel a že se musí vrátit do světa mrtvých.

Nahlédl přes zídku

Po chvíli pan I zaslechl pod ochozem zvuk podobný lidským krokům, které se z dálky přibližovaly. Když dospěly až k němu, uviděl svou choť, paní Čchö. Ačkoliv věděl, že zemřela, byla jeho láska k ní tak nesmírně silná, že se jí nyní bez váhání dychtivě zeptal:

„Kam jsi uprchla, že jsi uchovala neporušené své tělo i svůj život?“

Žena jej uchopila za ruku a nahlas žalostně zaplakala. Pak dala průchod svým citům: „Jsem původem z dobrého rodu. V dětství jsem byla poslušná domácích naučení, dovedla jsem vyšívati i šít šaty, učila jsem se skládat básně. Věděla jsem pouze, jak žít za branou ženských komnat. Po jediném nahlédnutí přes zídku pod kvetoucími meruňkami jsem spontánně obětovala perlu z modrého oceánu a svým jediným úsměvem na pozadí květů jsem navázala přízeň na celý život.

Byli jsme odhodláni spolu zestárnout a dospět do hrobu. Což bych si pomyslela, že budu přelomena a vhozena do příkopu? Své tělo jsem však šelmám nevydala. Spravedlnost má svou váhu, kdežto život je prchavý a je tedy štěstí, že mé usmrčené tělo uniklo zhanobení. A kdyby snad někdo politoval tuto mou roztržštěnou, vyhaslou mysl, beztak by tím jen obnovil zdrcenost mého úplně ztrouchnivělého nitra. Mé kosti jsou vystaveny slunci na nivách a moje žluč třísní hlínu. Když podrobně probírám radosti svého manželství v minulých dobách, obrací se to dnes přirozeně v můj zármutek a zášť. Když jsme se v této chvíli opět setkali po dlouhém úsilí, slibme si, že se nezřekneme dřívějšího závazku a nikdy na něj nezapomeneme. Souhlasíte s tím, pane I?“

A on vzrušeně zvolal: „Rozhodně bych si to tak přál!“

Vzájemně pak hovořili o svém nejužším vztahu a vyznávali si své city. Poté, co si vyjevili svou lásku, ulehli ke společnému spánku, k svému nejvyššímu potěšení, tak jak to bývalo v minulosti.

Poznenáhlu tak uplynulo několik let. Jednoho dne večer řekla žena:

„Není možno se vymknout záhrobní sudbě a jen proto, že příčinné souvislosti našeho svazku nejsou přerušeny a nejsou zatíženy žádnou vinou, umožnil nám nebeský císař, abych s dočasným přeludným tělem ve společnosti s vámi zmírnila na chvíli váš zármutek. Nesmím se však dlouho zdržovat ve světě lidí a klamat je.“

Přikázala malé otrokyni, aby podala víno, a sama pak mladému muži k tomu zazpívala na nápěv Jaro v Nefritovém pavilonu:

Všude je plno oštěpů a štítů, kříží se a sem tam mává se jimi.

Čestně se rozlétly padlé květy, mandarínská kachna ztratila druha v malé chvíli.

*Zbylé kosti mrtvých jsou přeházeny, kdo je nakonec pohřbí?
Krví potřísněné, z těla vyhnané duše nemají, s kým by promluvily.
Z pavilonu Kao-tchang sestoupila wušanská dívka.
Jak rozbité zrcadlo je zlomeno, tak její srdce choré zarmouceno.
A když se nyní oba rozloučili před cestou v dáli.
Mezi nebesy a lidmi i předání zprávy bude tak přerušeno.*

„Z vašeho života, pane I, ještě něco zbývá, kdežto já jsem již zapsána do tajného seznamu zemřelých. Dlouho se s vámi nemohu zdržet. Kdybych lpěla na toužebné lásce k člověku, porušila bych tím ustanovení a byla bych obviněna nejen já, ale postihlo by to i vás.

Na jednom místě jsou roztroušeny i moje kosti. Snad se smilujete a nenecháte je vystaveny větru a slunečnímu žáru.“

Pohlédli na sebe a v proudech jim stékal pláč.

„Pane I, buďte na sebe opatrný,“ končila svá slova a pak poznenáhlu mizela, až po ní nezbyla žádná stopa.

Pan I posbíral její kosti a pohřbil je vedle hrobu rodičů.

Když byl pohřeb vykonán, onemocněl také pan I myšlenkami na dřívější události a po několika měsících zemřel.

Kim Si-sup (1973): Nahlédl přes zídku. In: Kim Si-sup, *Vyprávění z hory Kumo*. Přeložil Jaroslav Bařinka. Praha: Odeon, 1973, s. 54–58.

Anonym

Píseň o dvanácti měsících

(ze sbírek *Písní [království] Korjo*)

(*Tongdongga*, jedna z básní žánru *Korjo kajo*, období království Korjo, 918–1392)

Starověká literatura v 1. tisíciletí n. l. a po ní i literatura dalšího tisíce let se vyjadřovala převážně v poetické formě, a tak vyznání lásky najdeme ve všech básnických formách, ať už zastřeně nebo přímo, po celou dobu existence korejské literatury. Za království Korjo jsou to především lidové *Písně (království) Korjo (Korjo kajo)*, v nichž láska vystupuje v mnoha případech přímočaře, jako

je tomu například ve slavné básni *Tongdongga (Píseň o dvanácti měsících)*, kde dívka už po roce odloučení odmítá na milého déle čekat.

Píseň o dvanácti měsících

(výňatek)

Hůlky z pepřovníku
co tobě patřily,
teď užívá jiný.
Hořký je prosinec.

Píseň o dvanácti měsících. In: *Kajodžip*. Pchjongjang: Mun-ječchulpchansa, 1983, s. 50–51. Ukázkou přeložila Miriam Löwensteinová.

Anonym

Muslimská pekárna

(*Ssanghwadžom*, jedna z básní žánru *Korjo kajo*, období království Korjo, asi 13. století)

V čtyřslokové básni *Ssanghwadžom (Muslimská pekárna)* se dívka postupně na čtyřech místech setká s majitelem pekárny, představeným kláštera, drakem ze studně a hostem v hostinci; s každým z nich má milostný styk a svou povolnost svádí podle okolností na předměty nebo osoby, jež měla předtím v ruce nebo na něž padl její zrak – na panenku v pekárně, hocha v chrámu, naběračku u studně a nádobu na víno v hostinci.

Muslimská pekárna

(úryvek)

Zašla jsem do muslimské pekárny, koupila chleba.

Starý majitel mě tam chytil za ruku.

Když celá historka vyšla najevo,

bylo to tvou vinou, malá panenko.

Chtěla jsem odejít do své besídky:
žádné místo nebylo tak skličující.

Zašla jsem do chrámu Samdžang, zapálila lampu.

Starý představený mě tam chytil za ruku.

Když celá historka vyšla najevo,

bylo to tvou vinou, malý mnišku.

Chtěla jsem odejít do své besídky:
žádné místo nebylo tak skličující.

Muslimská pekárna. In: *Kajodžip*. Pchjongjang: Munječchulpchansa, 1983, s. 58. Ukázkou přeložila Miriam Löwensteinová

Im Če – Hwang Čin-i – Neznámí autoři

Básně sidžo

(Z různých antologií *sidžo*, období království Čoson, 16.–18. století)

Jiný pohled na lásku, už v kultivovanější a umělejší podobě, nabízejí básně *sidžo* – tříverší o maximálně 45 slabikách, dělené na půlverše (*sidžo* mělo závaznou nejen formální, ale i obsahovou strukturu). Básně *sidžo* otvírají pohled na milostné vztahy mezi manželi a samozřejmě mezi milenci, nicméně nejde v nich v žádném případě o odtažitý, vznešený a tabuizovaný cit pozdější prózy. Harmonie lásky a přírody nebo nesoulad mezi milenci (obojí podtrženo přírodními motivy) jsou vyjádřeny decentně a udržovány ve vkusných mezích. Kromě literárských, vesměs anonymních básní, existuje i poměrně rozsáhlá tvorba básníků – *kisang*, jejichž poezie je čistě milostná, toužící a konkrétní.

Im Če

Tu, v trávě vysoké a husté, Hwang Čin-i,
spíš ... nebo sníš jen v loži z kamene?
Kde jsou tvé líce lehce ruměné?
Jen bílé kosti tvé tu klesly do hlíny.
Ach, smutno je mi, ležíš tu tak tiše ...
Komu dát, lásko, napít z této číše?

Anonym

Drobný déšť padá. Údolím jde žena.
Po květech z hrušní šlape, po bílém.
Loudá se. V dlani fialový lem
své dlouhé sukně. Mladá, roztoužená.
Kam jdeš? Ach, někým oklamat se dát?
Zmoknou ti vlasy, promokne ti šat!

Neznámá autorka

V noci jsem měla krásný sen a k ránu
křičely straky, to prý přijde host.

A ty jsi přišel. Bylo toho dost,
aby se sen naplnil, až vstanu.
A když jsi tady – zůstaň se mnou chvíli,
přenocuj u nás jedenkrát, můj milý ...

Anonym

Můj kůň už na mne zaržál, půjdu-li,
a já tě vidím, jak jsi nerada ...
Večerní slunko v horách zapadá
a já mám cestu dlouhou tisíc li.
Mne nezadržuj, milá, ach, mě ne –
tam zadrž, tam, to slunko ruměné!

Neznámá autorka

Když postavím se někdy u zrcadla,
mé líce v něm jsou jako květiny.
Co teprv kdybych s barvou od šminky
milému na klín svoje líce kladla?
Ach, co je platno takovéto snění
v růžové barvě – když on tady není ...

Hwang Čin-i

Z tmy nocí podzimních
utrhnou půl jak z vlny.
Svinu ji ve stříbrný
vítr, v němž taje sníh.
Až v krátké noci letní
přijdeš, to stříbro přetní ...

Neznámý autor

Jaká je láska? – Tvoje byla celá
kulatá, nebo měla hrboly?
A byla dlouhá jako tisíc li,
nebo jen loket nebo stopu měla?
Nebyla dlouhá – říkám na otázky –
ale já nevím, kde je konec lásky ...

Chryzantémy ze země zelených hor: Starokorejská lyrika (1976). Přeložili Oldřich Vyhlídal a Nam Gi-dok. Praha: Vydal Klub přátel poezie v Praze, s. 30, 31, 35, 38, 43, 51, 58.

Im Če – Han U

Sidžo jako milostný dialog

(Z různých sbírek *sidžo*, období království Čoson, 16. století)

28 Sin Jun-bok, „*Studium erotiky*“, 2. polovina 18. století, období království Čoson, tuš na papíře, 23,3x27,5 cm, uloženo: soukromá sbírka.

Dvě mladé dívky si v prázdném pokoji prohlízejí erotickou příručku.

Sin Jun-bok (1758–?), jeden z nejslavnějších umělců v období království Čoson, proslul zejména svými výjevy ze života jangbanů a zobrazením ženské postavy (obr. 30–31). Podobně jako jeho současník Kim Hong-do, vytvořil na objednávku aristokracie i cyklus kreseb s naturalistickými sexuálními a erotickými výjevy.

Dochovaly se i dialogické básně, z nichž jedna je dopisem milému, druhá pak jeho odpovědí, jako například u básně Im Čea a kisäng Han U, jejíž jméno znamená Chladný déšť:

On (Im Če)

Severní nebe bylo modrojasné
a já jsem vyšel bez pláště, jen tak.
A zatím v horách spadl sníh a mrak
nad poli déšť – a den už hasne.
Dnes budu zkrehlý v chladném dešti spát,
dá-li mi vůbec usnout déšť a chlad.

Ona (Han U)

Proč bys měl, zmrzlý, spát dnes bůhví na čem,
proč bys měl, zkrehlý, bůhví kde dnes spát?
Pokrývkou z křídel chci tě přikrývat
v polštáři z peří, který voní pláčem ...
Dnes budeš v dešti, i když trochu chladněm,
spát jako proud, jenž rozplývá se nad dnem ...

Chryzantémy ze země zelených hor: Starokorejská lyrika (1976). Přeložili Oldřich Vyhlídal a Nam Gi-dok. Praha: Vydal Klub přátel poezie v Praze, s. 33–34.

29 Sin Jun-bok, „Počátek milostné noci“, 2. polovina 18. století, období království Čoson, tuš na papíře, 23,3x27,5 cm, uloženo: soukromá sbírka.

Mladá žena si jednou rukou rozpouští vlasy, druhou hladí partnera, s nímž zřejmě stráví milostnou noc.

Neznámí autoři

Sidžo s ironickými motivy

(Z různých sbírek *sidžo*, období království Čoson, patrně 18. století)

Do pozdějších básní pronikají i lidové, a dokonce také ironické motivy, jak je patrné z následujících dvou *sidžo*.

Neznámá autorka

Ach, co mám dělat, co mám dělat, tchyně?
Byla jsem s jiným – rýže jsem mu dala,
a rozbila si misku bronzovou,
tu křehkou misku ve svém mladém klíně ...

Ech, z toho nic si nedělej, má milá.
Když my jsme byly mladé, žádná snad
nežila s mužem, i když měl ji rád,
aby svou misku s jiným nerozbila.

Anonym

Ta lehká baba s šedivými vlasy
mladého muže chtěla okouzlit:
na černo vlasy tuší zbarvila si
a v horách, s dechem těžkým do té krásy,
chtěla dnes k němu na námluvy jít.
Tu však se strhla bouře nenadálá,
lijavec babě vlasy bičoval,
až všechna tuš jak dlouhá černá šála
po bílém límci se jí omotala

30 Sin Jun-bok, „Piknik jangbanů s kisāng“, 2. polovina 18. století, období království Čoson, tuš a barvy na papíře, 28,2 x 35,2 cm, uloženo: Umělecké muzeum Kunsong, Korejská republika.

Scéna zachycuje kromě *jangbanů* (aristokratů) a dvou *kisāng* (gejš), jež zde uvolněně odpočívají, i služku přinášející víno k občerstvení. Všichni pozorně naslouchají hudební produkci dívky hrající na *kajagum*. Součástí podobných setkání bývaly i básnické soutěže, jejichž vítěze odměňovaly společnosti svou přízní.

a do šedin jí mokrý vítr vál ...
Tak zhatily se stařeniny plány.
A dobře bylo, dešti nečekaný ...

Chryzantémy ze země zelených hor: Starokorejská lyrika (1976). Přeložili Oldřich Vyhliďal a Nam Gi-dok. Praha: Vydal Klub přátel poezie v Praze, s. 85, 87.

Čong Čchol Básně literáta Songganga

(*Songgang kasa*, 2. polovina 16. století)

Kromě formy *sidžo* se od 15. století objevují i dlouhé básně *kasa*, jež zvláště v takzvaných *kjubang kasa* („písňích z ženských komnat“) obsahují mnoho nářků nad postavením ženy. Z literátských *kasa* věnovaných milostnému citu jsou nejznámější Čong Čcholovy *Sa miin gok* („Vzpomínka na milého“) a *Sok miin gok* („Další píseň o milém“).

Básník Čong Čchol (1536–1593) proslul jak svými básněmi *sidžo*, tak i dlouhými *kasa*; jeho dílo se dochovalo ve sbírce *Básně literáta Song-*

ganga (*Songgang kasa*). Uvádíme zkrácenou ukázkou z jeho básně *Vzpomínka na milého* (*Sa miin gok*).

Vzpomínka na milého

Nebe, co nechalo mě spatřit tenhle svět,
do mé dlaně vložilo už tenkrát jeho dlaň.
Ruka ruku stiskla napořád.
Neví o tom nebe snad?
Jen pro tebe jsem byla mladá, miláčku,
milovals mě tak jako já, milý.
S čím lze měřit naši lásku?
Vedle naší oddanosti nelze jinou klást.
Jediným mým přáním bylo spolu žít.
Proč mám, drahý, v stáří toužit po tobě?
Je to pár chvil, pár dní, pár nocí, krátký čas,
co jsem sloužila ti v Měsíčním pavilonu.
Proč jsem byla odvržena dolů,
sem na tenhle pozemský svět, miláčku?
Moje vlasy, kdysi krásné, nejsou nic –
nečesala jsem je už tři léta ... Šminku mám,
i pudr, vše – však pro koho se krášlit?
Srdce bolí, milý, bolí čím dál víc,

už jen vzdychám, pláču slzy, které pálí.
Lidský život začne, skončí – trápení je bez
hranic!
Plyneš jako voda, čase, neznáš slitování,
letní žár i zimní chlad ve svou dobu ustoupí
a zas se navracejí.
Naslouchám a k oknu chodím. Tolik pocitů ...
Jarní vítr od východu zavál,
sníh se vzdává, závěj po závěji mizí.
Švestkový strom pod mým oknem
rozvil tři větévky.
Je tak chladno. K čemu ta vůně, nač?

Čong Čchol (1999): Vzpomínka na milého. Přeložili Vladimír Pucek a Petr Borkovec. In: *Literatura: Sborník literatur Dálného východu*, č. 1 (Wen/Mun/Bun). Praha: Brody, 1999, s. 102.

Anonym

Píseň staré panny

(*Čchonjoga*, anonymní dílo, pravděpodobně z 18. nebo počátku 19. století)

Básně *kasa*, zejména takzvané písně z ženských komnat, mívaly i žertovnější, sebeironizující polohu. Tu dokumentuje zejména *Píseň staré panny* (*Čchonjoga*).

Píseň staré panny

(úryvek)

(...)

Vdaná žena? Jaké to je?
Sladké, nebo nahořklé?
Naskočí mi husí kůže,
když na tohle pomyslím.

Vždyť bych svedla to, co druhé,
neříkejte mi, že ne!
I když na tom nejsem nejlíp,
v leččems ... ano! ... vynikám.

Obličej mám podobaný
od neštovic? Dobrá, leč
v každém dolíčku se zračí
píle, um a oddanost.

Obličej mám celý černý
jako vrána? Prosim, leč

nezbělá snad, když se zatře
pudrem, kterého mám dost?

Pravda, jiskrou v levém oku
pochlubit se nemůžu,
na pravé však vidím skvěle,
nit je v jehle, než bys mrk.

Povídá se o mně, že jsem
hluchá jak pa... Ani se
mi to nechce opakovat.
To je nehorázná lež!

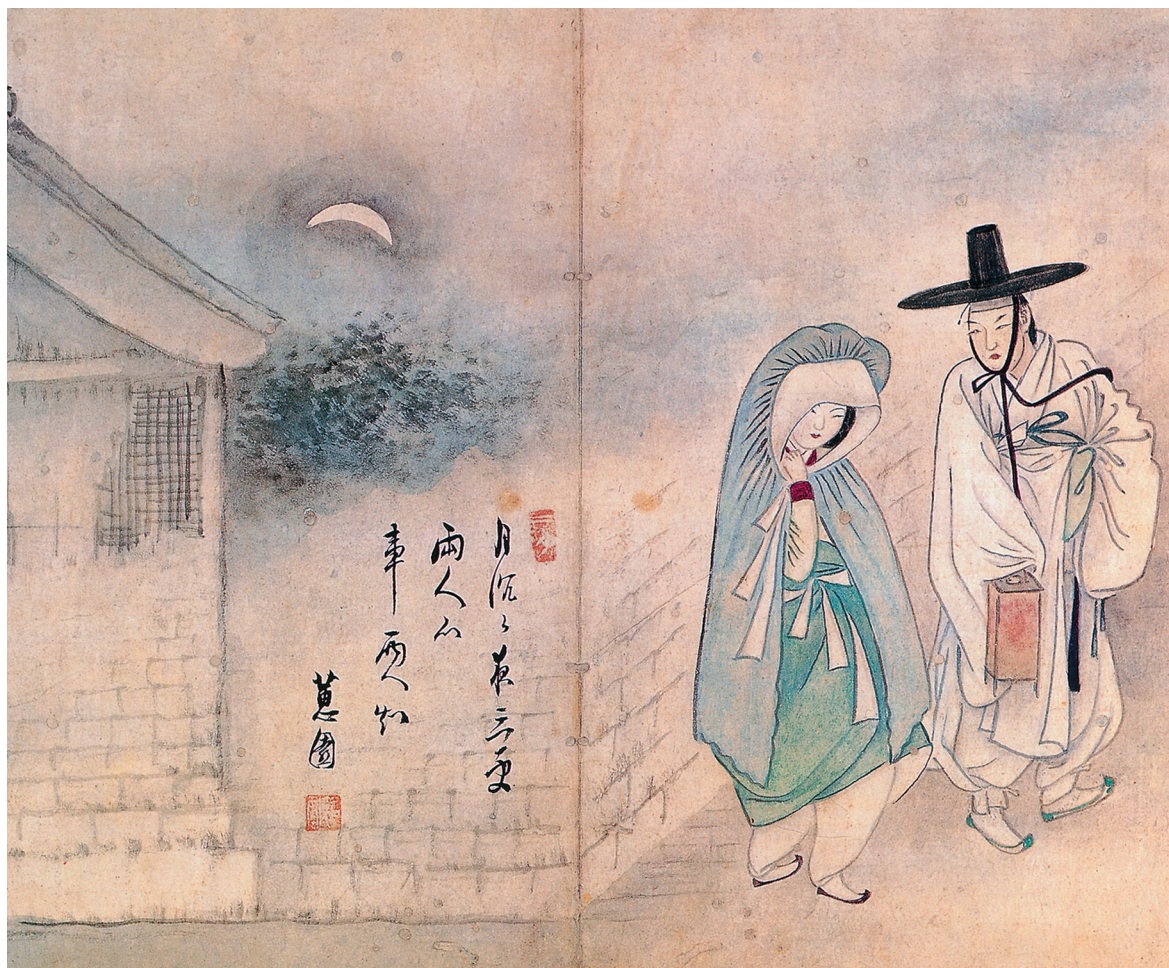
Když se mluví nahlas, slyším
dobře, všemu rozumím.
A když přijde hromobití,
tvrdím snad, že štěká pes?

Rýži jídám pravou rukou.
Tak co s levou, nebo ne?
Pajdám, no a? Čurat umím
jako všechny vyvdané.
(...)

Jasná luna v prázdných horách. Korejské básnictví 14.–19. století (2001). Přeložili Vladimír Pucek a Petr Borkovec. Praha: Paseka, 2001, s. 135–136.

Lidová literatura raného i pozdního středověku přináší také milostné příběhy demonstrující zakázané vztahy: nedovolenou lásku dvorních dam k potulným bakalářům, laškování kisäng a synů z urozených rodin, ale i tajné plotky vdov s ženatými muži nebo porušení mnišského celiátu. Pokud jde o vztah nečistý, končí společenským znemožněním, v případě nedovolené lásky z ušlechtilých pohnutek, jíž brání jen stavovské či jiné překážky, dochází často k naplnění, i když někdy až posmrtně.

Korejská literatura druhé části dynastie I si postupně vytvářela vlastní mýty, které souvisejí s proměnou vztahů ve společnosti. Po vojenských vpádech Japonců a Mandžů do Koreje na konci 16. a v první polovině 17. století se začíná prosazovat zábavná próza, jež nebyla učeneckou elitou považována za literaturu v pravém smyslu slova; na šest set titulů, které v jejím rámci vznikly, byly ve své většině psány pro *dlouhé chvíle* nebo také z *dlouhé chvíle*, což v podtextu znamená pro (ženskou) zábavu. Ve zmiňované době už zcela pře-

31 Sin Jun-bok, *Schůzka za měsíční noci*, přelom 18. a 19. století, tuš na papíře, 28,2x35,2 cm, uloženo: Státní muzeum (Národní památka č. 135), Kansong, Korejská republika.

Scéna zachycuje milostné setkání jangbana a kisang; schůzka je tajná, neboť žena má tvář napůl zahalenou kapucí.

vládla neokonfuciánská představa manželské lásky, odsuzující ženu do podřízeného, pasivního postavení, v němž neměla možnost jiného vztahu než manželského, navíc sjednaného na základě zájmů jednotlivých rodů. To sice neplatí pro celou ženskou populaci, nicméně přísná pravidla chování se týkala téměř všech kast od královen po otrokyně, s malými výjimkami. A právě zábavné prózy, v nichž se láska objevuje kromě poezie jako v jediném zdroji, jako by na tuto situaci reagovaly a chtěly ji – alespoň po dobu čtyř – změnit.

V literatuře se tedy oproti konvencemi přijatému normativnímu ideálu muže a ženy mění pouze protagonistka: mírná, jemná, ctnostná a cudná ideální dívka se v určité fázi děje stane bytostí samostatnou, obětavou, bojující. Samozřejmě, že jakmile svlékne mužský oděv, nebo poté, co do-

sáhne cíle (postavení v rodině), získá zpět předepsané atributy. Co je na tomto zobrazení i příbězích ireálné, je zásadní odklon od požadovaných kvalit: hrdince se v části fikce přiznává inteligence i schopnosti a v krizových situacích se stává partnerem pro milence či manžela. Toto partnerství můžeme označit jako dočasně rovnocenné, neboť se týká jak její vzdělanosti, tak i schopností vojenských – teoretických i praktických – a také magických. Poprvé se takto objevuje v příbězích historicko-válečných a v hrdinských vyprávěních, kde se díky svému umění nebo v přestrojení za válečníka setkává s vyvoleným (manželem, snoubencem). Zábavné příběhy jsou populární až do konce 19. století s malými modifikacemi, a to ve prospěch ženských hrdinek: zatímco první, hrdinské prózy, jim věnovaly méně prostoru (jednu

vedlejší linii zjednodušeně vedoucí od setkání přes rozloučení a opětovné setkání), postupem času se oba protagonisté, co se týče délky příběhu, zrovnoprávnili (dvě souběžné hlavní linie), a nakonec vznikla řada próz, kde je muž odsunut na vedlejší kolej a linie jeho vyprávění je sice důležitá pro rozvoj zápletky, nicméně podružná. Proporcionalita má vztah i k proměně obrazu literární hrdinky, na jehož počátku stojí žena samostatná, na konci najdeme společensky přijatelný ideál.

Postupný přerod aktivní hrdinky v pasivní souvisí i s tematickým dělením žánru zábavné prózy: jeho první fázi vidíme v pseudohistorických a hrdinských příbězích, druhou, co se týče hrdinů rovnoprávnou, nacházíme v próze romantické a snové. Třetí a nejmladší jsou vyprávění rodinná, kde žena jasně dominuje, ale nemusí mít ani svůj mužský protějšek, tudíž se lásky a sexu týkají pouze výjimečně, pokud ano, pak většinou v nepřilíš romantické podobě. Všem jsou společná určitá klíše – řekněme požadavky – na kvality protagonistů, které jsou v podstatě v souladu s realitou (vnější vzhled, dovednosti, návyky, povahové vlastnosti), bez nichž by základní konflikt nemohl vzniknout. Vzory a vzorce chování i jednání nacházíme většinou na počátku románu, popřípadě při vstupu hrdinů do děje; jsou v podstatě konfuciánským ideálem a platí pro obě pohlaví.

Vezměme teď jednotlivé typy prózy, jejich zápletky a hrdinky. První najdeme v *pseudohistorických příbězích*, v nichž se autentické ženy obětují vlasti, přičemž – a to je podmínkou většiny děl zábavné prózy – zde musí vystupovat jejich mužský protějšek, z našeho pohledu méně hodnotný a schematický. Vyprávění končí pro ženy tragicky, což je v korejské literatuře atypické: žádaný byl naopak – na rozdíl od literatury čínské, která si ve smutných příbězích libuje –, šťastný konec. Tyto příběhy jsou však odvozeny od historických legend a jejich zpracování nemohlo být příliš vzdálené faktům. Pravzory ženského mýtu se staly dvě *kisäng ze Zápisů z imdžinské války (Imdžinnok)* – Kjeworhjang a Nongä, jež obětovaly život za vlast a s jejichž pomocí byli zlikvidováni dva japonští generálové. Smrt dívek kontrastuje s jejich mužskými protějšky, kteří vyvážnou zdraví a jsou oslavováni, obě ženy se dočkaly poct až posmrtně.

Fiktivnějšího rázu a co se týče rozvoje děje konvenčnější je *Vyprávění o paní Pak (Pakssi puin*

čon, patrně 2. polovina 17. století) z období mandžuských vpádů v první polovině 17. století. Tato próza je zajímavá už proto, že hlavní hrdinka je, i když jen dočasně, jedinou kladnou a přitom ošklivou ženou v dějinách korejské literatury. Počátek je poněkud nestandardní a paní Pak musí v první části románu prokazovat svou výjimečnost – inteligenci a magické schopnosti. Je zaslíbena mladíkovi z hlavního města, ten však, když ji o svaatební noci spatří, vyskočí oknem ven a odmítá s ní sdílet lože, což pokračuje i po jejím příchodu do manželova domu. Paní Pak mu přesto pomáhá; má schopnost předvídat, ovládá magii, díky ní a jejímu kouzelnému daru projde muž úřednickými zkouškami; pořídí zázračného koně, díky němuž rodina zbohatne. Po sedmi letech je vysvobozena ze své škaredé podoby; po krátké peripetii, kdy manžela odmítá, mu porodí dvojčata a její život se z hlediska funkce naplní. Paní Pak je tak na rozdíl od svého „vzorově“ konfuciánsky průměrného muže vzdělanější, schopnější, aktivnější, a dokonce zemi prospěšnější. To se projeví při vpádu Mandžů, během něhož zachrání královnu i její doprovod, a kdyby chtěla, praví dílo, mohla by zachránit celou zemi. Změnit osud však nelze a paní Pak se spokojí s menšími a konkrétními činy.

Podobná vyprávění o hrdinech (většinou mužských), nejrůznější délky i umělecké úrovni, kolovala po zemi; jsou schematickou směsí milostných a bojových scén a ve vyprávěcí technice poněkud prostší. Žena mívá obvykle roli epizodní, i když může hrdinu zachránit pomocí svých magických schopností, které jsou ovšem výhradně funkční; vztahují se k muži a jsou předpokladem pro sňatek. Kladné hrdinky používají magii pouze v případech, kdy mají na zřeteli blaho své rodiny, manžela či vyvoleného (méně vlasti), co se týče záporných postav, jejich praktiky bývají zaměřeny na likvidaci soupeře či soupeřky a jsou součástí jejich charakteristiky, kterou již podle dalších sekundárních jevů (typů) předpokládáme.

Anonym

Vyprávění o Čang Kuk-činovi

(*Čang Kuk-čin čon*, patrně 18. století)

Příkladem kladné hrdinky-bojovnice je paní I z *Vyprávění o Čang Kuk-činovi (Čang Kuk-čin*

čon). Manžel se ocitne v nesnázích a ona se o tom dozví z pouhého postavení hvězd. S pomocí druhé ženy získá zázračný lék a další kouzelné dary a muže uzdraví. Vyléčený manžel pak spolu s ní čelí nepřátelským armádám a vojenské schopnosti paní I jsou popsány následovně:

Vyprávění o Čang Kuk-činovi

Paní I bojovala s králem tak, že si její odva-
ha zasloužila chválu přihlížejících ... Nikoho ani
nenapadlo, že by to mohla být žena, ani Čang
Kuk-čin nepochyboval. Zesměšnila i tak udat-
ného bojovníka, jakým byl čchuan-jüanský král
tak, že bylo zřejmé, že si s ním hraje jako kočka
s myší. ... Zpocený král se vrátil a byl plný obdi-
vu nad uměním neznámého hrdiny (...)

Hvězda Blesku. Hrdinské příběhy ze staré Koreje (1992). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Vydal Orientální ústav ČSAV v edici Ex Oriente, s. 138–139.

Kim Man-džung

Sen devíti z oblaků

(*Kuunmong*, kolem 1690)

Druhou fází, v níž jsou hrdinky přinejmen-
ším partnerkami pro mužského protagonistu, je
období *snových* a *romantických* próz, tedy těch,
v nichž převažují milostné zápletky. Nejznáměj-
ším a jedním z nejoblíbenějších v Koreji vůbec je
autorský román se spleťtým dějem – Kim Man-
džungův *Sen devíti z oblaků* (*Kuunmong*). Kim
Man-džung (1637–1692) je bezesporu nejzná-
mějším autorem starší korejské prózy. Kromě ro-
mánů *Sen devíti z oblaků* a *Putování paní Sa na
jih* (*Sassi namdžonggi*, po roce 1689) je autorem
mnoha básní, esejů a vědeckých pojednání. Obě
uvedené prózy pocházejí z doby jeho druhého vy-
hnanství po převratu na královském dvoře v ro-
ce 1689, kdy spolu s mnoha příslušníky dvorské
aristokracie protestoval proti vyhnání panující
královny z rodu Min. Kim Man-džung, původně
odsouzený k trestu smrti, byl nakonec poslán do
exilu na malý ostrůvek na jihu Koreje, kde reka-
pituloval svůj do té doby obvyklý život konfucián-
ského učence a úředníka a kde také začal studovat
buddhismus, jak je patrné i z jeho románu *Sen de-
vít z oblaků*. V exilu také po třech letech zemřel
a rehabilitován byl až posmrtně.

32 Jun Hjo-džung, *Zvuk luku*, 1942, plastika, dřevo, 165,8x119x36 cm, uloženo: Muzeum moderního umění, Kwačchon, Korejská republika.

Moderní korejské umění od počátku 20. století zavr-
hlo staré styly a za svůj přijalo, jak v malířství, tak i v sochařství,
styl podobný „socialistickému realismu“. Tato plastika, vy-
tvořená ještě za války, je prototypem později poměrně čast-
ých a málo pozměněných portrétů ženy, jež existují v men-
ších stylových či ideologických variantách jak v severní, tak
i jižní části Korejského poloostrova. Kromě takovýchto soch
se v posledních desetiletích objevuje i abstraktní umění, jež
však naturelu Korejců příliš nevyhovuje.

Sen devíti z oblaků mívá rozličná nábožen-
sko-filozofická vysvětlení. Jedná se o příběh mni-
cha a osmi víl, kteří se provinili proti přísným
buddhistickým zákazům a kteří se znovu naro-
dí ve světě lidí. Hlavní hrdina Jang během svého
života shromáždí všechny dívky-víly kolem sebe
a po dlouhé a úspěšné kariéře se opět vrací mezi
nesmrtelné, sloužit Buddhovi. Hrdina se postupně
setkává s osmi ženami, předurčenými mu v před-
chozím životě. Celá freska ukazuje osm tváří ženy
– od tanečnic, vražedkyně, dcery Dračího krále,
přes dívky z dobrých rodin až po dceru minist-

ra a princeznu. Právě proto, že se celý děj odehrává ve snu pochybujícího mnicha, má příběh nejen milostný náboj, ale čtenář či čtenářka také osm možností, jak by žena mohla vypadat (obr. 33–37). Děj je však evidentně nazírán očima muže; jakkoli mají dívky široké spektrum funkcí (sociálních i dalších) a jsou relativně aktivní, slouží v ději pouze funkčně a od jejich činů (i typu) se odvíjejí další hrdinovy osudy. Protagonista je pasivní a dívky jej vábí pod záminkou předurčenosti svazku; z pohledu děje je ale každé setkání samostatnou epizodou ústící v mužův společenský vzestup. I když jsou tedy v jeho životě a kariéře rozhodující, v podstatě touží pouze po naplnění své funkce, jíž je zařazení do hrdinovy rodiny. Ilustrujme si jejich zdánlivou aktivitu na krátkých ukázkách prvního setkání.

Sen devíti z oblaků

Dívka ho pozvala do pavilonu. Když usedli, nechala přinést jídlo. Na stolku vykládaném drahokamy stály naplněné nefritové poháry.

Víno nesmrtelných, pomyslel si Šao-jou. Vypil jeden pohár a cítil, že je opilý.

„Hory jsou vysoké, ale nedosahují Nebes,“ řekl po chvíli. „Jak se vám podařilo opustit vaše Nefritové město a sejít k lidem?“

„Povím vám smutný příběh, který se udal před dávnými lety,“ pravila dívka s povzdechem. „Tehdy jsem byla vílou u Královny matky Západu a vy jedním ze služebníků Nefritového císaře. Na hostině, kterou císař uspořádal na počest mé paní, jste provedl velkou opovážlivost. Hodil jste mi k nohám květ broskvoně. To bylo velké provinění. Byl jste vyvržen do světa lidí a já vyhnána do těchto míst. Zatímco vy jste v prachu a dýmu lidského světa zapomněl na svůj předcházející život, můj pobyt se chýlí ke konci. Celou dobu jsem si přála vás znovu spatřit. Věděla jsem, že přijдете. Nyní jste zde a naše city se mohou naplnit.“

Kim Man-džung (1992): *Sen devíti z oblaků*. Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Vydalo nakladatelství Reflex v edici X, s. 35–36.

Osudovost spojení zdůrazňují i další, jako například dívka Čchin.

33 Anonym, „*Sen devíti z oblaků I*“, ilustrace doprovázející korejské vydání románu *Sen devíti z oblaků* (*Kuunmong*, kolem roku 1690), jehož autorem je Kim Man-džung (1637–1692).

Hlavní postava tohoto románu se setkává s osmi ženami předurčenými mu v předchozím životě; postupně je ukázáno „osm tváří“ ženy a právě proto, že se celý děj odehrává ve snu pochybujícího mnicha, má kniha nejen milostný náboj, ale je také nepřímou oslavou ženskosti.

(...) Když spatřila mladíka tak výjimečného vzhledu a zaslechla jeho píseň, zamyslela se: Žena má následovat muže. Celý její život, dobré i zlé, sláva i hanba, všechno závisí na něm. Čuo Wen-fün, poté, co ovdověla, dobrovolně následovala S'-ma Siang-žua. Jako svobodná dívka nemám mnoho možností. Nemohu podle pravidel ani dát podnět k setkání. Jak říkali staří: Vazal si svého pána nevybírám. ... Ale když ten neznámý odejde, na které světové straně ho mám pak hledat?

Kim Man-džung (1992): *Sen devíti z oblaků*. Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Vydalo nakladatelství Reflex v edici X, s. 18.

Tato dívka přestoupí přísné zákazy a iniciuje sňatek s mladým hrdinou.

Třetím případem je situace, kdy protagonista sedí ve stanu a čeká na útok tibetské armády. Tehdy k němu vstoupí najatá vražedkyně, která svou noční „návštěvu“ vysvětluje:

„Po tři roky jsme se učily zacházet se zbraněmi, pak nás učitelka zasvěcovala do tajů přeměny a nakonec ovládat vítr i oblaka. Když však došlo na zabíjení, posílala druhé dvě. Jednou jsem jí to vyčetla: „Učila jste nás dohromady, i já bych chtěla splácet vaše dobrodiní. Proč mne tedy šetříte?“

„Ty nejsi člověk jako my,“ řekla. „Jistě, naše řemeslo ovládáš dokonale, ale na zabíjení je tě škoda.“

Ptala jsem se jí, k čemu tedy to všechno učení bude? „Je ti souzen muž ze země Tchang,“ dostalo se mi odpovědi. „Nyní vás od sebe dělí nedozírné dálky a nemůžeš se s ním setkat. Aby se osud naplnil, naučila jsem tě vládnout mečem. Pronikneš mezi tisícem vojáků a dojdeš svého štěstí.“

Kim Man-džung (1992): *Sen devíti z oblaků*. Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Vydalo nakladatelství Reflex v edici X, s. 61.

Anonym *Hrdina Čao*

(*Čo Ung čon*, patrně 18. století)

Román *Sen devíti z oblaků* je vystaven tak, aby se jednotlivým ženám dostalo proporčního prostoru, a jejich příběhy jsou variabilní, jakkoli se opakuje finální situace – že totiž hrdina podlehe a slíbí dívce manželství. Končí ve sbíhavé pyramidální struktuře, typické pro většinu korejské zábavné prózy – vytvořením velké rodiny. Díky musejí ovšem zde i v několika dalších prózách obětovat panenství, což znamenalo nejtěžší přečin, v podstatě nemyslitelný ještě v Koreji nedávné doby. Možná proto je podobných hrdinek méně: připomeňme alespoň případ z hrdinského *Vyprávění o Čo Ungovi* (*Čo Ung čon*). V něm je hrdinčin čin ospravedlnitelný tím, že nechce ztratit svého vyvoleného, přestože ho zná jen pár okamžiků.

Vyprávění o Čo Ungovi (*Čo Ung čon*) vzniklo patrně v 18. století a je jedním z anonymních, takzvaných hrdinských *sosol*. V Koreji byl tento druh

prózy (směsice boje hlavního hrdiny za spravedlnost pomocí taoistického bojového umění a milostných setkání) velmi oblíbený a jmenované motivy jsou do určité míry přítomny i v dalších, zejména romantických a pseudohistorických románech. Děj příběhu, jak to je u podobných korejských děl oné doby obvyklé, je přenesen do Číny, přičemž čas a prostor jsou pojmy fiktivní.

Čo Ung (v čínském čtení Čao Siung), narozený jako pohrobek, byl od dětství společně s matkou pronásledován samovládcem, jenž připravil o trůn zákonného dědice. Prožívá mládí u mistrů taoistického umění, aby dosáhl dokonalosti a pro prince zjednal spravedlnost. Na své pouti jednoho večera potká dívku, která ho přiláká hrou na loutnu, a on jí odpoví flétnou. Oba považují setkání za předurčené Nebesy a stráví spolu noc. Po mnoha peripetiích se dívka z této scény stane zákonnou ženou mladého hrdiny.

Hrdina Čao

Potvrdili si tedy svá přání. Když ji pak Siung vzal za ruku, sice zrudla, ale nebránila se. Po chvíli zazářily jako svíčky za oknem měsíční pa-prsky. Leželi vedle sebe na pokrývkách.

„Provinila jsem se, pošpinila dobré jméno rodiny,“ plakala dívka. „Nemohu už dál žít.“

„Já snad nenesu vinu na našem sblížení? Setkali jsme se díky písním našich nástrojů, loutny a flétny. Je to osud, určený Nebesy, a proti němu se nelze bránit! Nemohu za svou vášeň, byla silnější než má vůle,“ ujišťoval Siung dívku o své lásce. Musel se k plačící chovat tak, jako když spolu mladý muž a žena stráví poprvé noc.

Nechtěla ho pustit za žádnou cenu. Proсила, aby se alespoň setkal s její matkou. Naléhala a žádala po něm sliby věrné lásky. Nakonec Siung prosadil svou. Namísto toho, aby sám zůstal, nechá tu vějíř a napíše na něj pár znaků.

Zapálila lampu. Když Siung psal, pozorně ho sledovala, tvář, ruku, pohyb štětce, jako by si chtěla všechno zapsat hluboko do paměti. Nechtěla ze svého srdce vymazat toho, s nímž se setkala jedné měsíční noci. Chlapec dopsal a podal jí vějíř. Četla, dívala se na něj, ale znaky nevnímala. Siung jí vysvětloval obsah veršů. Poslouchala jen proto, aby ještě chvíli mohla slyšet jeho hlas.

„Píšťalkou jsem odpověděl na loutnu krás-

né ženy a do mé duše vstoupila bláznivá radost. Kdo je ta dívka? Není pochyb, že dcera z rodu Čang je mi souzena. Na okraj skály jsem zavěsil meč a hraji si s dívkou, co sedává s loutnou v trávě, mezi květinami, v rozkvetlém, voňavém sadu. Zafoukal ranní vítr a loučím se s ní. Má budoucnost je nejasná, nemohu slíbit, kdy se vrátím.“

Hvězda Blesku. Hrdinské příběhy ze staré Koreje. (1992) Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Vydal Orientální ústav ČSAV v edici Ex Oriente, s. 33–34.

Anonym

Vyprávění o dívce Čchun-hjang

(*Čchun-hjang čon*, patrně 18. století)

Existují však i romantické romány s ženskou protagonistkou. Klasickým ve smyslu zápletky i hlavních hrdinů je v Koreji zřejmě nejpopulárnější příběh z pozdější doby, *Vyprávění (Píseň) o dívce Čchun-hjang* (*Čchun-hjang čon*, *Čchun-hjangga*), existující v mnoha podobách – od prozaické až po hudebně-dramatickou formu *pchansori*. Původně zřejmě variace na skutečnou událost se zpívala a recitovala jako *pchansori* v jižní části Koreje od poloviny 18. století, později byla v několika verzích zapsána i jako klasická próza. Texty se od sebe liší v mnoha podstatnějších i méně závažných momentech, pro všechny však platí, že oslavují věrnost dívky Čchun-hjang, která je – na rozdíl od předešlých – od počátku děje prototypem mírné, oddané a věrné manželky. Příběh je proporčně vystavěn tak, že dívka je věnována větší část vyprávěcího prostoru, chlapec v podstatě pouze naplňuje svou funkci běžného mladíka z vyšších vrstev, což znamená, že nevybočuje v žádném směru z předepsaných požadavků, které se nevztahují k dívce, ale k získání patřičného společenského postavení. Téma, na němž vyprávění staví, je následující: guvernérský syn I To-rjong naváže pololegální vztah s dcerou *kisang* Čchun-hjang. Společensky nepřijatelná láska prochází nejrůznějšími zkouškami až po závěrečné naplnění. Zdá se, že právě tato próza mohla být v dobách ortodoxního konfucianismu jakousi satisfakcí nejen pro ženy, ale i pro nižší vrstvy, které legendu dopracovaly až do pro ně přijatelné podoby se šťastným koncem. Hlavní hrdinka se pak stala nejen vzorem pro svou nekonečnou věrnost, což je

v některých variantách zdůrazněno názvy („Příběh o věrné Čchun-hjang“, „Věrná Čchun-hjang“ atp.), ale i jakýmsi archetypem krásky. Problém nerovného nebo nepovoleného svazku inspiroval další anonymní autory a na toto téma vznikla řada variací o věrné lásce. Čchun-hjang se nám ovšem oproti předešlým hrdinkám zdá být zcela poplatná konfucíanským normám – v podstatě pouze hodlá za všech okolností zůstat věrná muži, který se k ní nesmí ani přihlásit. Dojemné vyprávění o nerovném vztahu mezi chlapcem z vážené rodiny a dcerou *kisang*, o věrné lásce obou mladých lidí a šťastném naplnění bylo v Koreji neobyčejně oblíbené a je s ním spojována řada památných míst (obr. 38). Protože tu dospíváme ke společensky přijatelné podobě ženského ideálu, podívejme se na příběh o Čchun-hjang podrobněji.

Čchun-hjang a I To-rjong se setkali jednoho jarního dne a beznadějně se do sebe zamilovali. Tajný sňatek mladého pána s dcerou *kisang* nemohl být zveřejněn (mít v domě vedlejší ženu neurozeného původu se připouštělo až po „řádných“ obřadech) a I To-rjong musel po čase odjet s rodiči do hlavního města, kde se po složení úřednických zkoušek stal královským cenzorem. Mezitím Čchun-hjang odmítla sloužit novému náčelníkovi provincie jako *kisang*; neuposlechnutí rozkazu pro ni však znamenalo vězení a jistou smrt. Její milý ve funkci královského cenzora se v přestrojení dostavil na poslední chvíli, aby ji zachránil a potrestal zlovolného úředníka. Věrnost Čchun-hjang byla odměněna samotným panovníkem.

Nyní se věnujme detailům, které souvisí s protagonisty. Čchun-hjang je vymodlené, pozdní, zázračné dítě, vychované ve znalosti klasických spisů i v ženských pracích, navíc obdařené nesmírným půvabem. Do zorného úhlu milému vstupuje ve svých šestnácti letech, k setkání dochází buď na jaře, nebo o svátku *tano* – 5. dne 5. lunárního měsíce. V každém případě ji guvernérův syn spatří houpat se na houpačce a posílá sluhu, aby dívku přivedl, neboť ví, že jde o dceru neurozené matky, tudíž ji lze oslovit bez větších okolků. Setkání tváří v tvář se podle různých textů liší: častější je verze, kdy Čchun-hjang sama přijde do pavilonu Kwanghannu a s mladíkem si slíbí věčnou lásku. Tomu však předchází její delší promluva, která odkazuje opovázlivce do patřičných mezí:

Vyprávění o dívce Čhun-hjang

„Vznešenému chlapci se nepřísluší toulat, ale studovat. A jestliže už si usmyslel se projít, pak se nesluší, aby hleděl na neznámé dívky a posílal pro ně své sluhy. Ale když už něco takového udělal, já jako řádná dívka přijmu jeho pozvání a dokonce přijdu za ním.“

Hanguk kodžon munhak čondžip, III (1966). Ukázku přeložila Miriam Löwensteinová. Soul: Tong-a čchulpchansa, s. 16.

Podobně bdí nad jeho „správným chováním“, oblečením, jídlem a zdravím až do konce příběhu jako řádná manželka. Téhož večera sdílí I To-rjong s Čhun-hjang lože za souhlasu matky a tak je tomu každou další noc. Na tomto místě ocitujeme alespoň část zřejmě nejotevřenější erotické scény v klasické korejské literatuře, která je ovšem zároveň i hravá a odpovídá věku zúčastněných:

I To-rjong ji pomaličku svlékl a celý opilý se vrhl v náručí. Jako by starý tygr z hor chytil psa, sníst ho nemůže, jen táhne po zemi. Jako když černý drak ze severního moře drží drahocennou perlu a hraje si s ní v záři duhy. Čhun-hjang se zastyděla a sedla si do kouta. Mladík po ní pokukoval.

„Čhun-hjang! Ponesu tě!“

Nechtěla.

„Proč se stydíš, vždyť už mě přece znáš! Pojď sem!“

Posadil si ji na záda a nosil po pokoji.

„Ty jsi ale těžká! Líbí se ti sedět mi na zádech?“

„Líbí!“

„Opravdu?“

„Opravdu!“

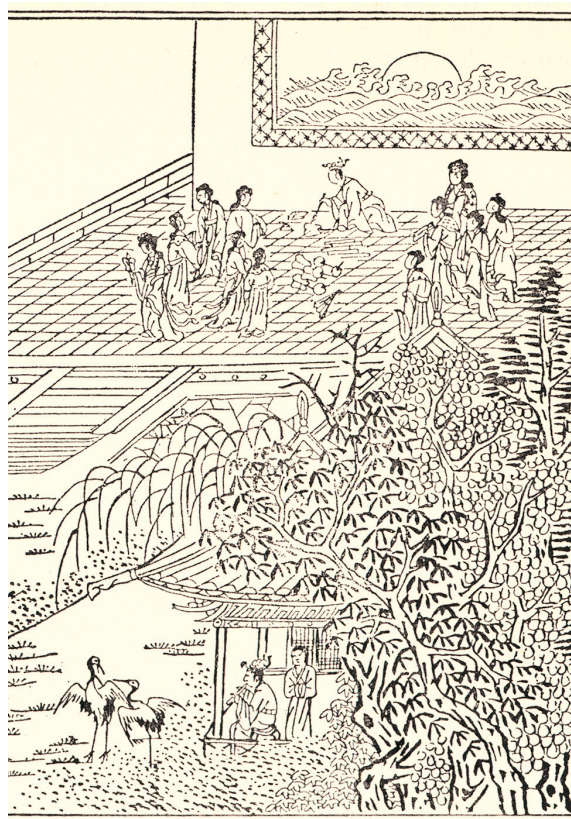
„A co bys chtěla? Lištičko, zase jsi mě dostala! Maminka tě porodila takovou hezoučkou, jen abys mě pobláznila! Co chceš? Pečené kaštaný? Anebo rozřízneme meloun, zalijeme ho medem a sníme stříbrnou lžičkou?“

„Ne, nechci!“

„Tak co chceš? Kus vepřového? A nechceš ty náhodou sníst mě?“

„Poslyšte, pane, viděl jste, že bych jedla člověka?“

„Ne, dělal jsem si jen legraci. Ach, lásko moje, co kdybys teď slezla? Ale za všechno se musí platit. Nesl jsem tě, teď ponesíš ty mě!“

34 Anonym, „*Sen devíti z oblaků II*“, ilustrace doprovázející korejské vydání románu *Sen devíti z oblaků* (*Kuunmong*, kolem roku 1690), jehož autorem je Kim Man-džung.

„Ach, pane, jste silný a jen tak tak jste mne unesl. Já takovou sílu nemám!“

„Ale máš! Nezvedej mě moc, jen tak, abych se mohl odstrkovat nohama.“ Vezla ho tedy na zádech a on si poskakoval. „Tak, teď se všechno otočilo. Nosíš mě na zádech, a já se jen houpu. Líbí se ti to? Když jsem tě nosil, říkal jsem ti samé pěkné věci, takže teď jsi na radě ty!“

„Tak poslouchejte! Zdá se mi, jako bych na zádech nosila Fu Jüa a Liou Šana. Jako bych nesla úředníka, jehož jméno je slyšet po celé zemi! Ach, můj pane! Určitě složíte úřednické zkoušky a budete sloužit v královské kanceláři, stanete se členem akademie, guvernérem ve všech osmi provinciích! Budete úředníkem královské knihovny, soudního dvora, ve všech šesti ministerstvech, a nakonec, až projdete všemi třemi tisíci úřady hlavního města a osmi sty provinčními, stane se z vás opora státu.“

„Čchun-hjang, zahrajeme si na koníčky!“

„Nebudte směšný! Co je to za hru!“

„Pěkně se při tom zpívá. Polezeš po zemi, já si na tebe sednu a budu tě pohánět. Zakřičím: ‚Teď, ty se ozveš a ze všech sil nadskočíš. A já ti pak zazpívám písničku. Tak pojď!‘“

*Do dneška jsem jezdit neměl na čem,
v době třetí hlídky, v temné půlnoci,
osedlávám Čchun-hjang!*

*Nemusím už nikdy chodit pěšky,
budu kočím. Přitáhnu uzdu*

a ty – pomalu vyjeď s těžkým nákladem!

Hanguk kodžon munhak čondžip, III (1966). Ukázku přeložila Miriam Löwensteinová. Soul: Tong-a čchulpchansa, s. 33–34.

Tato idyla je narušena (někdy okamžitě, jinde po několika měsících, ba i po roce) a mladíkův otec je odvolán do hlavního města. Čchun-hjang i její matka víceméně předpokládají, že pojedou také, ale to není – vzhledem k dívčině statusu – možné, což vede ženy k výčitkám a slzám. Čchun-hjang se milému postaví se slovy:

„Opakujte, co jste říkal? Konkubína? Jaká já jsem pro vás konkubína? Pamatujete, co jste říkal, když jste seděl tamhle a já tady? Nepřisahal jste, nesliboval?... A co mi teď zbylo? Nic... Odjíždíte sám, mne s sebou neberete. Nepřežiji takový smutek, nedožiji se rána! Jestli mne chcete zabít, udělejte to! Ale kvůli mé záchraně – vezměte mě s sebou! Pojedu s vámi.“

Hanguk kodžon munhak čondžip, III (1966). Ukázku přeložila Miriam Löwensteinová. Soul: Tong-a čchulpchansa, s. 38–39.

Scéna loučení je pro příběh klíčová: milenci se rozcházejí, aniž by věděli, zda a kdy se znovu setkají. Brzy poté se v Namwonu objeví nový guvernér Pjon Hak-to, známý svou prostopášností. Zaujme jej vyprávění o kráse Čchun-hjang i pověsti o její věrnosti a dá jí předvolat. Dívka se po několika odmítnutích dostaví a žádostivého Pjona odmítne s poukazem na věrnost manželovi.

„Jste vznešený muž a jako každému by vám nebylo na škodu znát pravidla, jež vládnu ve společnosti. Snad si nemyslíte, že lidé budou říkat otce někomu, kdo má v úmyslu vzít si násilím cizí ženu, zachovávající věrnost mužů?“

Hanguk kodžon munhak čondžip, III (1966). Ukázku přeložila Miriam Löwensteinová. Soul: Tong-a čchulpchansa, s. 51.

Následuje trest – bití holemi –, při kterém Čchun-hjang recituje básně na téma jednotlivých číslovek až do ztráty vědomí. Stráví nějakou dobu ve vězení, kde se jí zjevují příkladné ženy čínského dávnověku, aby ji v postoji utvrdily, nakonec je však stanoven den popravky. I To-rjong v hlavním městě složí úřednické zkoušky a zaujme panovníka natolik, že ho jmenuje královským cenzorem. Shodou okolností má prozkoumat činnost úředníků právě v provincii Čolla. Na cestě se setká s chlapcem, jehož Čchun-hjang za ním vyslala s dopisem na rozloučenou (nikoli s prosbou o pomoc!) a dále se dozvídá více i od vesničanů, kteří organizují petiční akci proti jejímu potrestání. Jako cenzor se mladík musí potulovat v přestrojení a v rozedraných šatech přijde i do domu dívčiny matky, která ho – jedinou naději na dceřinu záchranu – dá téměř vyhnat. Ani před oknem vězení I To-rjong Čchun-hjang nepřizná, že se vysvobození blíží, naopak se nechá ujišťovat o její věrnosti. Druhý den se – stále v přestrojení – zúčastní hostiny, již Pjon Hak-to pořádá u příležitosti oslavy svých narozenin. Tam ovšem ztropí scénu a odejde ujmout se povinností cenzora. V této funkci vyslechne kromě jiného žádosti ctných žen, které snášejí argumenty ve prospěch Čchun-hjanga propuštění, pak samotnou Čchun-hjang. Teprve poté, co odmítne jeho samotného, se jí dá poznat. Nekonečná trpělivost a věrnost dívky je odměněna: stane se konečně ženou (většinou zákonnou, jen v „realističtějších“ textech vedlejší) I To-rjonga, porodí mu tři syny a dvě dcery. Její osud zaujme samotného panovníka, který jí udělí čestný titul:

... nejvěrnější z manželek a její sláva se roznesla po celém světě ... Taková věrnost se i u vdaných žen vyskytuje velmi zřídka, tím spíše u kisäng! Zapsal jsem krátce tento příběh, aby tato neobyčejná věrnost sloužila jako příklad dalším generacím ...

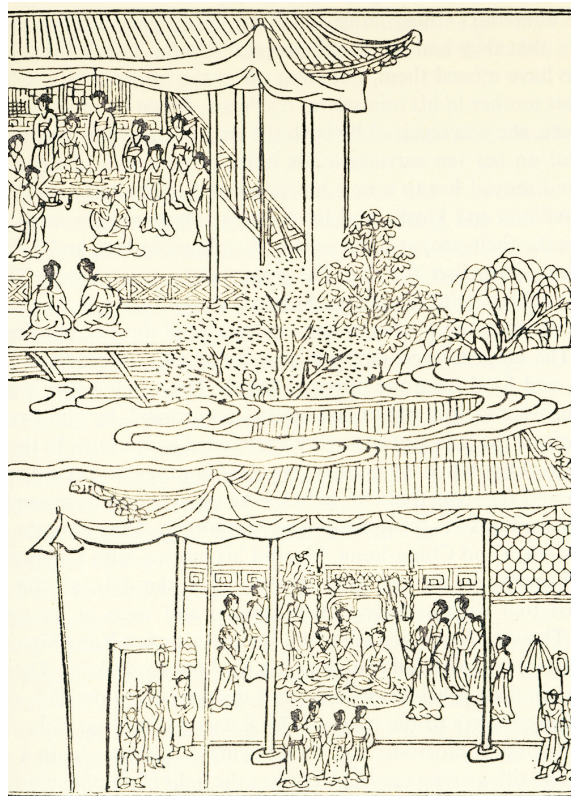
Hanguk pchansori čondžip (1975). Ukázku přeložila Miriam Löwensteinová. Soul: Somundang, s. 64.

Tak se z věrné dívky stala legenda. Vyprávění o Čchun-hjang však nebylo mezi lidmi populární kvůli morálním vlastnostem hrdinky, tedy proto, že je vzorovou ženou, ale právě pro lásku, za kterou hrdinka bojuje přesto, že je nepřijatelná a beznadějná.

U dalších romantických děl nastává krize v okamžiku, kdy rodiče nebo okolnosti způsobí, že zasnoubení nebo plánovaný sňatek dětí jsou zrušeny. Situace zaktivizuje nikoli chlapce (ten bývá trpnou obětí bezpráví), ale dívku. Odejde z domova a bojuje za lásku – přesněji řečeno za naplnění slibu manželství (v tom se podobá Čchun-hjang, jejíž nejvýraznější vlastností je věrnost). Vyprávění bývá soustředěno na hrdinku, její protějšek je v něm výrazně potlačen.

Pokud je Vyprávění o dívce Čchun-hjang vzorové, co se týče jednoho z pěti základních vztahů, pak třetí typ příběhů bývá ilustrativní ve smyslu zdůraznění dalších ctností: ve *Vyprávění o Sim Čchong* (*Sim Čchong čon*) jde o oddanost dcery, v *Putování paní Sa na jih* (*Sassi namdžonggi*) vidíme příkladnou manželku, *Kchongčü Pchatčü* a *Vyprávění o Růži a Rudém lotosu* (*Čanghwa Hongjon čon*) líčí dcery, které jsou vystaveny zlovůli macechy. Hrdinkám je společná bezmezná trpělivost a také nekonečný řetěz ústrků a utrpení, pramenící z různých důvodů. Ve všech případech jde o dívky nebo mladé ženy, které se snaží zachovat „správně“, poslední jsou však vyloženými oběťmi složitých rodinných vztahů a příběhy reflektují nemožnost odporu vůči nespravedlnostem. Zde také téměř nevystupují muži, přičemž dívky mívají protějšek v záporné ženské postavě, kterou bývá konkubína, macecha či tchyně. V takzvaných *rodinných románech*, pokud se zápletka odvíjí od příchodu konkubíny do domu, má hrdinka sice partnera, ale ten plní funkci pouze katarzní a ještě musí být nakonec zachráněn či utěšován. V příbězích s macechou či tchyní nemají ženské hrdinky vyvážený protějšek (otec nebo manžel bývá pouze přihlížejícím a při rozuzlení za něj musejí orodovat, aby nebyl potrestán; mužská „slepota“ je sice absurdní, ale podle našeho názoru slouží k podtržení bezpráví, jež se hrdince děje) a postavy vyjma protagonistek hrají jen epizodní roli.

Hrdinky jsou velice prosté, přímočaré ve svých činech, pokud jim někdo pomáhá, pak jsou to spíše nadpřirozené síly. Osud přijímají a pouze poté, kdy je naplněn a zlo triumfuje, se dokáží vzepřít. To však není vzpoura soukromá, nýbrž spíše snaha o nápravu ve smyslu konfuciánských zásad, odměny pro ctné a trestu pro nehodné. Příběhy jsou nejen realistické, ale také nejvíce ovlivněné představami o dívce a ženě jako hrdinkách z ženských

35 Anonym, „*Sen devíti z oblaků III*“, ilustrace doprovázející korejské vydání románu *Sen devíti z oblaků* (*Kuunmong*, kolem roku 1690), jehož autorem je Kim Man-džung.

komnat. V každém případě se vkus autorů posunul od bojovných či žertovných krasavic k trpícím obětem, které čekají na spravedlnost či odměnu, již je ovšem pouze návrat do rodiny či – v horším případě – převtělení.

Paradoxně je próza od 17. do konce 19. století psána hlavně pro ženy; ačkoli ji nepsaly, byla určena především jim, a to všem gramotným vrstvám. A nejenže byla psána pro ženy, byla jimi velice vášnivě čtena. Dochovalo se dokonce několik traktátů významných konfuciánských učenců, požadujících, aby se šíření knih zakázalo. Ženy literatura kazí a kvůli ní prodávají rodinný majetek, aby si ji mohly obstarat. Maurice Courant, francouzský misionář, zažil například na konci 19. století situace, kdy nosily do zastavárny domácí potřeby a nádobí. Mnohé knihy byly také opisovány a velké množství se dochovalo v palácové knihovně v Čchangdokkkungu. Obrovská popularita zábavné prózy nastolila otázku, jak ji ženy vnímají a zda nemůže mít špatný vliv na jejich chování. Pokud by začaly napodobovat fiktivní postavy, pak by

mohlo dojít ke skutečné katastrofě. Ženy „vzorové“ sice beletrii pokrytecky odmítaly a tvořily například příručky, ale potají se četla a v královském paláci zvláště. Proto můžeme poněkud spekulovat o záměrech tohoto druhu prózy a jejích dopadech. Je evidentní, že šance ztotožnit se s hrdinkou, jež vykazuje v klidové fázi podobné kvality jako čtenářka, a prožít část děje jako svéprávná bytost, bojující za své právo na lásku, musela korejské ženy lákat, zvláště když jejich fiktivní protějšek býval vysněným ideálem. Uvědomme si však, že i románová hrdinka si po všech dobrodružstvích oblékne žádaný krunýř a naplní funkci oddané manželky, tudíž se ideálu ženských komnat přiblíží. Pokud příběhy postavíme takto, zdá se zcela pochopitelné, že si jimi ženy kompenzovaly poměrně jednotvárný a pravidly svázaný život. Zábavná próza není v žádném případě protestem proti ženské podřízenosti, ostatně korejské ženy neměly ambice vyrovnat se mužům a svou jinakost i role přijímaly poměrně odevzdaně. V literatuře tedy nejde o nic víc než o dočasné naplnění jejich možnosti, a to ve velmi decentních mezích. Hrdinky si nestěžují, neprotestují, pouze jednájí, což platí nejen v klasických dílech, ale i v moderních a do velké míry i ve společnosti.

Pokud si však uvědomíme, že romány psali muži, a odvrhneme tezi, že je psali pouze pro ženy, pak by některé typy postav i zápletky mohly být paradoxně i mužskou reakcí na konfuciánskou morálku, v níž nebylo místo pro spontánní milostný cit, a romantická díla, v nichž si dívky vybírají vyvoleného samy nebo si snoubenci dokáží lásku vyvdorovat, jako by měla ukázat, po jakých ženách muži vlastně touží. Přitom zdůrazněme, že dívky a ženy bývají aktivním prvkem a muži jen objekty jejich zájmu. Ženy musejí překračovat konvence, utíkat z domu, přestrojovat se, nabízet se pod záminkou předurčenosti spojení, zatímco muži jejich přízeň či oběti pasivně přijímají. Otázkou zůstává, jaký byl záměr autorů; je možné, že i oni si vysnili svět, v němž by žili jako jejich fiktivní hrdinové?

Jak jsme již předeslali, v korejské literatuře až do 20. století téměř neexistují ženské spisovatelky; kromě básnířek, jež navíc nepocházely z vyšších vrstev, najdeme jen několik jmen, většinou spojených s dvorskými prózami. Ze tří dochovaných

románů – *Deníku roku kječchuk*, *Vyprávění o královně Inhjon* a *Vyprávění z dlouhé chvíle* – byly dva nepochybně sepsány ženami, o třetím se spekuluje. Tyto prózy zachycují vztahy na královském dvoře a pravidly svázaný život obou pohlaví. Co se týče milostných citů, i ty zde v podtextu vidíme, ovšem v nejednoznačném či negativním smyslu, a spíše než o lásce vypovídají o lhostejnosti panující mezi královskými manželi a dalšími zúčastněnými. Romány se poněkud odchyľují od zavedených představ o literárních hrdinech: ženy stylizují do role obětí a králové bývají nespravedliví, krutí a zákeřní. Je patrné, že nebyly původně určeny širšímu publiku a že vznikly z nejrůznějších, většinou osobních pohnutek, jak uvádí na počátku svého *Vyprávění z dlouhé chvíle (Handžungnok)* korunní princezna paní Hong.

Letos jsem dovršila šedesátku, což mne přivedlo k účtování se svědomím. I kdybych žila ještě dlouho, má paměť nemusí být natolik jasná jako dnes. Proto jsem se rozhodla, že napíši vše, nač si vzpomenu, i když to bude jen setina z toho, co se skutečně událo.

Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody, s. 66.

Z textu vyplývá, že byla o sepsání vzpomínek požádána svým synovcem Su-jongem, respektive ji o vysvětlení některých událostí prosil její královský syn, posléze vnuk. Druhá spisovatelka, autorka *Deníku roku kječchuk (Kječchuk ilgi)*, neznámá dvorní dáma, měla k sepsání memoárů podobné důvody jako paní Hong: zažila totiž také události na královském dvoře, jež byly podle jejího názoru hodné zaznamenání pro příští generace. Posledním dílem, které řadíme mezi romány z dvorského prostředí, je *Vyprávění o královně Inhjon (Inhjon wangghu čon)*, jež je sice také inspirováno historií, ale svými atributy odpovídá spíše dobové zábavné próze. Díla nabízejí tři osudy nešťastných žen u korejského dvora: paní Hong, korunní princezny, jejíž manžel byl vlastním otcem odsouzen k potupné smrti a zemřel zavřený v truhle na rýži, královny Inmok, uvězněné na patnáct let ve zvláštním paláci v době sporů o trůn, a konečně královny Inhjon, vyhnané a po šest let žijící v bídě.

Anonym

Vyprávění o královně Inhjjon

(*Inhjjon wahghu čon*, patrně první polovina 18. století)

Pomineme dobově nejstarší a literárně nejméně zdařilý *Deník roku kječchuk*, neboť se v něm nedočteme nic konkrétního o vztazích mezi královskými manželi, a tudíž nemá s naším tématem mnoho společného. Druhým v pořadí je konfuciánsky laděné *Vyprávění o královně Inhjjon* z doby panování krále Sukčonga. Jde o anonymní novelu pocházející pravděpodobně z první poloviny 18. století. Text existuje v několika variantách, v některých není obsažena vsuvka s postavou statečného dvořana Pak Tchä-boa, který tvoří jakýsi protipól ctnostné královně, ale je redučován pouze na střet dvou ženských protagonistek – královny a její sokyně Čang Hui-bin. *Vyprávění o královně Inhjjon* vykresluje trpící, osamělou ženu (popřípadě věrného dvořana – v rozšířené verzi), jež se ne vlastním přičiněním dostala do soukolí intrik a svůj osud přijímá bez reptání, stejně jako její přívrženci. Jejich protipólem jsou pak odporní pleticháři, kteří se postupem času neštítí ani těch nejhorších zločinů, připisuje se jim dokonce královnina vražda.

Děj je založen na líčení osudu kladné postavy – královny z rodu Min – posmrtným jménem Inhjjon, a někdy doplněn o mužského hrdinu, věrného dvořana, napomínajícího krále, mučeného a umírajícího. Kontrastem k oběma je paní Čang, konkubína, jež se zasloužila o královnin pád, a celá její armáda pomahačů, od nejvyšších úředníků až po opovrhované šamanky a hadačky. Jejich záporné vlastnosti i odpornost činů slouží k podtržení královniny výjimečnosti.

Zápletku se opírá o historická fakta, takzvané události roku 1689 (*kisa hwanguk*), během nichž byla frakce stojící na straně královny a jejích příbuzných z rodu Min vyměněna za frakci stranící paní Čang. Královna Min se stala v roce 1681 druhou zákonnou ženou krále Sukčonga (vládl 1675–1720), čímž její rodina, jak bylo v Koreji zvykem, získala obrovskou moc.

Královnina údajná neplodnost se však v roce 1689 stala záminkou pro její vyhnání, respektive pro odstavení její frakce od moci ve prospěch

36 Anonym, „*Sen devíti z oblaků IV*“, ilustrace doprovázející korejské vydání románu *Sen devíti z oblaků* (*Kuunmong*, kolem roku 1690), jehož autorem je Kim Man-džung.

druhé. Stalo se tak poté, co dlouho očekávaného potomka porodila paní Čang, do té doby pouhá konkubína. Té román i další historie připisuje nejhorší možné vlastnosti, i když se zdá, že šlo jen o ctižádostivou ženu, jejíž pohnutky byly – vzhledem k dobovému právu – více než pochopitelné. Dítě podle zákona nepatřilo jí, ale hlavní ženě, a ona se pouze mohla těšit nadějí, že se syn v budoucnu stane králem a ona získá vliv jako královna matka. Proto bylo přirozené, že chtěla ovlivnit svůj osud dříve a působila na Sukčonga, jehož zřejmě jako mnoho jí podobných ovládala nikoli čarami a kouzly, ale půvabem. V realitě však soupeření dvou žen způsobilo tvrdý střet frakcí, ústící v královnino vyhnání. Protestující úředníci byli potrestáni, padlo i několik rozsudků smrti. Vliv paní Čang trval šest let a poté se Sukčong rozhodl královnu Min povolát zpět. Podle románu se však paní Čang, jež se mezitím stala panující králov-

nou, s tímto stavem nesmířila a královnu pomocí nekalých praktik zahubila. Po smrti Inhjon byla odhalena a potrestána společně se svými komplici. Děj tedy nekončí smrtí královny, ale těch, kteří měli na jejím skonu podíl.

V románu vystupuje několik historických postav – paní Min (vzorově kladná), paní Čang (vzorově záporná) a král Sukčong, líčený chvílemi jako slabošský panovník, respektive Pak Tchä-bo, jenž obětuje život za svou královnu. Co se žen týče, jejich příběh a základní charakteristika jim zůstala do dnešních dnů. Inhjon se stane v patnácti letech královnou. Vzorové skutky v první části díla – před vyhnáním z paláce – vrcholí ve chvíli, kdy navrhne, aby si král vzal do paláce vedlejší ženu, jež by mu porodila potomka. Naproti tomu paní Čang:

(...) se stala královnou konkubínou a byl jí udělen titul huibin. Byla to chytrá a lstivá dívka a brzy si dokázala získat královu přízeň (...) V desátém měsíci porodila Čang Hui-bin králi syna. Panovník byl radostí bez sebe, královna dítě milovala jako své vlastní. Čang Hui-bin, od porodu zahrnována pozornostmi, se cítila být téměř královnou. Jen Inhjon jí stála v cestě snů o královském trůně. Začala ji pomlouvat u krále, prý ukládá o život princů a spolu s nekalými živly usiluje o život i jí. (...) Král časem přestal královnu navštěvovat a do srdce se mu vkradla nedůvěra, nakonec i nenávisť. Čang Hui-bin získávala stále větší vliv a král, zaslepený láskou, nebyl schopen rozlišit černé a bílé.

Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody, s. 13–15.

Král Sukčong, v dějinách vládce osvícený, je v románové podobě prchlivý, nespravedlivý a krutý, zvláště ve scénách výslechů a mučení úředníků protestujících proti královnině vyhnání. Na druhé straně nakonec sám pochopí, že udělal chybu, a snaží se ji napravit. Poslední skutečnou postavou je Pak Tchä-bo, mladý dvořan, jehož sice dějiny přímo nezmiňují, ale najdeme ho například mezi literáty v nejrůznějších básnických antologiích. V díle naplňuje funkci věrného poddaného, jenž ani tváří v tvář mučení a smrti nezradí své ideály. Z tohoto hlediska jsou jeho promluvy při výslechu výmluvné.

„Má-li obyčejný smrtelník v domě ženu a ješ-

tě konkubínu, není už v rodině pánem. Pokud se do své konkubíny zamiluje, pryč je předchozí soulad. Panovník se dal spoutat láskou ke své konkubíně a následující události, včetně zavržení královny, byly už jen následkem. (...) Viděl jsem vaši chybu a chtěl na ni upozornit. Kdybych patřil k některé frakci, poslechl bych vás bez dalších otázek. Přemýšlel jsem, co se vlastně stalo. Když otec vyžene matku bez toho, aby spáchala zločin, syn se musí zachovat tak, jak jsem to učinil já. (...) Posuďte v klidu sám, slouží-li vaše rozhodnutí k rozkvětu nebo záhubě státu. Cožpak netušíte, co se vlastně stalo? Vždyť přece královna sama navrhla, abyste si vzal druhou ženu. Jak jste mohl uvěřit všem těm pomluvám, že žárlí na prince a vaši konkubínu?“

Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody, s. 19, 21–22.

Konflikt tedy končí vypovězením královny Min z paláce. Ta se uchýlí do rodného domu, nicméně všechny, kteří by jí mohli být nápomocni, vyzve, aby odešli. Zůstane v domě sama, jí prostě a obléká se, jako kdyby držela nejpršnější smutek. Stav domu i její pokora jsou popisovány nejpatetičtěji v okamžiku, kdy je jí doručen dopis s příkazem vrátit se do paláce.

Tráva i křoviny byly husté a dosahovaly velikosti člověka. Kamenné schody zarostly mechem, na zdech se usadila taková vrstva prachu, že nebyla ani vidět okna. Úředníci byli zděšení.

Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody, s. 36–37.

Toto chování mělo svůj důvod. Podle zákonů sice mohla být jakákoli žena zapuzena ze sedmi důvodů (zmíněných sedm důvodů pro propuštění ženy [*čchilchul*]: neposlušnost vůči rodičům manžela, neschopnost porodit syna, cizoložství, krádež, přehnaná žárlivost, vážná nemoc a upovídání), ale ona sama se mohla bránit pomocí tzv. tří překážek (*sampugo*: pokud byla rodina před sňatkem chudá a jejím příchodem zbohatla, pokud se žena neměla kam vrátit a pokud držela smutek za manželovy rodiče). Jednou z možností bylo nevrátit se do rodného domu, to znamená, nebýt přijata příbuznými zpět. To královna dokázala nejen kvůli tomu, že všichni mužští členové rodu byli posláni do vyhnanství, ale také pragmatickým prohláše-

ním, že jako zavržená osoba musí žít sama a v největší prostotě. Postojem si uchovala naději na návrat a manželovo vyhoštění nemohlo být legální. I proto byla nakonec omilostněna a svůj poměrně krátký život dožila v paláci; podle tradice však paní Čang za pomoci šamanek a dalších nekalých živilů způsobila její nemoc a konečně i smrt. *Vyprávění o královně Inhjon* nám líčí jeden z úseků korejských dějin: jisté je, že některé události jsou zveličeny, jiné potlačeny tak, aby sloužily cíli, kterým bezesporu bylo oslavit ctnosti královny, jak je patrné v samotném závěru románu:

Vlastnosti královny z rodu Min bývaly přirovnávány k takovým ženám, jakými byly v době Čou Tchaj Žen a Tchaj S'.

Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody, s. 64.

Hong Hjegjong

Vyprávění z dlouhé chvíle

(*Handžungnok*, přelom 18. a 19. století)

Daleko autentičtějším, zvláště co se týče líčení skutečných poměrů i podrobností na královském dvoře, je poslední z trojice románů – *Vyprávění z dlouhé chvíle* (*Handžungnok*), jež sepsala korunní princezna Hjegjong (1735–1815) a v době psaní memoárů královna matka (v posledních částech už pouze babička panujícího krále) paní Hong. Její příběh bezprostředně navazuje na předchozí a hlavními postavami jsou zde druhý Sukčongův syn – král Jongdžo (vládl 1724–1776), jeho syn, korunní princ Sado, a Jongdžoův vnuk, král Čongdžo (vládl 1776–1800). Ve svých pamětech kromě svého nešťastného osudu (její manžel, pološílený korunní princ Sado, byl vlastním otcem, králem Jongdžodem, odsouzen k potupné smrti – byl uzavřen v truhlici na rýži, kde po deseti dnech zemřel) líčí tehdejší ženskou osamělost a svázanost četnými obřady, jimž se dívky musely podrobit už od dětství. V případě princezny Hong se nám zdá ženský úděl dvojnásobně krutý, protože byla už v devíti letech odloučena od rodiny a žila uzavřená v paláci s duševně chorým manželem. Jedinou útěchou jí byl syn – budoucí král, do něhož vložila všechny své naděje. Následující ukázka demonstruje postavení královy snachy, tehdy devítileté dívky.

37 Anonym, „*Sen devíti z oblaků V*“, ilustrace doprovázející korejské vydání románu *Sen devíti z oblaků* (*Kuunmong*, kolem roku 1690), jehož autorem je Kim Man-džung.

Vyprávění z dlouhé chvíle

Otec mi zopakoval, co všechno mne za poslední dobu učil. Jak stát, sedět, chodit, klanět se a další, zdánlivě běžné věci. „Až vstoupíte do paláce, dávejte si pozor před králem a oběma královnami a snažte se jim oddaně sloužit. Jedině tak můžete přinést štěstí zemi i našemu rodu.“

Naslouchala jsem pozorně, ale nemohla jsem zadržet slzy. Pak se konal obřad odchodu. Znovu se sešli všichni příbuzní a i z paláce přišli mnozí hosté. Král vybral dobrou rodinu, šeptalo se.

Poté jsme se odebrali ke svatebním obřadům. Dvanáctého dne jsem zašla pozdravit panovníka.

„Jsi má snacha, dám ti tedy radu. Věnuj svou přízeň princovi a dávej si pozor, co říkáš. Kdyby se

ti něco nelíbilo, tvař se, jako bys neviděla a neslyšela.“

Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody, 1997, s. 80.

Další události, které formou vzpomínek zachycuje v šesti knihách, spadají do období vlády jejího tchána a syna, částečně i vnuka Sundžoa (vládl 1800–1834). Tím dokázala obsáhnout poměrně dlouhé období korejských dějin – od čtyřicátých let 18. století do počátku století devatenáctého. Kniha pamětí není pro korejskou literaturu v tomto podání vůbec typická, navíc zákulisí královského dvora měli na starosti „nestranní“ historiografové, kteří ovšem v případě tak závažných konfliktů, jako byla vražda vlastního syna, poněkud přimhouřili oko, anebo – což se týká i zmíněné události – část zápisů na žádost krále vymazali. Podstaty smrti korunního prince Sadoa v roce 1762 se nelze zpětně dopátrat, neboť všichni zúčastnění zastávají velice vyhraněná subjektivní stanoviska a v tom jim sekundují i dnešní historikové.

Zaujatá musela být i princezna Hong, nicméně ve svých soudech – což je patrné v celé knize – je více než rozpolcená. Byla „oddanou“ manželkou, již psychicky vyšinitý manžel týral a v jehož přítomnosti si nebyla jistá životem, zároveň však ctěla panovníka – svého tchána, neboť na něm závisel osud její i jejích dětí. Proto si autorka i protiřečí, přestože si na mnoha místech dovoluje činy královského tchána kritizovat.

Co se říká o roce imo (1762), je většinou vymyšlené. Až si přečteš mé stránky, dozvíš se skutečnou pravdu. Je pravda, že král byl laskavý, ale syna příliš rád neměl. Princ byl sice oddaný vůči rodičům, ale jeho nemoc byla natolik vážná, že ohrozila nakonec i královský rod (...) Nevím, co tím král zamýšlel, ale sotva se mu narodil syn, na němž závisel osud státu, nevážil si ho natolik, aby ho nechal u sebe. Choval se možná podle pravidel, ale ne jako otec ...

Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody, s. 102–103.

Paní Hong v podstatě omlouvá obě strany: podezřívavého, autoritativního panovníka a prince, trpícího od dětství duševní chorobou, která se v posledním stadiu projevovala sklonem k vraždění.

Korunní princezna Hong byla jednou z dívenek, které byly ještě jako děti vybírány za manželky korunním princům a vlastně tak obětovány ctižádostivou rodinou. Korejský zvyk výběru žen pro nejvyšší osoby v zemi sice zabránil degeneraci královské krve, ale vedl i k vytváření nejruznějších klik na dvoře, když příbuzní královny ovládali nejvyšší politiku. V případě princezny otce Hong Pong-hana, příslušníka mocného rodu Hongů z Pchungsanu, se sice traduje, že šlo o člověka výjimečně vzdělaného a čistého, ale v knize se dočteme o přestupcích jeho dalších mužských příbuzných, které ho jako hlavu rodu stály úřad a málem i život. To znamenalo pro rodinu okamžitě odstavení od moci a nevyhnutelný pád. Celou poměrně nepřehlednou situaci komplikovaly další rodiny, které měly díky svým dcerám vliv na dění u dvora: příbuzní královen, dalších princezen, favoritek, králových zeťů atp. V této změti hrála samozřejmě roli i frakční příslušnost, která se dědila z generace na generaci a zasahovala do všech sfér života špiček společnosti.

Princezna se dostala do paláce v devíti letech, v patnácti poprvé porodila, v sedmadvaceti se stala vdovou se třemi dětmi. Celý zbytek života – alespoň než její syn nastoupil na trůn – žila ve strachu, neboť její manžel, korunní princ Sado (1735–1762), spáchal podle zákonů státu zločin a jako manželka zločince by měla být potrestána ona i její děti. Dalších čtrnáct let dokázala přežít jen díky tomu, že se syna formálně vzdala a uchýlila se do ústraní. To znamenalo, že se paní Hong stala pouhou ženou popraveného zločince, nikoli matkou korunního prince. Tento stav trval ještě po nástupu Čongdžoa na trůn. Až poté se její syn postupně vypořádal jak s nepřáteli obou rodů, tak i s tím, že byl jeho otec odstraněn. Matčiny příbuzné pak přiměřeně protežoval (ovšem i trestal) a k otci se přihlásil velmi nákladnými obřady. Ty také paní Hong poněkud nadbytečně překvapeně popisuje v závěrečných pasážích čtvrté knihy.

Král se snažil, aby obřady proběhly tak, jako by šlo o památku bývalého vladaře. Je pravda, že můj syn a vnuk, kteří vládou této zemi, vládou i díky mému nebohému muži, který vykoupil svou smrtí štěstí rodu. V roce kiju se hrob královského otce přestěhoval do Suwonu, a protože král tušil, že bych chtěla místo jeho odpočinku

spatřit, dovolil mi vzdálit se z paláce. Domnívala jsem se, že pokud jej spatřím ještě v tomto roce, budu moci vyslovit myšlenky, po léta utajované a chráněné (...) Sešli jsme od hrobu a král mne doprovázel v nosítkách. Celý doprovod jel před námi. Nebeští duchové si pohrávali s větrem a oblaky, hudba hýbala horami a most u Norjangdžinu byl jako rovná cesta. (...) Velkolepá podívaná pro mne, která jsem byla po léta uzavřená ve stěnách paláce. Všechno se mi zdálo nesmírné a obrovské.

Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody, s. 182–184.

Co se týče jednotlivých částí knihy, zdá se, že nebyly psány jako logický celek, ale pouze jako svého druhu terapie, kdy princezna popisovala – znovu a znovu – léta strávená v paláci a v osamění. Dva motivy se stále vracejí: pokus o vysvětlení manželovy potupné smrti a vášnivá obhajoba vlastní rodiny, zřejmě nejbolestnější zážitek a největší zklamání.

Styl vyprávění odpovídá i tomu, že bylo adresováno osobě nebo osobám, které měly o konfliktu mezi otcem a synem, popřípadě o rodině Hong, alespoň základní povědomí, tudíž se dokázali ve změti jmen a událostí vyznat. Velmi plastická jsou však líčení jednotlivých charakterů: tak se například v dějinách pozitivně hodnocený král Jongdžo jeví jako člověk přinejmenším despotický, labilní a lehce paranoidní.

Princ byl pověřen jeho zastupováním, ale král ho volal pouze v případech, kdy vyslychal odsouzení na smrt, popřípadě k mučení. Jen tehdy směl sedět po jeho boku. Když se Jongdžo setkal s princeznou Hwapchjong nebo s druhou oblíbenou dcerou, narozenou v roce muo, převlékal se. To ovšem nečinil u prince. K tomu vcházel v obřadním oděvu s otázkou: „Jedl jsi?“ Jen co zaslechl odpověď, měl příležitost umýt si uši a vodu kázal vylít přes zeď paláce tam, kde bydlela princezna Hwahjop. Ke svému synovi se choval, jako by byl zosobněním neštěstí. Proto princ říkal se smíchem sestře Hwahjop: „Jsme tu jen proto, aby si král mohl umýt uši.“

Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody, s. 110.

Manžela ukazuje autorka jako psychopata a ná-

38 Anonym, „Pavilon zamilovaných“, Namwon, pavilon Kwanghannu, Korejská republika.

Na tomto místě se údajně měli setkat mládenec I To-rjong a dívka Čchun-hjang, hrdinové nejslavnějšího korejského milostného románu *Vyprávění o dívce Čchun-hjang (Čchun-hjang čon)*. Láska urozeného synka a dcery kisang dojmala široké vrstvy nejprve formou ústního podání, jež bylo zapsáno v několika verzích až v 18. století.

sledkem rozvinutí nemoci i jako šílence a vraha.

Nadešel třetí měsíc, hrozný, že se ani popsat nedá. Prince popadala zuřivost a v takových chvílích nařizoval sluhům opakovat ty nejhorší nadávky. Chtěla jsem umřít a už nikdy nic neslyšet. Po falešném obvinění z pití se zdálo, že se princ alkoholu ani nedotkne, ale teď si nechával přivázet takové množství, až teklo po paláci

proudem. Po roce kjongdžin, kdy spáchal první vraždu, nejsem schopná spočítat eunuchy a dámy, kteří nepřežili jeho zlobu. (...) Během svých cest na západ si přivedl jednu mnišku, ze své další výpravy zase kisäng. Když pak pořádal oslavy, sešlo se u nás množství všelijakých žen nízkého původu a společně s kisäng dělaly domu ostudu.

Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody, s. 146–147.

Velmi jasně rozlišeny jsou královny manželky a konkubíny – zhruba na ty, které princezně a její rodině škodí, a na stále se tenčící zástup princových věrných. Příkladná je jen rodina Hongů – předčasně zemřelá matka, otec, bratři. To je ovšem pochopitelné, neboť na ně mohla mít pouze příjemné vzpomínky z raného dětství a později se k nim upínala jako k poslední naději na přežití. Rodinnou idylu si uchovává i poté, co se její příbuzní zapletli do mocenských sporů a byli potrestáni. Závislost na otci i starším bratrovi je konstantou několika knih:

Král projevoval otci přízeň ještě před složením úřednických zkoušek, v nichž uspěl po svých prvních svatebních obřadech. Tehdy nebyl v paláci žádný úředník z královských příbuzných a otec, i když zastával poměrně nízkou funkci, se brzy stal královým rádcem. Po nástupu do úřadu, po celých třicet let, až na dobu, kdy byl nuceně mimo hlavní město, nebylo dne, aby se s panovníkem nesetkal. Během služby zastával důležité posty. Byl velitelem vojska, ministrem pokladu, zemědělství a po deset let i prvním ministrem ...

Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody, s. 167.

Hong Pong-han, jak už jsme předesílali, je v dějinách i dalších dílech líčen jako člověk mimořádný, čistý a vzdělaný. Ostatně právě on stál mezi dvěma ohni: před smrtí zetě mezi otcem a synem, po jeho skonu pak hájil vnuka a staral se o osamělou dceru. Podobně se zřejmě choval i princeznin starší bratr, o němž se Hjejjong zmiňuje v souvislosti s pádem rodiny:

(...) i on se obával přílišného vzestupu naší rodiny: „Zachování rodu, příbuzného s královským, je možné pouze tehdy, když bude přijímat pouze malé úřady,“ hlásal. (...) Bratr se velmi podobal matce, což mi bylo při každém setkání

příjemné. Král Jongdžo ho často chválil a i dnešní král ho považoval za svého učitele, hodného následování, a nejen kvůli příbuzenskému vztahu. Kdyby se ostatní členové rodu nedopustili přestupků, určitě by bratra čekala nejvyšší místa u dvora. Bohužel, a to hlavně kvůli nepořádkům v naší rodině, opustil svět předčasně.“

Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody, s. 174–175.

Stejně ikonicky jsou představeni i další princeznini bratři a zvláště ženy z širokého příbuzenstva. Autorka se vědomě či podvědomě přidržuje manýry zábavné prózy a jejího dělení postav na kladné a záporné, jakkoli se v případě krále a korunního prince věnuje jejich psychice podrobněji. To však vyplývá ze snahy ospravedlnit chování obou – přestože je to úkol nemožný.

Osamělost žen v královském paláci a její popis jsou zřejmě založené na pravdě – princezna však svou samotu povyšuje na leitmotiv celých pamětí. Úvodní pasáže každé z knih jsou lamentacemi, i další události bývají protkány dlouhými nářky nad nespravedlností dvorských intrik a tato manýra je vlastní valné části textu. Nesporná hodnota knihy spočívá v autentičnosti zážitků z blízkosti trůnu, v zachycení dlouhého úseku dějin a také – což není zanedbatelný fakt – v podrobném popisu ceremonií a dalších zvyklostí korejského královského dvora. V každém případě je pro svůj jedinečný styl a výše uvedené kvality mezi korejskými prózami zvláště ceněná, pokud není řazena přímo mezi díla vrcholná.

Oblíbenost uvedených typů zábavné prózy i poetických žánrů pokračovala až do počátku 20. století, což znamená, že se zobrazení lásky a přístup k ní nijak výrazně nemění. Po otevření země a vlivu evropských myšlenkových proudů se od konce 19. století velice pomalu objevují „západní“ představy o svobodném sňatku a sňatku z lásky. V literárních dílech však svobodný výběr partnera – naprosto převratná myšlenka – většinou znamená jen to, že se mladí poznají ještě před svatbou, nebo že se (v mezní situaci) vezmou bez souhlasu rodičů. Tělesná láska se stále omezuje jen na lehké náznaky, milenci o svých citech většinou pouze hovoří. Ostatně co se tělesných vztahů týče, připomeňme, že v Koreji nezdolněly erotické romány a příručky, jak je známe ze sousedních stá-

tů – Číny a Japonska. Postavy kisäng nebo žen z veřejných domů užívají autoři buď pro demonstraci nedovolené lásky mezi neurozenou dívkou a chlapcem z jangbanské rodiny (viz *Vyprávění o dívce Čchun-hjang*) nebo se objeví jako vetřelkyně, která se vloudí do rodiny v postavení vedlejší ženy s cílem vyhnat paní domu a zaujmout její postavení. Nejednoznačnost vztahu ke kisäng jako vedlejší ženě, jež v korejské literatuře patří k trojici záporných ženských charakterů (tchyně, nevlastní matka, vedlejší žena), vyjadřuje i rozporuplnost jejího postavení ve společnosti.

Moderní próza, jak ji známe od 20. let 20. století, nemá tematicky s klasickou literaturou mnoho společného. Pojetí lidských vztahů je dáno literárním směrem či proudem, který jednotliví autoři vyznávali. Proto v předválečné literatuře nacházíme jak naturalisticky pokřivené vztahy, jež vidíme zejména v tvorbě Kim Tong-ina (1900–1951) a jeho *Batátech* (*Kamdža*, 1925), tak i sentimentální projevy lásky, tentokrát ovšem spíše ze strany muže. Takové jsou i pozdější I Pom-sonovy *Krásenky* (*Kchosumosu*, 1964), povídka o nenaplněné a nespecifikované touze mladého muže zklamaného ve svém ideálu. Po válce se milostná témata objevují až v polovině 60. let 20. století, a to více méně v evropské rozrůzněnosti, ovlivněné přicházející moderní civilizací a mizející starou, bezpečnou tradiční společností. Čím více jim však rozumíme, tím méně společného mají s poetickými představami staré korejské literatury.

Kim Tong-in

Batáty

(Kamdža, 1925)

Kim Tong-in (1900–1951) patří k průkopníkům moderní korejské literatury, a to v jazyce, stylu i formě. V rané tvorbě projektuje jak svůj bouřlivý život, tak i představy o nové literatuře, jež by měla zobrazovat člověka v extrémních životních situacích. Kimovy postavy šílenců-geniů (*Šílený malíř* [*Kwanghwasa*], 1935 a *Sonáta apassionata* [*Kwangjom sonatcha*], 1929) nastolují kontroverzní otázku: má společnost tolerovat úchytky a zločiny výjimečných osobností? Stejně šokující byly na svou dobu také jeho postavy žen, jejichž „emancipace“ je míněna jako svoboda sexuální, ovšem v podobě disponování s vlastním

tělem podle libosti. Prototypem takových dívek je Pong-njo z povídky *Batáty*, jež ve své době vyvolala značný rozruch. Děvče, původem ze zchudlé literátské rodiny, se po sňatku s líným mužem musí starat o obživu samo. Soulož za peníze jí postupem času nepřipadá vůbec nemravná, ale vzrušivá a přirozená. Nakonec získá stálého zákazníka – Číňana Wanga, jenž se však jednoho dne ožení. Žárlivá Pong-njo ztropí scénu, jež má pro ni tragické následky.

Batáty

(...)

Pong-njo se zrudlou tváří se znovu obrátila k dozorcům.

„Tak teda pojďme.“

Hlídač zamířil na druhou stranu. Pong-njo ho se sklopenou hlavou následovala.

„Pong-njo se bude mít!“

Když slyšela podobné narážky, její obličej zrudl ještě víc.

Od onoho dne se i ona stala jednou z dělnic, které braly větší odměnu, aniž by pracovaly.

Její morální zásady a celý názor na život se od té doby změnily. Až dosud jí nikdy ani na mysl nepřišlo, že by mohla mít pletky s jiným mužem. Pokládala to za něco nepatřičného pro řádného člověka, snad jedině zvířata by se mohla tak chovat. Kdyby se ona k takové hanebnosti propůjčila, kdoví, zda by ji za to na místě nestihla smrt, myslívala si kdysi.

Ale stalo se něco tak hrozného? Vždyť i ona je člověk, a když se teď zamýšlela nad tím, co prováděla, dospěla k názoru, že na tom není zločin, co by nebylo lidské a přirozené. Dostávala víc peněz, aniž by musela pracovat, a ještě jí to poskytovalo vzrušivé potěšení. Bylo to mnohem solidnější než žebrat ... Byla to jediná dobrá věc, na niž se hodí japonský výraz sanbjóši – podstatná součást života. Že by právě v tom bylo skryto tajemství, jak žít? Co začala provádět ty věci, jako by poprvé našla sebedůvěru, jako by pocítila, že se teprve teď stala skutečným člověkem.

Od té doby si začala tváře trochu líčit pudrem.

Uplynul rok.

Pong-njo si stále rychleji osvojovala tajemství, jak žít. Teď už ona a její muž velkou nouzí netrpěli.

Manžel, rozvalený v dolní, nejteplejší části místnosti, se jen shovívavě usmíval, jako by chtěl naznačit, že to, co Pong-njo provozuje, je konec-konců to nejrozumnější.

Pong-njo v tváři zkrásněla.

„Hele, kolik ti to dneska hodilo?“ vnucovala se, když natrefila na nějakého pobudu, který si vyzěbral slušný peníz.

„Dneska to za moc nestálo.“

„Kolik?“

„Ále, jen nějakých třináct čtrnáct jangů.“

„Tos vydělal dost. Co kdybys mi nějaký půjčil, co ty na to?“

„Když já dneska ...“

Pokud se žebrák vmlouval, Pong-njo se pustila za ním a pověsila se mu na paži.

„Ále, však ty dáš, proč bys nedal. Po tom všem, co o tobě vím ...“

„Ach jo, pokaždý, když tuhle ženskou potkám, nedá pokoj. No dobrá, půjčím, ale za to ... Rozumíš, ne?“

„Nerozumím, hahaha ...“

„Když nerozumíš, nepůjčím nic.“

„Tak dobře, rozumím. Ale stejně chceš ohavnou věc ...“

(...)

Jednou v noci si nahrabala plný košík sladkých batátů, a když už se zvedala, že se vrátí domů, zjevil se za jejími zády černý stín a pevně ji uchopil. Pong-njo vzhledla a poznala majitele pole, pana Wanga, Čiňana. Neřekla ani slovo, jen netečně upírala oči dolů, na své nohy.

„Hybaj do mého domu!“ přikázal pan Wang.

„Proč ne, když chcete ...“

Pong-njo zavrtěla zadkem, a pohupujíc košíkem, se vztyčenou hlavou následovala pana Wanga.

Z Wangova domu vyšla ani ne za hodinu. Když chtěla vylézt přes příkop na cestu, někdo na ni zavolal:

„To jsi ty, Pong-njo?“

Pong-njo se rychle otočila. Z tmavé škarpy se s košíkem v ruce škrábala nahoru sousedka bydlicí ve vedlejší chýši.

„To jste vy, sestřičko? Taky jste byla uvnitř?“

„Tys byla taky?“

„U koho jste byla vy?“

„Já? V domě pana Nuka. A ty?“

„Já byla u Wanga ... Kolik vám dal?“

„Nuk, ten držgrešle lakomej ... jen tři hlávky zelí.“

„To já dostala tři wony,“ chlubila se pyšně Pong-njo.

Za deset minut už pokládala před svého muže tři wony a oba se smáli, když líčila, co se jí právě s panem Wangem přihodilo.

Kim Tong-in (1999). Batáty. In: *Tváře a osudy. Moderní korejské povídky*. Přeložil Vladimír Pucek. Praha: Brody, 1999, s. 43–46.

I Pom-son

Krásenky

(Kchosumosu, 1964)

I Pom-son (1920–1982) je jedním z nejznámějších poválečných autorů Korejské republiky. Jeho vesměs povídková tvorba popisuje na jedné straně tradiční společnost, do jejíhož neměnného řádu zasáhla válka, například *Lidé z vesnice jeřábů* (*Hak maul saramdul*, 1957), druhým tématem je život městských lidí v době nejhoršího útlaku: polohy sahají od sentimentální, zde uváděné povídky *Krásenky* (*Kchosumosu*), až po existenciální, k nimž patří *Zbloudilá střela* (*Obaltchan*, 1960), považovaná za jeden z předělů v dějinách moderní korejské literatury.

Krásenky jsou kratičkým příběhem typickým už pro korejskou literaturu 20. let 20. století. Nesmělý, toužící mladík okukuje dívku, s níž se deně potkává na autobusové zastávce, a ve své fantazii si kreslí její obraz. Když už se konečně odhodlá k prvnímu kroku, který by vedl k seznámení, dívka mu zmizí z obzoru ... Po čase ji na téže místě spatří s novorozenětem.

Krásenky

Neznal jsem její jméno, netušil jsem, kde, ani co dělá. Autobusy společností obvykle mívají na boku napsáno jméno firmy, jíž patří, ale ten, kterým jezdila, zjevně její firmě nepatřil. Byl to zřejmě jeden z těch pronajatých vozů, jež jsou v určitou dobu používány k rozvozu různých pracovníků, takže jsem podle něj vlastně nemoohl určit nic.

Ale tím spíš jsem byl zaujat její pěknou tvářičkou, zvláště milým profilem a pečlivě sladěným

oblečením. Vlasy ve vlnách jsem nikdy neviděl neupravené. Vzpřímenou hlavu, rovný nos, červené rty a plnou bradu měla jako vytesané. Ale nevěděl jsem nic než tohle.

Zvláštní bylo, jakým způsobem jsme se sblížili. Stál jsem jednou ráno na zastávce a začalo příšerně chumelit. Červený autobus přijel dříve, ale dívka tu nebyla. Řidič třikrát nebo čtyřikrát zatroubil, ale ona se neobjevila. Byl jsem netrpělivý. Nepřijde? Nastydla? Asi, bylo dost chladno. Jak jsem takhle přemýšlel, červený autobus se rozjel. Neujel snad ani deset metrů. Dívka spěšně vycházela zpoza rohu. Když viděla, že tu ještě stojím, zvolnila, myslela asi, že autobus ještě nepřijel. Pomalu došla až ke mně. Sněhové vločky jí padaly jako okvětní lístky na rudou šálu, ovázanou kolem hlavy. Na chvíli jsem zaváhal. Pak jsem ale našel odvalu.

„Opozdila jste se. Už je pryč.“

„Opravdu? Děkuji.“ Tvář jí trošičku zrudla. Poděkovala mi očima a rychle vykročila k zastávce městské dopravy.

To, že jsem si s ní vyměnil za tolik měsíců alespoň několik slov, mě nesmírně povzbudilo. V nejlepší náladě jsem druhý den ráno kráčet alejí pokrytou čistým bílým sněhem. Byl jsem šťastný, že se s dívkou budu moci ode dneška klidně pozdravit. Nepřišla. Zapálil jsem si cigaretu a znovu a znovu se díval k aleji. Začínal jsem být netrpělivý. Červený autobus se objevil – ale

ona nikde! Určitě bude zase utíkat!

Ale červený autobus tentokrát – nevím proč – před nemocnicí nezastavil, jen prosvištěl před mýma očima. Seděli v něm lidé, jež jsem důvěrně znal, vídal jsem je přece každý den. Když jsem nastoupil do svého, který přijel vzápětí, několikrát jsem se otočil a díval se směrem k nemocnici.

Další den, další a ještě další jsem každé ráno na dívku čekal. Ale neobjevovala se a červený autobus mizíval jako tehdy, bez zastavení.

Zdálo se mi, jako by se z mého života vytratilo něco podstatného: sníh mezitím roztál, třešně rozkvetly a opadaly, nudně přešlo i dlouhé období dešťů a nebe zase začínalo být čisté a vysoké, krásenky před nemocnicí znovu rozkvetly. Jak jsem stával u záhonu každý den, znovu a znovu jsem postrádal dívku, kterou jsem neznal ani jménem.

Včera, v sobotu, jsem si kupoval cigarety v obchůdku v aleji. Neměli drobné a já musel čekat. Zpozdil jsem se a k nemocnici jsem přímo letěl.

„Opozdil jste se. Už je pryč,“ řekl někdo za mými zády. Otočil jsem se. V ženě oblečené do tradičního zelenorůžového oděvu jsem ihned poznal dívku, s níž jsem tolikrát čekával nad záhonem s krásenkami. Stála tu, usmívala se a v náručí držela nemluvně.

I Pom-son (1993): Krásenky (Kchosumosu). Přeložila Miriam Löwensteinová. *Nový Orient*, roč. 48, 1993, č. 1, s. 21.

Literatura

(citovaná, použitá, doporučená)

- Anonym (1992): *Hvězda Blesku. Hrdinské příběhy ze staré Koreje* (Čo Ung čon, Hong Kil-tong čon, Čang Kuk-čín čon). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Vydal Orientální ústav ČSAV v edici Ex Oriente.
- Bařinka, Jaroslav (1980): Idea vzdělanosti v Koreji nové doby – poslední projev konfucianství. In: *Kulturní tradice Dálného východu*. Praha: Odeon, s. 27–52.
- Bařinka, Jaroslav – Forman, Werner (1962): *Alte koreanische Kunst*. Praha: Nakladatelství Artia.
- Bishop, Clifford – Osthelder, Xenia, ed. (2001): *Sexualia: From Prehistory to Cyberspace*. Köln am Rhein: Köne-mann Verlagsgesellschaft mbH.
- Covell, John Carter (1981): *Korean Cultural Roots*. Seoul – Utah (USA): Hollym, Moth House Publication.
- Čchunhwa. *Hangugui čchunhwa. Korean Erotic Paintings* (2000). Soul: Tosočhulpchan eienei.
- Čong Čchol (1999): Vzpomínka na milého. Přeložili Vladimír Pucek a Petr Borkovec. In: *Literatura: Sborník literatur Dálného východu*, č. 1 (Wen/Mun/Bun). Praha: Brody, s. 102.
- Genre Pictures of Korea* (1988). Seoul: Minmundžang.
- Handbook of Korea* (1995). Seoul: KOIS.
- Hanguk kodžon munhak čondžip III* (Sborník staré korejské literatury) (1966). Soul: Tong-a čchulpchansa.
- Hesemann, Sabine – Watanabe, Ken (2001): Forbidden Zones – China and Japan. In: Bishop, Clifford – Osthelder, Xenia, ed., *Sexualia: From Prehistory to Cyberspace*. Köln am Rhein: Köne-mann Verlagsgesellschaft mbH, s. 449–487.
- Hill, Charlotte – Wallace, William (1999): *Erotikon: Erotische Kunst und Literatur aus aller Welt*. Köln: Benedikt Taschen Verlag GmbH. (Překlad anglického originálu: *Erotica: An Illustrated Anthology of Sexual Art and Literature*, Volumes I, II+III. London: Eddison Sadd Editions Limited, 1992, 1993, 1996.)
- Kim Tã-mun: *Hwarang segi* (Životopisy hwarangů) (1997). Soul: Čangnak toso čchulpchan.
- Chryzantémy ze země zelených hor: Starokorejská lyrika* (1976). Přeložili Oldřich Vyhlídal a Nam Gi-dok. Praha: Klub přátel poezie v Praze.
- I Pom-son (1993): Krásenky (Kchosumosu). Přeložila Miriam Löwensteinová. *Nový Orient*, roč. 48, č. 1, s. 21.
- Istorija Koreji* (1974). Moskva: Nauka.
- Janelli, Roger L. – Janelli, Downhee Yim (1982): *Ancestor Worship and Korean Society*. Stanford (California): Stanford University Press.
- Janoš, Jiří (1997): *Dokonale utajená Korea*. Praha: Nakladatelství Libri.
- Jasná luna v prázdných horách. Korejské básnictví 14.–19. století* (2001). Přeložili Vladimír Pucek a Petr Borkovec. Praha: Paseka.
- Kajodžip* (1983). Pchjongjang: Munje čchulpchansa.
- Kichung Kim (Kim Ki-čchun) (1996): *An Introduction to Classical Korean Literature. From Hyangga to Pansori*. New York – London: An East Gate Book, s. 96–100.
- Kim, Duk-Whang (1988): *A History of Religions in Korea*. Seoul: Daeji Moonhwasa.
- Kim Man-džung (1992): *Sen devíti z oblaků (Kuunmong)*. Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Nakladatelství Reflex v edici X.
- Kim Si-sup (1973): *Vyprávění z hory Kumo*. Přeložil Jaroslav Bařinka. Praha: Odeon.
- Kim Tae-kil (1990): *Values of Korean People Mirrored in Fiction*. Seoul: Dae Kwang Munhwasa.
- Kim Tong-in (1999). Batáty. In: *Tváře a osudy. Moderní korejské povídky*. Přeložil Vladimír Pucek. Praha: Brody, s. 43–46.
- Klóslová, Zdenka (1987): Divadlo Dálkého Východu. Korea. In: *Divadelné kultúry Východu*. Bratislava: Tatran, s. 263–297.
- Korea: Data a fakta* (1997). Praha: Nakladatelství Jan.
- Korea. Die alten Königreiche* (1999). München: Hirmer Verlag GmbH.
- Korean Art Tradition* (1993). Seoul: The Korea Foundation.
- Korean Cultural Heritage* (1995). Seoul: The Korea Foundation.
- Korean Folk Art and Craft* (1987). Seoul: Seoul International Publishing House.
- Korean Heritage* (1996). Seoul: Hollym.
- Korean Thought* (1983). Seoul: Si-sayong-o-sa Publishers.
- Korea's Pottery Heritage* (1994). Seoul: Seoul International Publishing House.
- Královna Inhjon. Vyprávění z dlouhé chvíle* (1997). Přeložila Miriam Löwensteinová. Praha: Brody.
- Lee, Ki-baik (1986): *A New History of Korea*. Seoul: Ilchogak.
- Lee, Peter H., ed. (1993): *Sourcebook of Korean Civilization*, Vol. 1. New York: Columbia University Press.
- Lexikon východní moudrosti: Buddhismus, hinduismus, taoismus, zen* (1996). Z německého originálu *Lexikon der östlichen Weisheitslehren*, vydaného nakladatelstvím Otto Wilhelm Barth, přeložili: Jan Filipický, Helena Heroldová, Josef Kolmaš, Vladimír Liščák, Stanislava Vavroušková. Olomouc, Praha: Votobia, Victoria Publishing.
- Lo Duca, Giuseppe Maria (1966): *Erotique de l'art*. Paris: La Jeune Parque.
- Lo Duca, Giuseppe Maria (1969): *Histoire de l'érotisme*. Paris: La Jeune Parque.
- Löwensteinová, Miriam (1999): Starověké básně hjangga. In: *Literatura: Sborník literatur Dálného východu*, č. 1 (Wen/Mun/Bun). Praha: Brody, s. 75–87.
- Löwensteinová, Miriam (2003a): *Králové, královny a hrdinové starověké Koreje*. Praha: Orientální ústav Akademie věd České republiky.
- Löwensteinová, Miriam (2003b): Erotika ve staré korejské literatuře a výtvarném umění. *Nový Orient*, roč. 58, č. 5, s. 193–199.

- Löwensteinová, Miriam (2004a): Příběhy korejského starověku. *Univerzitní noviny – List Nadace Universitas Masarykiana a Společnosti pro podporu univerzitních aktivit*, roč. 11, 2004, č. 1, s. 20–34.
- Löwensteinová, Miriam (2004b): Obraz trpící ženy v korejské dvorské próze. *Univerzitní noviny – List Nadace Universitas Masarykiana a Společnosti pro podporu univerzitních aktivit*, roč. 11, 2004, č. 2, s. 18–23.
- Löwensteinová, Miriam (2006): Korea: Historická vyprávění z doby Tří království a Sjedené Sily. In: Malina, Jaroslav, ed., *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie: Modulové učební texty pro studenty antropologie a „příbuzných“ oborů*, 30. svazek. Edice Scientia Nadace Universitas Masarykiana. Brno: Akademické nakladatelství CERM – Masarykova univerzita v Brně – Nakladatelství a vydavatelství NAUMA.
- Muslimská pekárna (1983). In: *Kajodžip*. Pchjongjang: Munječchulpchansa, s. 58. Ukázku přeložila Miriam Löwensteinová.
- Neumann, Stanislav Kostka (1925–1926): *Dějiny lásky. Populární obrazy z dějin snubnosti, manželství a prostituce od pravěku až po dobu nejnovější*. Podle výsledků bádání moderního a z vědeckých děl nejspolehlivějších sest. a zprac. Hynek Záruba a Jiří Votoček. 5 svazků – Díl 1. (Láska primitivní), 1925, 359 s., 17 obr. Díl 2. (Láska antická), 1925, 395 s., 18 obr. Díl 3. (Láska středověká), 1925, 509 s., 22 obr. Díl 4. (Láska východní), 1925, 491 s., 22 obr. Díl 5. (Láska novodobá), 1926, 602 s., 26 obr. Praha: Šotek.
- Neumann, Stanislav Kostka (1931–1932): *Dějiny ženy: Populární sociologické, etnologické a kulturně-historické kapitoly*. 4 svazky – Díl 1. (Žena přírodní), 1931, 542 s., 210 obr. Díl 2. (Žena starověká), 1932, 452 s., 172 obr. Díl 3. (Žena středověká a renesanční), 1932, 349 s., 140 obr. Díl 4. (Žena novodobá a moderní), 1932, 512 s., 196 obr. Praha: Melantrich.
- Neumann, Stanislav Kostka (1999): *Dějiny ženy: Populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*. (Reedice s doplňkem dr. Evženie Kloučkové.) Praha: Otakar II., Euromedia group k. s., Knižní Klub Praha.
- Nikitina, Marianna Ivanova – Trocevič, Adelaida Fedorovna (1969): *Očerki istorii korejskoj literatury do XIV. veka*. Moskva: Nauka.
- Pucek, Vladimír (1975): *KLDR*. Praha: Nakladatelství Svoboda.
- Rawson, Philip (1969): Die erotische Kunst des Ostens. In: Comfort, Alex, ed., *Weltgeschichte der erotischen Kunst*. Band I. Hamburg: Hoffmann und Campe Verlag.
- Samguk jusa* (Odkazy Tří království) (1960). Pchjongjang: Kwahagwon čchulpchansa.
- Samguk sagi, sang, ha* (Dějiny Tří království, I, II) (1958). Pchjongjang: Kwahagwon čchulpchansa.
- The Memoirs of Lady Hyegyöng* (1996). Translated with an Introduction and Annotations by JaHyun Kim Haboush. Berkeley – Los Angeles – London: University of California Press.
- Tváře a osudy. Moderní korejské povídky* (1999). Přeložili Vladimír Pucek, Marta Bušková a Zdenka Klösllová. Praha: Brody.
- Virtuous Women. Three Classic Korean Novels* (1974). Translated by Richard Rutt and Kim Chong-Un. Seoul: Royal Asiatic Society, Korea Branch, s. 179–233.
- Wagner, Edward W., ed. (2001): *Dějiny Koreje*. Z anglického originálu *Korea Old and New: A History* (Seoul 1990) přeložily Marta Bušková, Štěpánka Horáková a Miriam Löwensteinová, doslov Petr Bláha. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

O vydání knihy Kruh prstenu 1 se zasloužily laskavou podporou:

Generální sponzor

HOŠEK MOTOR a. s.
Žarošická 17, 628 00 Brno

DOPRAVNÍ STAVBY BRNO, s. r. o.
Trnkova 150, 628 00 Brno-Líšeň

GRANTOVÁ AGENTURA ČESKÉ REPUBLIKY
(Lidská sexualita a kultura: Obecně antropologická a sexuologická analýza – 403/05/2552)

INAUDIT, s. r. o.
Březinova 10, 186 00 Praha 8

KALCŮ, s. r. o., látky*galanterie
Brno–Praha

LCS BUSINESS CENTRE a. s.
Václavská 55, 639 00 Brno

NOVATECH CZ, s. r. o.
Hrnčířská 7, 602 00 Brno

STYL 2000 spol. s r. o.
Koliště 33, 602 00 Brno

TISKÁRNA EXPODATA-DIDOT, spol. s r. o.
Výstaviště 1, 648 75 Brno

AUTOŘI TÉTO KNIHY

Filipský, Jan (23. 3. 1943, Moravské Budějovice), PhDr., CSc., indolog, sanskrtista a tamilista, historik a překladatel; vědecký pracovník Orientálního ústavu Akademie věd České republiky v Praze. V letech 1960–1965 vystudoval obory anglistika, tamilistika a indologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 1969 je vědeckým pracovníkem Orientálního ústavu Akademie věd České republiky v Praze. Odborně se zabývá staršími i novějšími dějinami jihoasijského subkontinentu, zvláště drávidské oblasti, staroindickou filozofií a kulturou, tamilskou lidovou poezií, hinduistickou mytologií a mezietnickými vztahy na Šrí Lance. Vydal politický životopis *M. K. Gándhího* (1989), dvě geograficko-historické příručky o Šrí Lance (1972, 1984), *Encyklopedii indické mytologie* (1998) a řadu vědeckých i vědecko-popularizačních časopiseckých statí. Je spoluautorem historické monografie o prvním sjednotiteli Indie císaři Ašókoví (1970), prvního českého překladu *Bhagavadgity* (1976, 2000) ze sanskrtského originálu, vysokoškolské učebnice *Dějiny pravěku a starověku* (1979), zeměpisného a historického přehledu *Indický subkontinent* (1980), sborníků *Bohové s lotosovými očima* (1986, 1997) a *Prameny života* (1982, 1997). Autorsky se rovněž spolupodílel na přípravě rozsáhlé syntézy *Dějiny Indie* (2003) a souborné studie *Dějiny Bangladěše, Bhútánu, Malediv, Nepálu, Pákistánu a Šrí Lanky* (2003). Sestavil a redakčně zpracoval biograficko-bibliografický slovník *Kdo byl kdo – čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté* (1999). Pro edici Panoráma biologické a sociokulturní antropologie připravil studii *Indie z perspektivy antropologie sexuality a erotiky* (2007).

Kontakt: PhDr. Jan Filipický, CSc., Orientální ústav Akademie věd České republiky, oddělení Jižní Asie, Pod vodárenskou věží 4, 182 08 Praha 8, e-mail: filipsky@orient.cas.cz.

Honcoopová, Helena (1. 11. 1948, Praha), PhDr., japonoložka a historička umění. V letech 1967–1972 absolvovala studia anglistiky a japanistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, 1974–1977 mimořádná studia historie umění, 1972–1983 a od roku 1994 dosud zaměstnána jako kurátor japonských sbírek ve Sběrce orientálního umění Národní galerie v Praze, od roku 2003 je ředitelkou této Sběrky. Devětkrát navštívila Japonsko. Od roku 2004 působí jako členka výboru European Network of Japanese Art Collections (ENJAC). Publikace: *Japanese Graphic Art from the Collection of the National Gallery in Prague* (Tokyo: Óta Memorial Museum of Ukiyoe, 1994), *Sto básní (Hjakunin Isšu)* (antologie japonské poezie z roku 1236, překlad z japonštiny, Praha: Národní galerie v Praze, 1997), *Knihy řezané do dřeva* (Praha: Národní galerie v Praze, 1997), *Japanese Illustrated Books and Manuscripts from the National Gallery in Prague* (spoluautoři M. Koike – A. P. Reznér, Praha: Národní galerie v Praze, 1998), *Japan v knihách Joe Hlouchy* (Revolver Revue, 1999), *O horách v srdci japonských literátů (Kameda Bósai)*, doslov In: Macuo Bašó: *Úzká stezka do vnitrozemí* (Praha: DharmaGaia, 2001), Lubor Hájek: *Bambusy* (kniha in memoriam

Lubora Hájka – úvod a redakce, Praha: DharmaGaia, 2002), *Japanese Woodcuts from the Collection of the National Gallery in Prague* (Kjóto: Kyoto National Museum, 2002), *Zlatý věk ukiyoe* (Praha: Národní galerie v Praze, 2004), *Kunisada – mistr pozdního japonského dřevorezu* (Praha: Národní galerie v Praze, 2005), *Krajiny, ptáci a květiny* (Praha: Národní galerie v Praze, 2006), *Černá na bílé – moderní japonská kaligrafie* (Praha: Národní galerie v Praze a Galerie výtvarných umění v Chebu, 2007).

Kontakt: PhDr. Helena Honcoopová, Národní galerie v Praze, Sběrka orientálního umění, Zbraslav zámek, 156 00 Praha 5, e-mail: honcoopova@ngprague.cz.

Hruška, Blahoslav (5. 5. 1945, Český Brod), profesor PhDr., DrSc., asyriolog, historik a religionista; profesor a zakladatel Katedry religionistiky a teorie náboženství Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, vědecký pracovník Orientálního ústavu Akademie věd České republiky v Praze. V letech 1962–1967 absolvoval obory klínopisné bádání a archeologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V současné době je profesorem na Katedře religionistiky Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, vědeckým pracovníkem Orientálního ústavu Akademie věd České republiky v Praze, hostujícím profesorem na Svobodné univerzitě a v Ústavu Maxe Plancka pro dějiny vědy v Berlíně. V letech 1973–1989 byl výkonným redaktorem a 1989–1997 šéfredaktorem mezinárodního vědeckého časopisu *Archiv orientální* (více než 40 vlastních příspěvků). Překládá vědecko-naučnou literaturu (například kapitoly věnované dějinám starověku v knihách a sbornících: *Kronika lidstva* (1993); *Kronika techniky* (1993); *Kronika medicíny* (1994); *Sfinga 2* (1996); *Sfinga 3* (1997); *Svět Mezopotámie* (1998); *Nebe, peklo a nirvána* (1999) a významně se podílí na tvorbě encyklopedií (*Diderot*, 1998–, *Bertelsmannova všeobecná encyklopedie*, 1999–); dále spolupracuje s Českým rozhlasem (pořady *Me-teor a Mikrofórum*) a s Českou televizí (historický seriál *Sfinga, Století válek*). V pedagogické a vědecké práci se zabývá především hospodářskými dějinami a náboženstvím starověkého Předního východu, sumerskými klínopisnými texty, mytologií a mytickým myšlením. Publikoval u nás i v zahraničí řadu vědeckých studií, encyklopedických hesel a knih: *Der Mythenadler Anzu in Literatur und Vorstellung des alten Mesopotamien* (1975); *Mýty staré Mezopotámie (část Sumer)* (1977); *Prameny života* (1982); *Pod babylónskou věží* (1987); *Tradiční obilnářství staré Mezopotámie* (1992); *Kulturní život starého Sumeru* (1995); *Sumerian Agriculture: New Findings* (1995); *Duchovní prameny života (část Sumer)* (1997) aj. Zejména v člancích časopisu *Nový Orient* přiblížil českým čtenářům historické a kulturní dědictví sumerské civilizace v dávné Mezopotámii. Je stálým spolupracovníkem výboru Mezinárodní asociace asyriologů (Amsterdam, Paříž) a členem mezioborového týmu Sumerian Agriculture Group se sídlem v Cambridgi, v červenci 1996 byl jedním z hlavních organizátorů 43. Mezinárodního kongresu asyriologů v Pra-

ze, v letech 1994–1997 řídil rozsáhlý grantový projekt *Encyklopedie starého Předního východu*, který se stal základem stejnojmenné knižní publikace (Praha: Libri, 1999). Její publikace získala v roce 2000 Cenu Akademie věd České republiky. Od roku 1996 pracuje na samostatném projektu *Poznání bez soustavy pojmů* v prestižním Ústavu Maxe Plancka pro dějiny vědy v Berlíně, kde také pořádá semináře. V Německém archeologickém ústavu (DAI) v Berlíně se podílí na projektu *Forschungsarchiv* (staré ruské výzkumy v Příkaspí a Kavkazsku). Na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze akreditoval magisterské studium religionistiky, byl členem Akademického senátu a přednáší studentům dějiny Izraele ve starověku, přehled světových náboženství, kulturní dějiny starého Předního východu a Úvod do klínového písma a sumerštiny spojený s četbou textů. Na Západočeské univerzitě v Plzni se podílí na výuce sociální a kulturní antropologie (*Duchovní svět starověkého Předního východu, Vliv náboženských systémů Předního východu na křesťanství*). Působí též jako školitel v postgraduálním studiu, a to i na jiných fakultách Univerzity Karlovy v Praze a na univerzitách v Brně, Olomouci a Plzni.

Kontakt: Prof. PhDr. Blahoslav Hruška, DrSc., Orientální ústav Akademie věd České republiky, Pod vodárenskou věží 4, 182 08 Praha 8, e-mail: hruska@orient.cas.cz; Katedra religionistiky a teorie náboženství Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Pacovská 350/4, 140 00 Praha 4.

Kandert Josef (22. 7. 1943, Praha), profesor PhDr., CSc., etnolog a sociokulturní antropolog; vedoucí Katedry sociologie Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1966 absolvoval obory etnografie, folkloristika a afrikanistika na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 1969 byl vědeckým pracovníkem Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur v Praze, od roku 1998 je vedoucím Katedry sociologie Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. Výzkumy prováděl v Nigérii, na Pobřeží Slonoviny, v Etiopii, v Zimbabwe a také na Slovensku. Od roku 1992 přednáší sociální a kulturní antropologii na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. Je autorem knihy *Afrika* (1984) a dalších monografií a článků věnovaných africkým kulturám a problematice společenských vztahů „přírodních“ národů. Absolvoval četné badatelské a přednáškové pobyty v Nigérii, Portugalsku, USA, ve Velké Británii a v dalších zemích. Je členem Národopisné společnosti, European Association of Social Anthropologists a Slovenské národopisné společnosti.

Kontakt: Prof. PhDr. Josef Kandert, CSc., Katedra sociologie Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze, U Kříže 8, 159 00 Praha 5-Jinonice, e-mail: kandert@mbox.fsv.cuni.cz.

Kašpar, Oldřich (6. 1. 1952, Jestřebí), docent PhDr., CSc., amerikanista, etnolog, historik, překladatel a spisovatel; docent Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a člen korespondent Mexické akademie historie. V roce 1974 absolvoval obory historii a bohemistiku na Univerzitě Palackého v Olomouci. V současné době působí jako docent na Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Je členem České národopisné společnosti, ediční rady Encyklopedie českých dějin, Asociación Española de los Nahuatlats, redakční rady odborného časopisu *Kámen*, redakční rady časopisu *Western World*, Komise pro

sbírkotvornou činnost Náprstkova muzea. V odborné práci se zabývá zvláště dějinami a kulturou předkolumbovské Ameriky, dějinami česko-španělsko-hispanoamerických vztahů, působením českých jezuitů 17. a 18. století v Novém světě, zvláště v Mexiku. V letech 1984–2004 působil jako hostující profesor na Kubě (Universidad de la Habana), ve Španělsku (Universidad Complutense de Madrid), v Mexiku (Universidad Ibero-Americana, Ciudad de México; Universidad Autónoma Nacional de Querétaro, Universidad San Nicolás de Hidalgo, Morelia; Universidad Nacional Autónoma de Baja California, Tijuana) a ve Slovinsku (Univerzita v Ljubljani). Zúčastnil se řady mezinárodních kongresů a sympozií v Anglii, Francii, Itálii, Mexiku, Rakousku, ve Španělsku a na Kubě. V roce 2004 byl koordinátorem jedné ze sekcí Mezinárodního kongresu evropských amerikanistů v Bratislavě. Publikoval několik desítek knih, učebních textů a stovky studií u nás i v zahraničí. Z odborných publikací a edicí: *Nový svět v české a evropské literatuře 16.–19. století* (Praha 1983); *Tam za mořem je Amerika: Dopisy a vzpomínky českých vystěhovalců do Ameriky v 19. století* (Praha 1986); *Zlato v rouše smrti: Antologie z evropských a amerických kronik o dobývání Tenochtitlánu a Tahuantinsuyu* (Praha 1990); *Los Jesuitas Checos en la Nueva España (1678–1767)* (México 1991); *Zámořské objevy 15. a 16. století a jejich ohlas v českých zemích* (Praha 1992); *Légendes et contes des Aztèques* (Paris 1995); *Märchen der Azteken* (Hanau 1995); *Neuvadnou mé květy, neumlknou mé písně: Výbor z aztécké, kečuánské a mexické poezie* (Praha 1996); *Děti Opeřeného hada: Mýty, legendy a pohádky mexických Indiánů* (Praha 1996); *Ninigo a stvoření světa: Mýty, legendy a pohádky Indiánů Jižní Ameriky* (Praha 1996); *El Nuevo Mundo y el Corazón de Europa* (Praha 1997); *Dějiny Mexika* (Praha 1999); *Kouzelný strom: Mýty, legendy, pohádky a humorky Latinské Ameriky a Karibské oblasti* (s Evou Mánkovou, Praha 2001). Autorsky se také podílel na publikaci *Slovník spisovatelů Latinské Ameriky* (Praha 1996) a to hesly hispanoamerických autorů období conquisty a kolonie. Z beletrie: *Tajemství vlčí rokle* (Praha 1998); *Svatyně smrti aneb Stříbrný Tezcatlipoca* (Praha 1991, druhé vydání 1994); *Koruna a srdce Evropy: Na cestu do Španělska* (Olomouc 1992); *Smrtí život nekončí: Příběh českého misionáře na Amazonce* (Praha 1993); *Toulky magickým světem Mexika* (Praha 2000). Z překladů: José López Portillo y Pacheco, *Příchod Opeřeného hada: Quetzalcóatl* (Praha 1989); Nejkrásnější pohádky z celého světa (se Šárkou Belisovou, Praha 1997); Kolektiv autorů, *Velký atlas zaniklých civilizací* (Bratislava 2000); Hernán Cortés, *Dopisy: Druhý a třetí dopis o dobytí Tenochtitlánu* (s Evou Mánkovou, Praha 2000). Pro edici Panoráma biologické a sociokulturní antropologie napsal 8. svazek *Předkolumbovská Amerika z antropologické perspektivy (Karibská oblast, Mezoamerika, Andský areál)* (2002). Byl autorem výstav *Zámořské objevy a jejich ohlas v českých zemích* (Vojenské historické muzeum, Praha, 1992) a *Tadeáš Haenke – český účastník Malaspiny výpravy* (Vojenské historické muzeum, Praha, 1994).

Kontakt: Doc. PhDr. Oldřich Kašpar, CSc., Ústav etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Celetná 20, 110 00 Praha 1, e-mail: oldrich.kaspar@ff.cuni.cz.

Kolmaš, Josef (6. 8. 1933, Těmice u Hodonína), profesor

PhDr., DrSc., sinolog a tibetolog, sociokulturní antropolog, překladatel; emeritní ředitel Orientálního ústavu Akademie věd České republiky v Praze (1994–2002) a emeritní profesor Masarykovy univerzity v Brně. Po gymnazijních studiích na Velehradě a v Kyjově (1945–1952) absolvoval v letech 1952 až 1957 obory čínština a dějiny Dálného východu na Filologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a v letech 1957 až 1959 tibetský jazyk a literaturu na Ústředním národnostním ústavu v Pekingu. Od roku 1959 do roku 2003 působil v Orientálním ústavu, kde v letech 1961–1964 absolvoval interní vědeckou aspiranturu v oboru tibetanistiky. Působil jako Visiting Lecturer na Australian National University v Canberrě (1966), byl profesorem tibetštiny na Státní jazykové škole v Praze (1975–1994); v roce 1997 se habilitoval v oboru antropologie na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně (*Antropologické struktury zemí východní a vnitřní Asie a jejich místo v současném světě: Fenomén sociokulturního přenosu*), v roce 2003 byl jmenován profesorem antropologie na Masarykově univerzitě v Brně. V letech 1994–2003 byl členem redakčních rad *Archivu orientálního* a *Nového Orientu*. Je členem International Association for Tibetan Studies (1979), European Association of Chinese Studies (1990). V letech 1993–2001 byl členem Vědecké rady Akademie věd České republiky v Praze. Od roku 1998 je členem ediční rady Edice Scientia Nadace Universitas Masarykiana v Brně, od roku 2003 členem Vědecké rady Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, v letech 2004–2005 byl členem redakční rady časopisu *Univerzitní noviny* (Brno). V odborné práci se zabývá sociokulturní antropologií a politickými a kulturními dějinami Číny a Tibetu, tibetskou historiografií, klasickou tibetskou a čínskou literaturou, tibetským buddhismem a bibliografií tibetského a tibetologického písemnictví. Překládá z čínštiny, tibetštiny a některých evropských jazyků. Publikoval u nás i v zahraničí řadu vědeckých knih, překladů a odborných statí, mimo jiné *Bibliography of Sino-Tibetan Languages*, sv. 2 (Wiesbaden 1963, spoluvydavatel); *Tibet and Imperial China: A Survey of Sino-Tibetan Relations up to the End of the Manchu Dynasty in 1912* (Canberra 1967); *A Genealogy of the Kings of Derge (Sde-dge'i rgyal-rabs)* (Prague 1968); *Tibetan Manuscripts and Blockprints in the Library of the Oriental Institute Prague* (Prague 1969); *Prague Collection of Tibetan Prints from Derge, I–III* (Wiesbaden – Prague 1971–1996); *Mezinárodní konference o otázkách statusu a hranic Tibetu (Simla, 1913–1914)* (Praha 1975); *Tibetan Books and Newspapers (Chinese Collection) with Bibliographical Notes* (Wiesbaden – Prague 1978); *The Iconography of the Derge Kanjur and Tanjur* (New Delhi 1978, 2002); *ABC cestovatelů, mořeplavců, objevitelů* (Praha 1979, ve spolupráci s Ivanem Hrbkem); *Ferdinand Stoliczka (1838–1874): The Life and Work of the Czech Explorer in India and High Asia* (Wien 1982); *Chinese Studies on Tibetan Culture* (New Delhi 1983); *The Ambans and Assistant Ambans of Tibet (A Chronological Study)* (Prague 1994); *Buddhistická svatá písma. Šestnáct arhatů* (Praha 1995); *Svět tibetského buddhismu* (Praha 1996, spoluautor); *Vzpomínka na Tibet / Recalling Tibet* (Oslo – Praha 1997, spoluautor); *Tibet: dějiny a duchovní kultura* (Praha 2004); *Suma tibetského písemnictví* (Praha 2004). Pro edici Panoráma biologické a sociokulturní antropologie napsal 11. svazek *Tibet z antropologické perspektivy* (2002), 12.

svazek *Smrt a pohřbívání u Tibetanů* (2003), 16. svazek *První Evropané ve Lhase (1661) (Kircherovo resumé Grueberovy cestovní zprávy. Latinský text a český překlad)* (2003) a 21. svazek (s Jaroslavem Malinou) *Čína z antropologické perspektivy* (2005). Překlady z čínštiny: Po Tü-i, *Drak z černé tůně* (Praha 1958, 1964, v básnické spolupráci s J. Štroblovou); Fa-sien, *Zápisky o buddhistických zemích* (Praha 1972, 1995); Po Tü-i, *Dallovník v meruňkovém sadu* (Praha 1996, v básnické spolupráci s J. Štroblovou); Süan-cang, *Zápisky o západních krajinách za Velkých Tchangů* (Praha 2002). Překlady z tibetštiny: *Bajka o ptácích a opicích* (Praha 1965); *Černý mrak v bílém. Tibetská lidová poezie* (Praha 1976, Ostrava 2000, Praha 2005, v básnické spolupráci s J. Štroblovou); *Tibet, v knize Prameny života. Obraz člověka a světa ve starých kulturách* (Praha 1982, s novým názvem *Duchovní prameny života. Stvoření světa ve starých mýtech a náboženstvích*, Praha 1997); Sakjapandita, *Pokladnice moudrých rčení* (Praha 1984, 1988, Praha – Litomyšl 2006, v básnické spolupráci s J. Štroblovou); *Tibetská kniha mrtvých. Bardo thödol. Vysvobození v bardu skrze naslouchání* (Praha 1991, 1995, 1998, 2001, 2004, 2007; též ve slovenském překladu, *Tibetská kniha mrtvých*, Praha 1998); *Jádro transcendentální moudrosti* (Praha 1992); *Nangsa Öbum. Mysterium o životě a zmrtvýchvstání krásné paní Nangsy* (Praha 1993); Sönam Gjalčchän, *Zrcadlo králů. Tibetská kronika 14. století* (Praha 1998). Překlady z ruštiny: *Čína. Čínský jazyk* (Praha 1957, spolupřekladatel); G. C. Cybikov, *Cesta k posvátným místům Tibetu* (Praha 1987, 2001). Překlady z angličtiny: XIV. dalajlama, *O Tibetu a tibetském buddhismu* (Praha 1992, spolupřekladatel); *Svoboda v exilu. Autobiografie 14. dalajlamy* (Praha 1992); Roy Willis, *Mytologie světa. Ilustrovaný průvodce* (Praha 1997, spolupřekladatel); W. D. Žagabpa, *Dějiny Tibetu* (Praha 2000); Tarthang Tulku, *Starověký Tibet* (Praha 2006). Překlady z latiny a francouzštiny: Karel Slavíček, *Listy z Číny do vlasti a jiná korespondence z evropskými hvězdáři (1716–1735)*, Praha 1995 (překlad do čínštiny, *Čung-kuo laj-sin* [Listy z Číny], Čeng-čou 2002). Překlad z němčiny: *Lexikon východní moudrosti. Buddhismus, hinduismus, taoismus, zen* (Praha – Olomouc 1996, spolupřekladatel). Odborný editor cestopisných a jiných knih o Tibetu, autor odborných úprav, předmluv, doslovů, poznámek apod.: Arnošt Černík, *Trůny bohů. K nebyčným štítům Himálaje* (Praha 1964, 1972); Láma Yongden [Lama Jongdän] a Alexandra David-Néelová, *Mipam, lama s Paterou moudrostí* (Praha 1969, 1990, Kutná Hora 2000); Evariste-Régis Huc, *Cesta do Lhasy* (Praha 1971, s novým názvem *Putování Tibetem L. P. 1845–1846*, Praha 2002); Heinrich Harrer, *Sedm let v Tibetu. Můj život na dvoře dalajlamy* (Praha 1972, 1998); Ippolito Desideri, *Cesta do Tibetu* (Praha 1976, 2001); W. Y. Evans-Wentz, *Milaräpa. Velký tibetský jógin* (Praha 1996); Helmut Uhlig, *Tibet. Tajemná země na střeše světa* (Praha 2002); Patrick French, *Tibet, Tibet. Historie ztracené země* (Praha 2004); Fosco Maraini, *Skrutý Tibet* (Praha – Litomyšl 2004). Josef Kolmaš je držitelem medaile Kőrösi Csoma Sándora (Budapest, 1984), Zlaté plakety Františka Palackého (Akademie věd ČR, 1993), několika nakladatelských cen ad. K 70. narozeninám mu byl věnován sborník *Studia Sinica et Tibetica* (Dedicated to Josef Kolmaš to His 70th Birthday). *Archiv orientální*, roč. 71, 2003, č. 3, s. 245–489. A dále Martin Slobodník (2003): Vědecká dráha na pomezí sinica a tibe-

tica – k životnímu jubileu profesora Josefa Kolmaša. *Studia Orientalia Slovaca*, 2, s. 23–27 (Bratislava).

Kontakt: Prof. PhDr. Josef Kolmaš, DrSc., Čihákova 30, 190 00 Praha 9, telefon: 284 823 782, e-mail: kolmas@post.cz. **Králík**, Miroslav (28. 1. 1973, Brno), RNDr., Ph.D., antropolog; odborný asistent Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity a statutární zástupce vedoucího ústavu. Absolvent magisterského a doktorského studijního programu a rigorózního řízení v oboru antropologie na Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Diplomová práce: *Otisky prstů a dlaní na keramickém materiálu* (2000), vedoucí práce: Doc. MUDr. Vladimír Novotný, CSc.; rigorózní práce: *Otisky prstů na Věstonické venuši* (2003); disertační práce: *Paleodermatoglyfika. Analýza otisků prstů na pravěké keramice: teoretická východiska, metodologické problémy a praktická doporučení* (2004), školitel: Doc. MUDr. Vladimír Novotný, CSc. Zabývá se zejména rozvíjením metod analýzy otisků prstů na pravěkých a historických keramických artefaktech, antropologií sexuality a metodologií vědy. V roce 2000 získal Cenu Biologické sekce, v roce 2004 Cenu rektora Masarykovy univerzity v Brně pro nejlepší studenty doktorského studijního programu. Kontakt: RNDr. Miroslav Králík, Ph.D., Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Vinařská 5, 603 00 Brno, e-mail: kralik@sci.muni.cz.

Křikavová Adéla (9. 8. 1938, Praha – 3. 8. 2002, Samopše), PhDr., CSc., íránistka, islamistka; vědecká pracovnice Orientálního ústavu Akademie věd České republiky v Praze. V roce 1962 absolvovala oborovou kombinaci ruština a gruzínština, v letech 1968–1973 obory perština, arabština, dějiny a kultura islámských zemí na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Zabývala se perštinou a dějinami Íránu, dějinami Kurdů, dále islámským uměním a otázkou vztahu islámu a přírody, islámskou historickou ekologií, vzhledem k Íránu rovněž šíťským islámem. Je autorkou nebo spoluautorkou publikací *Kurdové, Čerkesové* (1984), *Islám – ideál a skutečnost* (1990); *Judaismus, křesťanství a islám* (1994); *Islám a jeho svět* (1995); *Krajina jako domov* (1996); a řady statí v odborném i populárním tisku. Pedagogicky působila na vysokých školách, často přednášela na veřejnosti. Byla předsedkyní České orientalistické společnosti, členkou redakce časopisu *Nový Orient*.

Lomová, Olga (31. 5. 1957, Podbořany), docentka PhDr., CSc., sinoložka; docentka Ústavu Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1981 absolvovala sinologii a orientalistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V současné době v Ústavu Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze přednáší dějiny čínské literatury, klasickou (a příležitostně i moderní) čínskou poezii, klasickou čínštinu a ideologii ve vztahu k literatuře a umění v Čínské lidové republice. Čínskou literaturou obecně a klasickou poezií zejména se zabývá i v odborné práci. Publikovala *Čítanku tchangské poezie* (1995); *Poselství krajiny: Obraz přírody v díle tchangského básníka Wang Weje* (1999); *Ach běda, přeběda: Oplakávání mrtvých ve středověké Číně* (s Yeh Kuo-liangem, 2005); připravila k vydání přednášky profesorky Lin Wen-yüeh (*Devět zastavení s čínskou básní*, 1999); je editorkou sborníků odborných studií o kultuře Dálného východu: *Acta Universitatis Caroli-*

nae – Orientalia Pragensia XIV (2002), *Recarving the Dragon – Understanding Chinese Poetics* (2003). Usiluje o zpřístupnění prací českých sinologů starší generace českému i mezinárodnímu publiku. K vydání editorsky připravila anglický překlad kulturního cestopisu Jaroslava Průška *Sestra moje Čína (My Sister China)*, 2002) a dále nové vydání překladu Berty Krebsové knihy – Lao-c': *Tao te ťing* (1997) a překlad Jaroslava Průška Pchu Sung-lingových povídek *Zkazky o šesteru cest osudu* (2004). Překládá z čínštiny staré kriminální příběhy (1989, 1996), poezii i prózu moderních autorů (1989, 1997), podílela se na překladu básní tchangského excentrika a čchanového světce Chan-šana (1996), je autorkou úplného překladu Lu Jüho *Knihy o čaji* (2002). Publikovala a publikuje ve sbornících česko-čínské společnosti a v časopisech *Revolver revue*, *Literární noviny*, *Pěší zóna*, *Nový Orient* a další.

Kontakt: Doc. PhDr. Olga Lomová, CSc., Ústav Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Celetná 20, 116 38 Praha 1, e-mail: olga.lomova@ff.cuni.cz.

Löwensteinová, Miriam (25. 5. 1958, Praha), docentka, PhDr., Ph.D., koreanistka; docentka Ústavu Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1982 absolvovala koreanistiku a rusistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, roce 2002 obhájila doktorskou práci na téma *Kim Man-džungŭv Kuunmong – Sen devíti z oblaků v kontextu tzv. staré prózy kodŭ sosŏl*, v roce 2006 se habilitovala na základě práce *Historická vyprávění z doby Tří království a Sjednocené Silly*. Zabývá se starší i novodobou korejskou literaturou, etnografií, kulturou i starší historií. Publikuje články a stati u nás i v zahraničí, překládá. Z knižních překladů: Kim Man-džung, *Sen devíti z oblaků* (1992); *Hvězda blesku* (1992); *Vyprávění z dlouhé chvíle* (1997); *Písň z druhého břehu*, (1997), *Květy okamžiku* (2005). Dále je autorkou prvních přehledných dějin moderní korejské literatury mimo Koreu – *Dějiny moderní korejské literatury* (1998), spoluautorkou *Studii z dějin starší korejské literatury* (2006) a *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje* (2006). Podílela se i na překladu *Dějiny Koreje* (2000). V současné době je v tisku další překlad korejského románu 20. století a *Slovník korejských spisovatelů*. Pro edici Panoráma biologické a sociokulturní antropologie napsala 30. svazek *Korea: Historická vyprávění z doby Tří království a Sjednocené Silly* (2006).

Kontakt: Doc. PhDr. Miriam Löwensteinová, Ph.D., Ústav Dálného východu Filozofické fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Celetná 20, 116 38 Praha 1, telefon: 224 491 424, fax: 224 491 423, e-mail: mlowensteinova@yahoo.com.

Macúchová, Klára (28. 10. 1959, Praha), Mgr., japanoložka a překladatelka. V roce 1990 absolvovala orientalistiku a japanologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a působila jako odborná asistentka v Orientálním ústavu Československé akademie věd (nyní Akademie věd České republiky) v Praze. V současné době je odbornou asistentkou v Kabinetu Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Zabývá se zejména moderní japonskou literaturou. Publikuje recenze, časopisecky překlady moderní japonské beletrie, knižně vyšel román *Sansirō* Nacume Sosekiho (Praha: Argo – Brody, 1996) a *Zlatý pavilón* Jukia Mišimy (Praha: Brody, 1998).

Kontakt: Mgr. Klára Macúchová, Doudova 20, 147 00 Praha 4, e-mail: macuki@mbox.vol.cz.

Maiello, Giuseppe (10. 6. 1962, Neapol), Dr., Ph.D., italský sociokulturní antropolog, historik a politolog; odborný asistent Katedry sociálních věd Filozofické fakulty Univerzity Pardubice. V Neapoli, kde se narodil, vystudoval politologii, specializoval se na historii střední a východní Evropy a napsal doktorskou práci *Počátky Českého státu*. V České republice žije trvale od roku 1992. Zabývá se antropologií smrti, sexuality a náboženství. V akademickém roce 1997–1998 na Katedře slavistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy vedl seminář *Náboženské myšlení starých Slovanů*. Od roku 1998 do roku 2006 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze přednášel *Úvod do dějin slovanských národů*. V roce 1999–2000 vedl při Kabinetu společenských věd, kultury a umění Filmové fakulty Akademie múzických umění v Praze seminář o *Upírech*, zde také do roku 2004 přednášel *Úvod do dějin náboženství*. Problematika původu upírství se stala tématem jeho disertační práce a monografie *Vampyrismus v kulturních dějinách Evropy* (2004). V současnosti spolupracuje s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy (Katedra kulturologie), s Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy, kde vede kurz *Antropologie smrti*, s Filozofickou fakultou Západočeské univerzity (Katedra politologie a mezinárodních vztahů) a s Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity v Brně (Ústav slavistiky). Přispívá k propagaci české vědecké literatury o raném středověku, například několika překlady a recenzemi publikovanými v italském slavistickém časopisu *Europa Orientalis*, aj. Na české půdě usiloval o to, aby se antropologické kulturní studie staly součástí výuky kateder slavistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Kromě toho publikoval v češtině rozsáhlou prezentaci o *Základních směrech italské slavistiky v posledních padesáti letech*. Je členem celostátního výboru *Spolku česko-lužického* a zakladatelem spolku *Rodná víra*.

Kontakt: Dr. Giuseppe Maiello, Ph.D., Katedra sociálních věd Filozofické fakulty Univerzity Pardubice, Studentská 84, 532 10 Pardubice, e-mail: giuseppe.maiello@upce.cz.

Malina, Jaroslav (11. 4. 1945, Dolní Bučice u Čáslavi), profesor PhDr., DrSc., socio-kulturní antropolog, archeolog a spisovatel; profesor antropologie a vedoucí Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity (od roku 1999). Vystudoval Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně (1967), PhDr. (1968), docent pro obor antropologie (1993, *Experimentální metody a jejich aplikace v antropologii a příbuzných disciplínách*), DrSc. (1994), profesor antropologie (1995). Člen oborové rady Biologie, předseda oborové komise Antropologie, předseda komise pro státní závěrečné zkoušky v bakalářském, magisterském a doktorském studijním programu v oboru Antropologie na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně, předseda habilitačních a profesorských komisí v oboru Antropologie aj. Je rovněž členem našich a zahraničních grémii a institucí (Vědecká rada Národní galerie v Praze, Vědecká rada Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Komise pro udělení Ceny města Brna, Společnost pro podporu univerzitních aktivit v Brně a Praze aj.). Počátkem devadesátých let minulého století spolu s profesorem Janem Benešem a docentem Vladimírem Novotným založil Katedru antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně jako vědecko-pedagogické pracoviště moderní integrální biolo-

gicko-socio-kulturní antropologie, která navázala na věhlasný Sukův Antropologický ústav, jehož činnost byla v letech 1948–1989 z ideologických důvodů redukována. V roce 1993 spoluzaložil Nadaci Universitas Masarykiana (od roku 2004 Nadace Universitas), stal se jejím předsedou, dále předsedou Výboru Ceny Karla Engliše a předsedou Výboru Ceny Nadace Universitas Masarykiana. Zakladatel a šéfredaktor časopisu *Univerzitní noviny – List Masarykovy univerzity a Nadace Universitas Masarykiana* (od roku 2003 *Univerzitní noviny – List Nadace Universitas [Masarykiana] a Společnosti pro podporu univerzitních aktivit*), který vycházel v letech 1993–2005, zakladatel a editor šesti nadačních knižnic – Beletrie, Heureka, Miscellanea, Osobnosti, Scientia, Scintilla, kde bylo dosud publikováno více než sto svazků. V roce 2006 založil odborný časopis *Anthropologia Brunensis: Mezinárodní časopis pro obecnou (biologicko-socio-kulturní) antropologii a příbuzné obory*. Byl řešitelem nebo spoluřešitelem řady projektů podpořených Grantovou agenturou České republiky (GA ČR) a Fondem rozvoje vysokých škol (FRVŠ); v současné době (2007) je řešitelem dvou projektů GA ČR (*Lidská sexualita a kultura: obecně antropologická a sexuologická analýza; Antropologie smrti: komparační sociokulturní analýza umírání, smrti, pohřebních rituů a rituálů*) a jednoho projektu FRVŠ (*Zavedení nového předmětu Antropologie občanské společnosti*). Přednáší Úvod k antropologii, Antropologii starověku, Antropologii sexuality a další témata, vede Antropologický seminář. V letech 2001–2005 absolvovalo pod jeho vedením devět studentů doktorského studijního programu, v současné době je školitelem třinácti doktorských studentů. V odborné práci se zabývá tématy z oblasti experimentální, socio-kulturní a filozofické antropologie a archeologie, petroarcheologie a filozofie vědy. Kromě více než dvou set studií, článků a esejů v odborných časopisech publikoval u nás i v zahraničí na tři desítky knih: *Anwendung der Petrographie in der Archäologie*, 1970 (s Jindřichem Štelclem), *Archeologie: Jak a proč?*, 1975, *Základy petroarcheologie*, 1975 (s Jindřichem Štelclem), *System of Analytical Archaeography*, 1977, *Metody experimentu v archeologii*, 1980, *Archaeology Yesterday and Today: The Development of Archaeology in the Sciences and Humanities*, 1990 (se Zdeňkem Vašíčkem), *Kámen a hlína jako ekofakt a artefakt ve vývoji životního prostředí*, 1991, *O tvořivosti ve vědě, politice a umění*, I–III, 1993 (s kolektivem autorů), *První císař*, 1994, *Čína z antropologické perspektivy*, 2005 (s Josefem Kolmašem), *Slovník antropologie občanské společnosti*, 2006 (s Marií Dohnalovou), *Antropologický slovník aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk*, 2007 (s kolektivem autorů) aj. V roce 1993 inicioval rozsáhlý vědecko-umělecký projekt několikavazkové knihy a výstavy *Kruh prstenu: Světové dějiny sexuality, erotiky a lásky od počátků do současnosti v reálném životě, krásné literatuře, výtvarném umění a dílech českých malířů a sochařů inspirovaných obsahem této knihy* (po preprintech čtyř svazků publikovaných v letech 1999–2003 začalo dílo v definitivní podobě vycházet od roku 2007). V roce 2000 zahájil dlouholetý vědecko-pedagogický projekt *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie: Modulové učební texty pro studenty antropologie a „příbuzných“ oborů*, v jehož rámci pod jeho editorským vedením a za autorského přispění řady významných odborníků bylo dosud publikováno třicet svazků; v roce 2006 bylo zahájeno publikování

čtvrté desítky. Vydal také vědecko-naučné a umělecko-naučné knihy obracející se k záhadám dávné minulosti a lidské tvořivosti: *Vzpomínky na minulost aneb Experimenty odhalují tajemství pravěku*, 1982, 1992, *Zasáhli mimozemšťané a katastrofy do vývoje lidstva?*, 1988, *Obdivuhodný člověk: Úvahy o lidské tvořivosti*, 1991, *Dvacet nejvýznamnějších archeologických objevů dvacátého století*, 1991, *Jak vznikly největší monumenty dávnověku*, 1994 (s Pavlem Pavlem), *Adolf Born*, 1995 (s kolektivem autorů), *Olbram Zoubek*, 1996 (s kolektivem autorů), *Alois Mikulka*, 2001, *Vincenc Makovský*, 2002 (s Jiřím Hlušíčkou a Jiřím Šebkem), *Vladimír Preclík*, 2002 (s kolektivem autorů), *První císař: Tvůrce Číny a osmého divu světa*, 2004, *Zdeněk Macháček*, 2005 (s Ninou Dvořákovou), *Nadace Universitas Masarykiana: 1993–2004*, 2005, *Bohumír Matal*, 2006 (s Ludvíkem Kunderou a Kateřinou Svobodovou) aj. Zahrnuje i za hranice vědecké a vědecko-naučné činnosti a projevuje se na poli beletrie: *Amor: Počítačový systém k automatickému generování milostných scén*, 1993, *První pozemšťan: Zpráva o archeologickém podvrhu století*, 1995, *Světová katastrofa a jiné povídky s neblahým koncem*, 1996, *Smrt profesora a jiné příběhy z univerzitního prostředí*, 1997 aj. Malinovy vědecké a vědecko-naučné knižní publikace vyšly u nás a v cizině v angličtině, bulharštině, francouzštině, italštině, němčině, rumunštině, ruštině a slovenštině (Academia, Cambridge University Press, Editura Artemis, Electa, Mysl, Obzor, Progress aj.) v celkovém nákladu více než půl milionu výtisků. Obdržel dvakrát Cenu rektora Masarykovy univerzity v Brně za významný tvůrčí čin (1995, 1997), Cenu města Brna (1997) v oblasti společenských věd, 3. cenu a Čestné uznání na 18. knižním veletrhu Libri v Olomouci za knihy *Vladimír Preclík a Vincenc Makovský* (2003), Cenu Akademického nakladatelství CERM za nejlepší knihu roku (*První císař: Tvůrce Číny a osmého divu světa*) (2005).

Kontakt: Prof. PhDr. Jaroslav Malina, DrSc., Ústav antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, Viničská 5, 603 00 Brno, e-mail: jmalina@sci.muni.cz.

Maršálek, Jakub (22. 12. 1972, Praha), Mgr., Ph.D., sinolog a archeolog; odborný asistent Ústavu Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V letech 1991 až 1997 absolvoval obor sinologie na Ústavu Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a obor pravěká a raně středověká archeologie na Ústavu pro pravěk a ranou dobu dějinnou téže fakulty. Roku 2003 získal doktorát v oboru Dějiny a kultury zemí Asie a Afriky. Od roku 1999 působí jako asistent na Ústavu Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V rámci studia i odborné práce absolvoval několik pobytů v Číně: v letech 1994 až 1995 roční studijní stáž na Pekingské univerzitě, kde studoval čínštinu a archeologii, v červnu 2002 se zúčastnil mezinárodního projektu (vedeného Archeologickým ústavem Čínské akademie věd) povrchového archeologického průzkumu v provincii Henan v centrální Číně. Účastní se rovněž mezinárodního projektu počítačové databáze starověkých čínských textů *Thesaurus Linguae Sericae*, kde má na starosti části týkající se hmotné kultury čínského starověku, starověkých čínských dějin a historické geografie starověké Číny. Hlavními oblastmi jeho zájmu jsou dějiny a archeologie pravěké a starověké Číny, především problematika formování prvních čínských států. Mimoto se věnuje i otázce vztahů Číny se stepními kul-

turami v pravěku a starověku. Magisterské studium ukončil diplomovou prací *Odras společenské struktury kultury Erlitou v jejím pohřebním ritu* (1997), postgraduální studium disertační prací *Sociální analýza pohřebišť pozdního neolitu (cca 3000–2000 př. n. l.) na území provincie Shandong* (2003). Problematice pravěké a starověké Číny, stejně jako stepních kultur, věnoval několik článků v odborných periodikách a sbornících: *Katakombní kulturní komplex na Ukrajině a v přilehlých oblastech* (in: *Præhistorica*, XXIV, Praha 1999), *The Views of History in the Western Zhou Period* (in: *Acta Universitatis Carolinae – Philologica* 1, *Orientalia Pragensia* XIV, Praha 2001), *Vývoj v povodí Dlouhé řeky od počátku neolitu po sjednocení Číny* (in: *Plynutí času na Dlouhé řece*, Praha 2002), *Duchovní představy v rané Číně* (in: *Z myšlenek a představ Žluté země*, CDrom, Brno 2002), *Obřady, politika, hmotná kultura* (in: *Posvátno v životě člověka, I a II*, Praha 2003), *Šamani a šamanismus v rané Číně* (in: *Posvátno v životě člověka, I a II*, Praha 2003).

Kontakt: Mgr. Jakub Maršálek, Ph.D., Ústav Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Celetná 20, 110 00 Praha 1, e-mail: marsalekj@yahoo.com.

Oliverius Jaroslav (8. 5. 1933, Praha), profesor PhDr., CSc., orientalista (arabistika, hebraistika); profesor Ústavu Blízkého východu a Afriky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1956 absolvoval obory arabistika a hebraistika na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V současné době je profesorem Ústavu Blízkého východu a Afriky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, kde je jako orientalista odborně zaměřen na dějiny arabské literatury a moderní spisovnou arabštinu. Publikoval mnoho studií a článků vztahujících se k moderní arabské, zejména egyptské literatuře, k egyptské literární kritice a k středověké arabské lidové literatuře. Pravidelně recenzuje vědecké práce z oboru arabistiky a hebraistiky pro naše a zahraniční časopisy. Je autorem nebo spoluautorem řady skript a studijních textů a učebnice *Egyptská hovorová arabština* (s Rudolfem Veselým, 1. vydání 1965, 4. vydání 1982); *Kapitoly ze syntaxe moderní spisovné arabštiny* (1998); *Kapitoly z frazeologie a idiomatiky moderní spisovné arabštiny* (Praha: Set Out 2004). Vydal *Moderní literatury arabského Východu* (Praha: Karolinum, 1995) a v brněnském nakladatelství Atlantis knihu *Svět klasické arabské literatury* (1995). Má také rozmanité práce populárně vědecké. Přeložil z arabštiny román *Skandál v Káhiře* od egyptského spisovatele Nagíba Mahfúze (Praha: Odeon, 1968) a bajky *Kalíla a Dimna. Bidpájovy bajky* (Praha: Gema Art – Dar Ibn Rushd 2004). K 650. výročí jubilea Univerzity Karlovy mu byla udělena Pamětní medaile Univerzity Karlovy.

Kontakt: Prof. PhDr. Jaroslav Oliverius, CSc., Ústav Blízkého východu a Afriky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Celetná 20, 110 00 Praha 1, telefon: 221 619 691.

Olivová, Lucie (27. 3. 1956, Praha), docentka, Ph.D., sinoložka. Vystudovala dějepis, čínštinu a italštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, později absolvovala postgraduální studium na Kalifornské univerzitě v Berkeley, USA, kde se specializovala na čínskou literaturu pozdního císařství a na dějiny čínského umění. Několik let strávených v Číně a na Taiwanu využila především k dalšímu studiu a cestování. Pracovala v Čínském oddělení Britské knihovny v Londýně, v Národní galerii v Praze, v Ústavu Dálného východu Filozofic-

- ké fakulty Univerzity Karlovy v Praze a na Katedře asijských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Zabývá se kulturními dějinami Číny v 18. století. Je autorkou prací z literatury a dějin Číny (do roku 1998 pod jménem Borotová): *A Confucian Story of the Prodigal Son: Li Lüyuan's Novel „Lantern at the Crossroads“*. Bochum: Brockmeyer, 1991; Seznam vlastních pečeti Čchi Paj-š' ve Sbírkách Národní galerie. In: *O čínském umění a vzdělanosti*. Praha: Česko-čínská společnost, 1994, s. 36–38; Protestantské misie v Číně, *Religio*, roč. 3, 1995, č. 2, s. 155–168; *Čínská figuralistika v 19. století*. Praha: Národní galerie v Praze, 1995; O zbloudivším čaji a zpochybných originálech. In: *O kultuře čaje v Číně: Čajová zastavení*. Praha: Česko-čínská společnost, 1997, s. 43–49; Vývoj žánrového malířství v Kuang-tungu v 19. století. In: *O čínské filosofii, literatuře a umění*. Praha: Česko-čínská společnost, 1995, s. 43–50; Chinese Paintings at the Lee Kong Chien Art Museum, Singapore. *Oriental Art*, roč. 63, Winter 1997/1998, č. 4, s. 40–48; Tygr v čínském povědomí. *Informační zpravodaj Česko-čínské společnosti*, roč. 4, 1998, č. 1, s. 1–2; Storytelling in Yangzhou in the Eighteenth Century: Yangzhou huafang lu. In: Børdahl, Vibeke, ed., *The Eternal Storyteller*. Richmond: Curzon Press, 1998, s. 197–209; The Album of Paupers. In: Børdahl, Vibeke, ed., *The Eternal Storyteller*. Richmond: Curzon Press, 1998, s. 45–52; Bulage de dangdai Zhongguohua shouchang [Sbírky moderního čínského malířství v Praze]. *Yishujia*, 280, 1998, č. 9, s. 338–345; *Vývoj správního systému v Číně* (spoluautor Xu Shu'an). Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000; Čínské komnaty v zámku Trója. *Ateliér*, 2000, č. 20, s. 9; *Současná čínská tušová malba – tradice a experiment*. Praha: Národní galerie v Praze, 2001; Li Dou and Theatre: The Case of an Eighteenth Century Yangzhou Playwright. In: Hansson, Anders – McDougall, Bonnie S. – Weightman, Frances, ed., *Chinese at Play: Festivals, Games and Leisure*. London: Kegan Paul, 2001, s. 109–136; Reminiscences from the Pleasure Boats of Yangzhou: A Book about City. *Acta Universitatis Carolinae – Philologica 1, Orientalia Pragensia*, roč. 14, 2001, s. 127–149; Zlatý věk města Jang-čou (Obrázek literární společnosti). In: *Plynutí času na Dlouhé řece. Sborník statí*. Praha: Česko-čínská společnost, 2002, s. 99–115; Příběh amerických Čiňanů, 1848 až 1906. *Fénix*, roč. 3, 2002, č. 1, s. 10–18; Koncepce města ve staré Číně. In: Syrová, Iljuše, ed., *Z myšlenek a představ Žluté země*. (CD-Rom). Brno: Moravské zemské muzeum v Brně, 2002, s. 109–118; Sakrální stavby v Zakázaném městě v Pekingu. In: *Posvátno*. Praha: Portál, 2003, s. 121–131; Tibetan Temples in the Forbidden City (An Architectural Introduction). *Archiv orientální*, roč. 71, 2003, č. 3, s. 409–432); *Čínská architektura*. Praha: Orientální ústav Akademie věd České republiky, 2003; Forgotten Bridges in Southern Hebei: Dulin qiao and Shan qiao. *Bulletin of Museum of Far Eastern Antiquities*, roč. 75, 2003, s. 220–242; O čchanové malbě. In: Tung-šan, *Paradoxy čchanového mistra*. DharmaGaia, Praha 2004, s. 102 / 115–132; Zlatý obraz posvátného stromu Šála. *Nový Orient*, roč. 60, 2005, č. 2, s. 39–42; *Tabák v čínské společnosti (1600–1900)*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2005; Ignác Sichelbarth, S. I., malíř čínského císaře. *Nový Orient*, roč. 61, 2006, č. 1, s. 53–56; Šňupací lahvičky a šňupání v Číně. *Piktorial keramiky a skla*, 2006, s. 4–7; Tobacco Smoking in Qing China. *Asia Major*, Third series vol. 18, Part One, 2006, s. 225–260; Images of Collectors in Eighteenth Century China. In: Michèle Pirazzoli-t'Serstevens, Anne Kerlan, eds. *Autour des collections d'art en Chine, XVIIIe siècle*. Paris: EPHE, 2007; a jiných. Podílela se na publikacích: *Mistrovská díla asijského umění ze sbírek Národní galerie v Praze*. Praha: Národní galerie v Praze, 1998; *Zkouškový systém na Dálném východě*. Praha: Česká orientalistická společnost, 2003; *Routledge Encyclopedia of Contemporary Chinese Culture*. London: Routledge, 2004; Josef Kolmaš a Jaroslav Malina. *Čína z antropologické perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2005 a dalších. Redigovala výbory čínské literatury: *Ranní jasmín, moderní tchajwanské povídky*. Praha: DharmaGaia, 2001; *Nejkrásnější díla literatury staré Číny*. Praha: Velvyslanectví Čínské lidové republiky v České republice, 2004; *Klenoty čínské literatury*. Praha: Portál, 2006; *Chutí jablek. Moderní tchajwanské povídky*. Praha: Brody a The Museum of Taiwan Literature, 2006; *7x čínská avantgarda*. Olomouc: Česko-čínská společnost, 2006. Z čínské literatury také překládá, kromě příspěvků ve výše uvedených výběrech například: Wang Ceng-čchi, Máslové koláčky. *Nový Orient*, 1993, č. 5, s. 149–152; Wang Ceng-čchi, Svěcení. *Nový Orient*, 1993, č. 6, 7, 8, s. 179–183, 221–222, 253–254; Čchi Paj-š' vypravuje o svém mládí. In: *O čínském umění a vzdělanosti*. Praha: Česko-čínská společnost, 1994, s. 7–17; Buddhův výklad o zkáze dharmy. *Nový Orient*, 1995, č. 1, s. 30–32; Pchu Sung-ling, O geomancii. *Nový Orient*, 2002, č. 10, s. 356–357; Bei Dao, *Noční hlídka*. Praha: Nakladatelství Vlasty Brtníkové a Festival spisovatelů, 2003; Jüan Mej, *O čem Konfucius nehovořil*. Praha: Brody, 2003; Tung-šan, *Paradoxy čchanového mistra*. Praha: DharmaGaia, 2004. Kontakt: Doc. Lucie Olivová, M.A., Ph.D., Lounských 10, 140 00 Praha 4, e-mail: lucieolivová@quick.cz. **Skupnik**, Jaroslav (19. 3. 1962, Karviná), PhDr., Ph.D., kulturní a sociální antropolog; odborný asistent Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1992 absolvoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v oboru etnologie (Mgr.), v roce 1998 ukončil tamtéž postgraduální studium (Dr., roku 1999 PhDr. a Ph.D.). Od roku 1996 je odborným asistentem Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, kde přednáší kulturní a sociální antropologii, antropologii příbuzenství, problematiku terénního výzkumu a etnografie. Pravidelně přednášel rovněž na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze a na Fakultě humanitních studií Západočeské univerzity v Plzni. Je členem Pracovní skupiny pro otázky spojené s vytvářením Koncepce romské integrace Rady vlády České republiky pro záležitosti romské komunity. Absolvoval studijní a badatelské pobyty v USA (1992–1993 University of Massachusetts, Mount Holyoke College; 1994–1995 Kansas State University) a opakovaně v Polsku a na Slovensku. V letech 1998–1999 prováděl antropologický terénní výzkum v romských osadách na Slovensku. Pro edici Panoráma biologické a sociokulturní antropologie napsal 7. svazek *Manželství a sexualita z antropologické perspektivy* (2002) a 33. svazek *Kulturní sexuality: Západ a ženská obrázka. Kulturně antropologická perspektiva* (2007). Věnoval se kritice biologizujících modelů lidského chování, zvláště pak v souvislosti s kulturními determinantami příbuzenství, manželství a sexuality (články Geny a metafory. Sexuální role v Západní společnosti – výsledek genetické determinace či metaforického uchopení

reality? *Český lid*, roč. 82, 1995, č. 2, s.145–160; Příbuzenský výběr a etnografická data. *Český lid*, roč. 85, 1998, č. 3, s. 223–239, Sociobiologie: antropologická perspektiva. *Cargo*, 1999, č. 1, s. 67–69; Bezpředmětné průrvy a kulturní prosakování. *Cargo*, 1999, č. 3–4, s. 232–242; Je nesnadné vysvětlit je jinak: Iracionalita a nepochopení kulturně konstituovaných významů. *Český lid*, roč. 86, 1999, č. 4, s. 303–309), publikuje studie zpracovávající jeho terénní výzkumy v romských osadách (Pohled z druhé strany potoka: Sociopsychologická dynamika marginalizovanosti. In: Scheffel, David – Mušinka, Alexander, ed., *Romská marginalita*. Prešov: Centrum antropologických výzkumov, 2004). Je autorem textů v obrazové publikaci dokumentující život Romů – *Hermanovce* (New York: Trolley, 2003), stál u zrodu časopisu *Cargo* (*Časopis pro kulturní / sociální antropologii*), věnuje se popularizaci kulturní a sociální antropologie (Česká televize, Rádio Svobodná Evropa).

Kontakt: PhDr. Jaroslav Skupnik, Ph.D., Ústav etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Celetná 20, 110 00 Praha 1, e-mail: jaroslav.skupnik@ff.cuni.cz.

Svoboda, Jiří A. (2. 9. 1953, Praha), profesor PhDr., DrSc., profesor Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, archeolog a paleoetnolog, vedoucí vědecký pracovník Archeologického ústavu Akademie věd České republiky v Brně, vedoucí Střediska pro paleolit a paleoetnologii při Archeologickém ústavu Akademie věd ČR Brno v Dolních Věstonicích, kde pokračuje v práci vynikajících badatelů – Karla Absolona a Bohuslava Klímy. Z uvedeného střediska učinil badatelské pracoviště vyhledávané našimi i zahraničními odborníky. Je učitelem Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty a Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Zabývá se problematikou paleolitu v celé šíři, zejména moravským paleolitem. Navázal na terénní výzkumy svých předchůdců v Dolních Věstonicích, v Předmostí u Přerova, v Petřkovicích u Ostravy a v jeskyních Moravského krasu a Malých Karpat, nové výzkumy otevřel na Stránské skále v Brně a v pískovcových převisích severních Čech. Zúčastnil se paleoantropologických, archeologických a etnoarcheologických expedic a studijních cest v zahraničí, směřovaných především na Přední východ, do severní Asie a severní Afriky. Výsledky těchto výzkumů se promítly ve více než 300 státech, publikovaných u nás i v zahraničí, v několika vědeckých monografiích (Svoboda, Jiří a kolektiv, *Paleolit Moravy a Slezska*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, 1994; Svoboda, Jiří – Ložek, Vojen – Vlček, Emanuel, *Hunters between East and West: The Paleolithic of Moravia*. New York – London: Plenum, 1996; Svoboda, Jiří, ed., *Paleolithic in the Middle Danube Region*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, 1996; Svoboda, Jiří, ed., *Prehistorické jeskyně*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, 2002; Svoboda, Jiří, ed., *Mezolit severních Čech*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, 2003; Svoboda, Jiří – Bar-Yosef, Ofer, ed., *Stránská skála: Origins of the Upper Paleolithic in the Brno Basin, Moravia, Czech Republic*. Cambridge: Harvard University Press, 2003; Svoboda, Jiří – Sedláčková, Lenka, ed., *Gravettian Along the Danube*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, 2004; Trinkaus, Erik – Svoboda, Jiří, ed., *Early Modern Human Evolution in Central Europe: The People of Dolní Věstonice and Pavlov*. Oxford: Oxford University Press, 2006; monografie lokalit Ondratice, Strán-

ská skála, Dolní Věstonice II, Pavlov I, Předmostí aj.) a vědecko-naučných knihách (*Mistři kamenného dláta*. Praha: Panorama, 1986; Svoboda, Jiří – Dvorský, Pavel, *Archeologové na loveckých stezkách*. Praha: Albatros, 1994; Svoboda, Jiří, *Čas lovců: Dějiny paleolitu, zvláště na Moravě*. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky, 1999). Pro edici Panoráma biologické a sociokulturní antropologie napsal 1. svazek *Paleolit a mezolit: Lovecko-sběračská společnost a její proměny* (2000), 6. svazek *Paleolit a mezolit: Myšlení, symbolismus a umění* (2002), 19. svazek *Paleolit a mezolit: Pohřební rítus* (2003) a 32. svazek *Čas lovců: Aktualizované dějiny paleolitu*.

Kontakt: Prof. PhDr. Jiří A. Svoboda, DrSc., Archeologický ústav AV ČR, Královopolská 147, 612 00 Brno, telefon: 541 514 118; Archeologický ústav AV ČR, Dolní Věstonice 25, 692 01 Mikulov, telefon: 519 517 637, e-mail: svoboda@i-abrno.cz.

Třísková, Hana (4. 6. 1958, Turnov), PhDr., sinoložka; vědecká pracovníce Orientálního ústavu Akademie věd České republiky v Praze. V roce 1981 absolvovala obor vědecké informace a knihovnictví a v roce 1983 obor sinologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, v letech 1983–1985 postgraduálně studovala na Katedře čínského jazyka a literatury Pekingské univerzity. Od roku 1983 působí v Orientálním ústavu Akademie věd České republiky v Praze, od roku 1998 jako vědecká pracovníce. Zabývá se lingvistikou, zvláště pak fonetikou moderní čínštiny a metodami její výuky; čínskou fonetiku též od roku 1997 vyučuje na Ústavu Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Hlavní publikace: *Česko-čínská konverze*. Praha: Academia, 1990; Třísková, Hana, ed. (1999): *Transkripcie čínštiny*. I. *Sborník statí*; II. *Tabulky a návody*. Praha: Česko-čínská společnost, 1999; Třísková, Hana, ed. (2001): *Tone, Stress and Rhythm in Spoken Chinese*. Journal of Chinese Linguistics, monograph series No. 17. Berkeley: University of California, 2001, 208 s.

Kontakt: PhDr. Hana Třísková, Orientální ústav Akademie věd České republiky, Pod vodárenskou věží 4, 182 08 Praha 8, telefon: 266 052 412, e-mail: triskova@orient.cas.cz.

Vachala, Břetislav (27. 7. 1952, Jaroměř), profesor PhDr., CSc., egyptolog; profesor Českého egyptologického ústavu Univerzity Karlovy v Praze a Káhiře. V letech 1970 až 1975 absolvoval egyptologii a arabštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Poté v rámci postgraduálního studia pobýval v letech 1975 až 1976 na Fakultě archeologie Káhirské univerzity. V letech 1979 až 1981 studoval arabštinu na Burgibově ústavu živých jazyků v Tunisu. V roce 1978 získal na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy titul PhDr. (rigorózní práce *Sociální postavení ženy v Egyptě za Staré říše*) a v roce 1988 mu byla na téže fakultě udělena vědecká hodnost kandidáta věd o umění (disertační práce *Fragmenty reliéfů z Ptahšepesovy mastaby v Abúsíru*). V letech 1976 až 1992 působil a od roku 1998 dosud je opět činný v Českém (dříve Československém) egyptologickém ústavu Univerzity Karlovy v Praze a Káhiře (v letech 2000–2005 byl jeho ředitelem). Pravidelně se účastní archeologických a epigrafických výprav do Abúsíru, pyramidového pohřebiště 5. dynastie, podílí se na výuce oboru egyptologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a rozsáhle se věnuje odborné i popularizační

publikační činnosti. V letech 1993 až 1997 působil jako první velvyslanec České republiky v Egyptské arabské republice a Súdánské republice. V odborné činnosti se zaměřuje především na egyptské dějiny, filologii a literaturu. Publikuje vybrané epigrafické a ikonografické materiály z 3. tisíciletí př. n. l. objevené při českých archeologických výzkumech v Abúsíru. Zpracovává staroegyptské památky z českých sbírek a muzeí. Zvláštní pozornost věnuje překládání a vydávání staroegyptských literárních děl. Je autorem monografií, vědeckých studií v zahraničních egyptologických periodikách, encyklopedických hesel, učebních textů a vědecko-naučných článků. Rozsáhle recenzuje odbornou literaturu v českých a zahraničních časopisech (*Archiv orientální, Bibliotheca Orientalis*). Výsledky egyptologického bádání ze svých četných cest po Egyptě a Předním východě popularizuje formou rozhlasových a televizních pořadů, přednášek pro veřejnost a rozhovorů pro české i egyptské listy a časopisy. Je dopisujícím členem Německého archeologického ústavu (Berlín) a členem České orientalistické společnosti a mezinárodních organizací International Association of Egyptologists (Oxford, Berlín), International Society for Nubian Studies (Den Haag) a National Geographic Society (Washington). Od roku 1999 je předsedou Sdružení přátel Egypta v České republice. Jeho zásluhy o rozvoj egyptologického bádání byly oceněny v roce 1995 udělením medaile Alexandrijské archeologické společnosti. Vydané monografie: *Dávné písně lásky: Milostná lyrika starého Egypta* (1982, společně s Michalem Černíkem), *77 zajímavostí ze starého Egypta* (1989), *Moudrost starého Egypta* (1992), *Pověsti a legendy faraónského Egypta* (1994), *Mír na Nilu: První mírová smlouva a její pozadí* (1997), *Ilustrovaná encyklopedie starého Egypta* (1997, společně s Miroslavem Vernerem a Ladislavem Barešem); *Nejstarší literární texty v nekrálovských hrobkách egyptské Staré říše* (2000) *Starí Egypťané* (2001), *Mastaba: Objevování a rekonstrukce staroegyptské hrobky* (2002, společně s Michaelem Balíkem a Karlem Mackem), *Guide des sites d'Abousir* (2002), *Egypt* (2003), *Milostné písně starého Egypta* (2003), *Die Relieffragmente aus der Mastaba des Ptahschepses in Abusir* (2004). Pro edici Panoráma biologické a sociokulturní antropologie napsal 27. svazek *Abúsír: Staroegyptské královské pohřebiště* (2006).

Kontakt: Prof. PhDr. Břetislav Vachala, CSc., Český egyptologický ústav Univerzity Karlovy v Praze a Káhiře, Celetná 20, 110 00 Praha 1, e-mail: bretislav.vachala@ff.cuni.cz.

Vančata, Václav (22. 6. 1952, Praha), docent RNDr. CSc., evoluční antropolog, paleoantropolog a primatolog; vedoucí Oddělení antropologie Katedry biologie a ekologické výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1975 absolvoval obor fyzická antropologie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1982 se stal kandidátem věd v oboru evoluční biologie v Laboratoři evoluční biologie Československé akademie věd, kde pak pracoval až do roku 1993 jako samostatný vědecký pracovník a vedoucí Oddělení evoluční antropologie. Po dvouletém studijním pobytu v primatologickém centru Ústavu pro farmacii a biochemii, kde se jako koordinátor grantového projektu zabýval ontogenetickým vývojem a růstem makaků rhesus, se v roce 1995 stal odborným asistentem a vedoucím Oddělení antropologie Katedry biologie a ekologické výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a v roce 1998 pak docen-

tem antropologie. Ve své badatelské práci se zabýval vznikem a evolucí bipedie, evolucí postkranialního skeletu hominidů, fylogenezí vyšších primátů, hominizačním procesem a ontogenezí lokomoce a chování vyšších primátů, zvláště makaků, pavianů a lidoopů. V poslední době se věnuje zejména otázkám evoluce člověka v mladém paleolitu a v době přechodu od paleolitu do neolitu, otázkám velikosti a tvaru těla v evoluci hominidů a v neposlední řadě také problematice ontogenetických a růstových procesů makaků, šimpanzů a orangutanů. Publikoval přes 120 původních vědeckých prací (z větší části v mezinárodních vědeckých časopisech a zahraničních sbornících) a více než 100 abstraktů, recenzí, prací popularizačních a zpráv. Je autorem dvou monografií (*Primatologie*, díl 1. – *Evoluce, ekologie a chování primátů – Prosimii a Platyrrhina*, *Primatologie*, díl 2. – *Catarrhina – opice a lidoopi*) a dále jedné učebnice v elektronické podobě (*Evoluční antropologie a paleoantropologie*). Je také spolueditorem čtyř sborníků a členem redakční rady časopisů *Anthropologie a Variability and Evolution*. Pro edici Panoráma biologické a sociokulturní antropologie napsal (s Marinou Vančatovou) 10. svazek *Sexualita primátů* (2002) a 13. svazek *Paleoantropologie – přehled fylogeneze člověka a jeho předků* (2003). Pravidelně spolupracuje s redakcí *Věda Lidových novin*, kde se vyjadřuje k různým otázkám z oborů evoluční antropologie, paleoantropologie a primatologie. Navštívil řadu badatelských zahraničních pracovišť ve Francii, v Itálii, Izraeli, Jižní Africe, Německu, Polsku, Rusku, Řecku, USA a ve Velké Británii. Rozsáhlá je i jeho činnost pedagogická: vedle Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze působí také jako externí pedagog na katedrách antropologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Jako hostující profesor přednášel na Univerzitě v Durhamu ve Velké Británii, Univerzitě ve Florencii a Univerzitě v Bari v Itálii, Demokritově univerzitě v Komotini v Řecku a na Univerzitě Adama Mickiewicze v Poznani. Absolvoval řadu zvaných přednášek, zejména v Německu, Polsku a ve Velké Británii.

Kontakt: Doc. RNDr. Václav Vančata, CSc., Oddělení antropologie Katedry biologie a ekologické výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1, e-mail: Vaclav.Vancata@pedf.cuni.cz; Vaclav.Vancata@seznam.cz.

Vančatová, Marina (15. 8. 1958, Perm, Rusko), Mgr., primatoložka a etoložka; odborná asistentka Katedry obecné antropologie Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, vedoucí certifikovaného programu Humánní etologie FHS UK a vedoucí Laboratoře mezidruhové komunikace FHS UK. V roce 1980 absolvovala obor zoologie – etologie na Permské státní univerzitě v Permu. Dva roky pracovala jako odborná pracovníce v primatologickém centru Ústavu pro experimentální medicínu a terapii Ruské akademie lékařských věd v Suchumi. V roce 1982 se přestěhovala do České republiky a pracovala jako vědecká pracovníce nejprve v Laboratoři evoluční biologie a posléze ve Fyziologickém ústavu Československé akademie věd. Po šestiletém studijním pobytu v primatologickém centru Ústavu pro farmacii a biochemii, kde se zabývala chováním, reprodukcí a ontogenetickým vývojem a růstem makaků rhesus, působila jako vědecká pracovníce Katedry biologie Pedagogické fakulty Univerzi-

ty Karlovy v Praze. V roce 2001 se stala odbornou asistentkou a vedoucí certifikovaného programu humánní etologie na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze. V badatelské práci se zabývala nástrojovým chováním vyšších primátů, zejména pak lidoopů, chováním a reprodukci primátů, ontogenetickým vývojem chování vyšších primátů, zvláště šimpanzů, goril, orangutanů, makaků, kočkodanů a paviánů. V současnosti se zaměřuje zvláště na problematiku ontogeneze chování šimpanzů, orangutanů a makaků, ontogeneze a růstu šimpanzů a orangutanů a kresebných aktivit lidoopů. Publikovala více než 60 původních vědeckých prací (z větší části v mezinárodních vědeckých časopisech a zahraničních sbornících) a desítky abstraktů, recenzí, prací popularizačních a zpráv. Je také spolueditorkou jednoho sborníku a několik let byla členkou ediční rady časopisu *Folia Primatologica*. Pro edici Panoráma biologické a sociokulturní antropologie napsala (s Václavem Vančatou) 10. svazek *Sexualita primátů* (2002). Od roku 1993 je členkou výboru Evropské primatologické federace při Evropské unii, kde také pracuje jako expertka na chov primátů v zajetí. Pravidelně spolupracuje s médii, například s oddělením Věda *Lidových novin* a s Českou televizí. Soustavně popularizuje například výzkum kresebných aktivit lidoopů. Absolvovala četné badatelské stáže na zahraničních pracovištích ve Francii, v Indii, Indonésii, Itálii, Japonsku, Německu, Polsku, Rusku, USA, na Madagaskaru a ve Velké Británii a řadu zvaných přednášek zejména v Německu, Rusku a USA.

Kontakt: Mgr. Marina Vančatová, Katedra obecné antropologie Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, U Kříže 8, 158 00 Praha 5, e-mail: Marina.Vancatova@seznam.cz.

Vrhel, František (28. 5. 1943, Klatovy), docent PhDr., CSc., etnolog, překladatel; ředitel Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1967 absolvoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze obor románská filologie. Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy pracuje od roku 1968 jako odborný asistent (1968–1978), vědecký pracovník (1978–1987) a docent (od roku 1987). V roce 1989 se stal ředitelem Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a proděkanem pro zahraniční styky na této fakultě. V roce 1994 byl zvolen děkanem Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a v roce 1997 opakovaně na druhé funkční období. Odborně se zabývá ibero-americkou literaturou, světovou literární teorií, hermeneutikou a postmoderní antropologií. O těchto tématech publikoval mnoho studií v našich a zahraničních odborných periodikách: *Archivum Orientale*, *Český lid*, *Ibero-Americana Pragensia* aj. Vydal několik skript a učebních textů: *Texty nativní Iberoameriky I: Předkolumbovské literatury* (1978, s Oldřichem Kašparem), *Texty nativní Iberoameriky III: Folklor Mezoameriky* (1984,

s Oldřichem Kašparem) aj. Pro edici Panoráma biologické a sociokulturní antropologie napsal 4. svazek *Antropologie sexuality: Sociokulturní hledisko* (2002) a 14. svazek *Předkolumbovské literatury: Témata, problémy, dějiny* (2003). Absolvoval četné badatelské a přednáškové pobyty ve Francii, na Kubě, v Izraeli, Mexiku, Peru, Španělsku, USA aj. Věnuje se též překladatelské a editorské činnosti: Jorge Luis Borges, Adolfo Bioy Casares, Friedrich Katz.

Kontakt: Doc. PhDr. František Vrhel, CSc., Ústav etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Celetná 20, 110 00 Praha 1, e-mail: vrhel@ff.cuni.cz.

Zvěřina, Jaroslav (18. 12. 1942, Třebíč), docent MUDr., CSc., sexuolog a politik; docent a přednosta Sexuologického ústavu 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze. V roce 1965 absolvoval Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Hradci Králové. V letech 1965–1969 působil jako sekundární lékař v Psychiatrické léčebně v Havlíčkově Brodě, v letech 1969–1977 jako odborný lékař-psychiater v Táboře. V roce 1977 se stal vědeckým pracovníkem Sexuologického ústavu 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze. Od roku 1989 je docentem sexuologie a přednostou Sexuologického ústavu 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Publikoval více než 120 odborných prací, řadu z nich v zahraničí, přispěl do několika monografií, skript a sborníků. Je autorem učebních textů a monografií: *Lékařská sexuologie* (Praha: H+H, 1992), *Lékařská sexuologie* (Praha: Schering AG, 1994), *O politice a sexualitě* (Praha: Medea, 1996), *Sexuologie (nejen) pro lékaře* (Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2003). Pro edici Panoráma biologické a sociokulturní antropologie napsal (spolu s Jaroslavem Malinou) 5. svazek *Sexuologie pro antropology* (2002). Je předsedou Sexuologické společnosti ČLS (od 1990) a prezidentem Společnosti pro plánování rodiny a sexuální výchovu, členem mezinárodní International Academy of Sex Research, Deutsche Gesellschaft für Sexualwissenschaft, čestným členem Polské sexuologické společnosti a držitelem Pamětní medaile Univerzity Karlovy v Praze. Od listopadu 1989 se angažuje politicky. Za Občanskou demokratickou stranu byl v roce 1992 zvolen do Sněmovny národů Federálního shromáždění ČSFR, v letech 1996–2004 byl poslancem Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, ve volebním období od roku 1998 zastával funkci předsedy Výboru pro evropskou integraci Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, od roku 2004 je poslancem Evropského parlamentu.

Kontakt: Doc. MUDr. Jaroslav Zvěřina, CSc., Sexuologický ústav 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice, Apolinářská 4, 128 08 Praha 2, e-mail: jzverina@europarl.eu.int; internet: www.zverina.cz.

PRAMENY A AUTOŘI FOTOGRAFIÍ A ILUSTRACÍ

(Číslo před lomítkem je číslem kapitoly, číslo za lomítkem je číslem ilustrace v dané kapitole, s. značí stranu.)

- Archiv Nadace Universitas (Brno), 3/1–13, 11/1–5, 16/18–19, 16/23–26, 16/28, 16/32.
Armutidisová, Irena (fotografie), s. 4, s. 1077, s. 1095.
Baňka, Pavel (fotografie), s. 1148.
Bartoš, Michal (fotografie), s. 1084.
British Library (Londýn, Anglie), 16/31.
Filipský, Jan (archiv), 12/1–60, 12/62–65.
Havlová, Jitka (fotografie), s. 1072.
Hruška, Blahoslav (archiv), 8/1–28.
Kandert, Josef (archiv), 7/1–23.
Kašpar, Oldřich (archiv), 17/1–43.
Kolmaš, Josef (archiv), 14/1–24.
Králík, Miroslav (archiv), 2/1–20.
Krásenská, Eva, 12/61.
Křikavová, Adéla (archiv), 10/1–27.
Kyoto National Museum (Kjóto, Japonsko), 16/1–2.
Lomová, Olga (archiv), 13/12, 13/98–120.
Löwensteinová, Miriam (archiv), 15/1–38.
Malina, Jaroslav (archiv), 6/4, 6/41–63, 13/1–11, 13/13–21, 13/32, 13/38–61, 13/63, 13/66–71.
Maršálek, Jakub, 13/22–31, 13/33.
Mita Arts Gallery (Tokio, Japonsko), 16/8.
Mořkovský, Tomáš (fotografie), 4/7, s. 1089, s. 1102–1103, s. 1107–1108, s. 1114, s. 1117, s. 1120, s. 1124, s. 1128, s. 1146, s. 1169.
Museum of Fine Arts (Boston, USA), 16/7.
Národní galerie v Praze, 13/62, 13/64–65, 13/72–91, 16/3–6, 16/9–17, 16/20–22, 16/27, 16/29–30, 16/33–36.
Neubert, Karel (fotografie), s. 1152.
Oliverius, Jaroslav (archiv), 11/6–23.
Olivová, Lucie (archiv), 13/34–37, 13/92–97.
Plíhal, Radek, s. 1087–1088.
Skupnik, Jaroslav (archiv), 5/1–11.
Svoboda, Jiří, 6/1–3, 6/5–40.
Vachala, Břetislav, 9/1–2, 9/6, 9/12, 9/17–18, 9/21, 9/32, 9/34, 9/36, 9/44–45, 9/51–53.
Vančata, Václav (archiv), 1/1–44.
Voděra, Kamil (fotografie), 9/3–4, 9/43.
Vrhel, František (archiv), 4/1–6.
Zemina, Milan (fotografie), 9/5, 9/7–11, 9/13–16, 9/19–20, 9/22–31, 9/33, 9/35, 9/37–42, 9/46–50, 9/54–61.

PODĚKOVÁNÍ

První svazek trilogie *Kruh prstenu*:

Světové dějiny sexuality, erotiky a lásky od počátků do současnosti v reálném životě, krásné literatuře, výtvarném umění a dílech českých malířů a sochařů inspirovaných obsahem této knihy

je výsledkem spolupráce s mnoha odborníky z akademických institucí,
s malíři a sochaři, grafiky, typografy a fotografy.

Jejich jména jsou uvedena v tiráži a na příslušných místech knihy.

Rád však zde doplním jméno Josefa Zemana, kolegy z Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, jenž byl u vzniku projektu Kruhu prstenu a významně se podílel na několika „preprintech“,

Jaroslav Malina

SUMMARY

The Circle of the Ring: The World History of Sexuality, Eroticism and Love from the Beginnings up to the Present Day in Real Life, Belle-Lettres, Visual Art and in the Works of Czech Painters and Sculptors Inspired by the Content of this Book

Jaroslav Malina and co-authors

The Project *The Circle of the Ring: The World History of Sexuality, Eroticism and Love from the Beginnings up to the Present Day in Real Life, Belle-Lettres, Visual Art and in the Works of Czech Painters and Sculptors Inspired by the Content of this Book* arose at the beginning of the 1990s. It presents the formation of the representative publication in three volumes and a collection of erotica of Czech painters and sculptors.

The publication consists of the following three volumes:

The Circle of the Ring, 1: "The Whole World" except the Euro-American Civilisation;

The Circle of the Ring, 2: The Euro-American Civilisation;

The Circle of the Ring, 3: The Czech World.

The mentioned publication in three volumes presents the treatise of the development of human sexuality, eroticism, love and marriage in biological, general anthropological and cultural and historical contexts together with the presentation of the most interesting works of literature and fine art of the past and the reproductions of the pictures and sculptures made by about seventy Czech painters and sculptors inspired by the content of the single volumes at the end of the 20th and at the beginning of the 21st centuries.

The Czech originals may become the basis for the Gallery and Museum of Sexuality, Eroticism and Love in Brno; they will, however, together with the book "travel" from one museum, gallery and exhibition hall to another.

The author of the subject matter and of the whole project is Jaroslav Malina, co-authors of the whole publication in three volumes are Marie Dohnalová, Jan Filipický, Helena Honcoopová, Blahoslav Hruška, Josef Kandert, Oldřich Kašpar, Josef Kolmaš, Miroslav Králík, Adéla Křikavová, Olga Lomová, Miriam Löwensteinová, Klára Macúchová, Giuseppe Maiello, Jakub Maršálek, Jaroslav Oliverius, Lucie Olivová, Alena Opletalová, Marie Pardyová, Jiří Pavelka, Lydia Petráňová, Ivo Pospíšil, Jaroslav Skupník, Jiří A. Svoboda, Miloš Štědroň, Hana Třísková, Břetislav Vachala, Václav Vančata, Marina Vančatová, František Vrhel and Jaroslav Zvěřina, i. e. specialists in American studies, anthropologists, arabists, archaeologists, egyptologists, ethnologists, historians, experts in Indian, Japanese and Korean studies, literary historians, sexologists, sinologists, specialists in Sumerian and Tibetan studies and other experts who – thanks to their erudition – show the reader round history, culture and ethics of the relations between man and woman of "their world" and select literary and visual illustrations so that – regardless of the necessary limited number and range – the specific features of single cultural and historical areas of our planet in their evolution from primeval age and antiquity up to the modern times became most apparent.

The book appears in the framework of the "Edition Scientia" initiated by the Universitas Foundation in Brno.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Kreis des Fingerringes: Weltgeschichte der Sexualität, Erotik und Liebe von den Anfängen bis zur Gegenwart – dargestellt im realen Leben, in der Belletristik, der Bildenden Kunst und in Kunstwerken vom Inhalt des vorliegenden Buches inspirierter tschechischer Maler und Bildhauer

Jaroslav Malina und Kollektiv

Mit dem Projekt *Der Kreis des Fingerringes: Weltgeschichte der Sexualität, Erotik und Liebe von den Anfängen bis zur Gegenwart – dargestellt im realen Leben, in der Belletristik, der Bildenden Kunst und in Kunstwerken vom Inhalt des vorliegenden Buches inspirierter tschechischer Maler und Bildhauer*, das Anfang der neunziger Jahre des vorigen Jahrhunderts entstand, wurde eine repräsentative dreibändige Publikation samt einer Sammlung von Erotika tschechischer Maler und Bildhauer gestaltet.

Die genannte Trilogie besteht aus folgenden Bänden:

Der Kreis des Fingerringes, 1: „Die ganze Welt“ außer der euroamerikanischen Zivilisation;

Der Kreis des Fingerringes, 2: Euroamerikanische Zivilisation;

Der Kreis des Fingerringes, 3: Tschechische Welt.

In der Trilogie wird die Entwicklung der menschlichen Sexualität, Erotik, Liebe und der Ehe im Rahmen biologischer, allgemein anthropologischer und kulturell-historischer Zusammenhänge behandelt und gemeinsam mit interessantesten literarischen und künstlerischen Werken der Vergangenheit sowie Reproduktionen von zeitgenössischen Gemälden, Zeichnungen und Plastiken präsentiert, die gegen Ende des 20. und Anfang des 21. Jahrhunderts von rund sieben Dutzenden vom Inhalt einzelner Bände inspirierter tschechischer Maler und Bildhauer geschaffen wurden. Die Originale der tschechischen Kunstwerke dürften den Grundstock einer zukünftigen Galerie des Museums für Sexualität, Erotik und Liebe bilden, die in Brünn errichtet werden soll, mit dem Buch gemeinsam werden sie jedoch als Wanderausstellung durch Museen, Galerien und Ausstellungsräume „ziehen“.

Der Autor der Konzeption und des gesamten Projekts ist Jaroslav Malina, die Mitverfasser sind Marie Dohnalová, Jan Filipický, Helena Honcoopová, Blahoslav Hruška, Josef Kandert, Oldřich Kašpar, Josef Kolmaš, Miroslav Králík, Adéla Křikavová, Olga Lomová, Miriam Löwensteinová, Klára Macúchová, Giuseppe Maiello, Jakub Maršálek, Jaroslav Oliverius, Lucie Olivová, Alena Opletalová, Marie Pardyová, Jiří Pavelka, Lydia Petráňová, Ivo Pospíšil, Jaroslav Skupnik, Jiří A. Svoboda, Miloš Štědroň, Hana Tříšková, Břetislav Vachala, Václav Vančata, Marina Vančatová, František Vrhel und Jaroslav Zvěřina, das heißt Amerikanisten, Anthropologen, Arabisten, Archäologen, Ägyptologen, Ethnologen, Historiker, Indologen, Japanologen, Koreanisten, Literaturhistoriker, Sexuologen, Sinologen, Sumerologen, Tibetologen und weitere Spezialisten, die dank ihrer Erudition den Leser durch Geschichte, Kultur und Ethik der Beziehungen zwischen Mann und Frau innerhalb „ihrer“ Welt führend begleiten, wobei sie die literarischen und künstlerischen Beispiele so geeignet wählen, dass die Spezifika einzelner kulturhistorischer Gebiete unseres Planeten in ihrer Entwicklung seit den Urzeiten bis in die moderne Zeit trotz einer notwendigen Limitierung in Anzahl und Umfang der vorgestellten Werke deutlich werden.

Hiermit ist ein einheitliches und allem Anschein nach auch einzigartiges Werk entstanden.

Die dreibändige Publikation erscheint in der Reihe „Edice Scientia“, die von der Stiftung Universitas in Brünn gegründet wurde.

RÉSUMÉ

L'anneau d'une bague: L'histoire mondiale de la sexualité, de l'érotisme et de l'amour dès le début jusqu'à nos jours dans la vie réelle, dans les belles lettres, les arts plastiques des artistes tchèques inspirés par le contenu de ce livre

Jaroslav Malina et collaborateurs

Le projet *L'anneau d'une bague: L'histoire mondiale de la sexualité, de l'érotisme et de l'amour dès le début jusqu'à nos jours dans la vie réelle, dans les belles lettres, les arts plastiques des artistes tchèques inspirés par le contenu de ce livre* est né au début des années 90 du siècle dernier. Il contient un livre représentatif en trois volumes et une collection d'œuvres érotiques de peintres et sculpteurs tchèques.

Les volumes s'intitulent ainsi:

L'anneau d'une bague 1: „Le monde entier“ excepté la civilisation euraméricaine;

L'anneau d'une bague 2: La civilisation euraméricaine;

L'anneau d'une bague 3: Le monde tchèque.

Le projet présenté apporte un traité sur l'évolution de la sexualité, de l'érotisme de l'homme, sur l'amour et le mariage dans le contexte biologique, anthropologique, culturel et historique, accompagné de présentation des œuvres littéraires et plastiques les plus intéressantes du passé. Les 20e et 21e siècles sont représentés par les travaux de 70 peintres et sculpteurs tchèques qui se sont inspirés par le contenu de 3 volumes. Ces œuvres deviendront peut-être les fondements du Musée et de la galerie de la sexualité, de l'érotisme et de l'amour à Brno. Au départ elles vont „voyager“, accompagnées de livre, dans des musées et des galeries.

C'est Jaroslav Malina qui est l'auteur du projet et parmi ses collaborateurs il faut nommer Marie Dohnalová, Jan Filipický, Helena Honcoopová, Blahoslav Hruška, Josef Kandert, Oldřich Kašpar, Josef Kolmaš, Miroslav Králík, Adéla Křikavová, Olga Lomová, Miriam Löwensteinová, Klára Macúchová, Giuseppe Maiello, Jakub Maršálek, Jaroslav Oliverius, Lucie Olivová, Alena Opletalová, Marie Pardyová, Jiří Pavelka, Lydia Petráňová, Ivo Pospíšil, Jaroslav Skupnik, Jiří A. Svoboda, Miloš Štědroň, Hana Třísková, Břetislav Vachala, Václav Vančata, Marina Vančatová, František Vrhel et Jaroslav Zvěřina, donc des américanistes, anthropologues, arabistes, archéologues, égyptologues, ethnologues, historiens, indologues, japonisants, spécialistes en civilisation coréenne, historiens littéraires, sexologues, sinologues, sumerologues, tibétologues et d'autres spécialistes qui grâce à leur érudition accompagnent le lecteur à travers l'histoire, la culture et l'éthique des relations de l'homme et de la femme de „leur partie du monde“. Les extraits littéraires et les ouvrages plastiques sont choisis de la manière pour que les spécificités historiques et culturelles de chaque aire apparaissent dans leur évolution dès la préhistoire jusqu'à l'âge moderne.

L'œuvre ainsi née est intégrale, et apparemment unique.

La publication est éditée dans le cadre de la collection „Edice Scientia“ créée par la Fondation Universitas à Brno.